

Докт. арх., проф. Слепцов О.С.,

Канд. арх., доц. Ніканоров С.О.,

Канд. арх., доц. Ладан Т.М.,

Доц. Пивоваренко О.В.,

*Кафедра Основ архітектури і архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

DOI: 10.32347/2519-8661.2019-19.194056

ЩОДЕННИК ОБМІРНОЇ ТА ПРОЕКТНОЇ ПРАКТИК. ДУБНО – ЛІТО 2015

Анотація. У статті розглядаються особливості проведення учбової практики (обмірна, проектна) на кафедрі Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА. Описано: загальна організація, методика робочого процесу, організація відпочинку студентів і викладачів, використання концептуальної психологічної методики відчуття "духу міста". Дана тематика особливо актуальна для удосконалення методик фахового навчання з поглибленим вивченням архітектурної спадщини.

Основна проблема: необхідність розробки та апробації методик проведення обмірної та проектної практики для студентів архітектурних факультетів.

Мета роботи: узагальнення методик колективної роботи студентів на виїзді під час архітектурної практики в умовах архітектурно-історичної зони державного значення.

Описується методика обмірної практики для студентів першого курсу. Виконуються обмірні креслення і малюнки. Студенти навчаються досліджувати пам'ятки архітектури і їхню історію на прикладі конкретної пам'ятки. Описується методика ознайомчої практики для студентів другого курсу. Виконуються замальовки з натури та складається історична довідка у вигляді реферату. Описується методика проектної практики для студентів п'ятого курсу. Під час цієї практики студенти виконують реальні завдання з проектування, реконструкції та реставрації, що пов'язані з відновленням історико-архітектурного середовища. Наведено приклади робіт студентів з обмірної та проектної практик.

Результатом даної роботи є закладені методичні основи для подальшої щорічної архітектурно-дослідницької діяльності студентів під час практик у м. Дубно. Студенти будуть знайомитись з пам'ятками архітектури, вивчати історію, виконувати обміри фасадів і інтер'єру, малювати архітектурне середовище з натури, виконувати проекти з відновленням середовища, писати записки про

дослідження. На основі програми співпраці з Державним історико-культурним заповідником у м.Дубно планується виконання студентами курсових і дипломних проєктів. Цей досвід може бути використаний іншими архітектурними факультетами країни, особливо кафедрами з поглибленим вивченням архітектурної спадщини, реконструкції і нового будівництва в умовах історичного середовища, реставрації.

Ключові слова: архітектурне проектування, архітектурне навчання, обмірна практика, проєктна практика, реконструкція, реставрація, пам'ятка архітектури, Дубно.

Кілька років тому на тлі творчої подорожі персональної виставки авторських гобеленів та архітектурних робіт професора Олега Семеновича Слепцова на Рівненщині почалась співпраця з Дубенським Державним історико-культурним заповідником.

Колективом студентів та викладачів кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА на замовлення міської Ради та Заповідника були виконані і продовжують розроблятися дипломні проєкти, присвячені регенерації історичного середовища м. Дубно¹.

Одним з етапів співпраці стало проведення на теренах Дубенського заповідника учбових обмірної і проєктної практик для студентів нашої кафедри².

Разом з керівництвом Заповідника³ були вибрані конкретні об'єкти, які потребували ретельного і нагального опрацювання. Цей досвід виявився настільки корисним і цікавим, що Ми вирішили ті емоції і творчі пошуки, які втілились в результати роботи, викласти на папері. Творча атмосфера та доброзичливе ставлення під час практик до студентів та викладачів надихнули всіх на написання своїх вражень.

---

¹ «Регенерація історичного середовища Державного історико-культурного заповідника в м. Дубно» (студенти – Матасова Марія, Лебідь Олександра); «Ревалоризація забудови історичного середмістя м. Дубно» (студент – Заболотна Оксана). Керівники – професор, докт. арх. Слепцов О.С., проф., канд. арх. Пламеницька О.А.).

² Склад учасників експедиції: викладачі кафедри – керівник, завідувач кафедри, докт. архіт., професор Олег Семенович Слепцов; доценти, канд. архіт. – Сергій Олександрович Ніканоров, Тетяна Миколаївна Ладан; доцент Ольга Володимирівна Пивоваренко;

студенти групи 14-А – Жорновий Кирило, Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана, Бичкова Катерина; студенти групи 14-Б – Конопотенко Анастасія, Шульженко Дар'я, Зеленьак Віктор, Кобилецький Ігор, Павлик Дмитро, Замковенко Богдан; студенти групи 54 – Левицька Юлія, Громова Олена, Сапіжак Ольга, Гриценко Іванна.

³ Замовник: Державний історико-культурний заповідник м. Дубно: директор Леонід Святославович Кічатий, завідувач відділу історії Тамара Борисівна Дмитренко.

В програмі кафедри основ архітектури і архітектурного проектування передбачене проведення учбових: обмірної, ознайомлювальної та виробничої (проектної) практик під керівництвом викладачів кафедри.

Для студентів першого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр передбачена літня **обмірна практика**, під час якої студенти досліджують пам'ятки архітектури України у вигляді обмірів, креслень та малюнків на аркушах формату А2, виконаних на професійному рівні.

Актуальність обмірної практики полягає у:

- вивченні студентами пам'ятки архітектури та її деталей в натурі та перенос поточного стану будівлі або споруди в ортогональні проєкції;
- точне графічне відображення об'єкту на час його дослідження в природному та архітектурному середовищі.

Для студентів другого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр передбачена **ознайомлювальна практика**, під час якої студенти досліджують пам'ятки архітектури України та виконують замальовки та історичні довідки у вигляді рефератів на форматі А4.

Актуальність ознайомлювальної практики полягає у:

- поглибленому вивченні історії архітектури України;
- художній фіксації поточного стану архітектурних об'єктів у різних техніках;
- узагальненні фактичних матеріалів по архітектурних об'єктах з різних історичних епох;
- поглибленому вивченні певних архітектурних стилів в Україні.

Для студентів п'ятого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня магістр передбачена літня **проектна практика**, під час якої студенти мають змогу працювати над реальними завданнями з проектування, реконструкції та реставрації об'єктів архітектури на базі проектних фірм та науково-дослідницьких інститутів. В результаті під керівництвом професійних архітекторів-практиків студенти виконують робочі креслення та розробляють концепт проекти з реконструкції будівель і споруд та надають пропозиції з дизайн реставрації їх інтер'єрів.

Актуальність проектної практики полягає у:

- отриманні навичок з архітектурного проектування та детальною розробкою робочих креслень;
- вивченні історії та теорії архітектури України;
- наданні реальних доцільних пропозицій щодо проектування, реконструкції та реставрації об'єктів;
- ув'язуванні архітектурно-будівельної частини проекту з суміжними спеціальностями;

- розробці презентацій у вигляді комп'ютерних анімацій та 3D візуалізацій об'єктів з урахуванням навколишнього існуючого та уявного архітектурного та природного середовища.

Отримані комплексні результати дають змогу з розумінням ставитися до архітектурної спадщини в нашій країні, що формувалася в різні історичні епохи, та дозволять глибше виявити її архітектурно-художні особливості і, як наслідок, можуть збагатити загальноісторичні культурні знання, визначити нові теми для проведення науково-дослідних робіт.

Оцінка та захист отриманих результатів проводиться публічно перед комісією відразу по завершенню учбової практики в присутності викладачів кафедри, адміністрації та наукових співробітників досліджуваних об'єктів.

Метою учбових практик є:

- закріплення у студентів науково-теоретичних знань, отриманих в процесі вивчення основ архітектурного проектування та історії архітектури;
- засвоєння технічних прийомів для отримання практичних навичок у виконанні графічних матеріалів – кроків, обмірів, малюнків, ескізів, робочих креслень, тощо;
- розвинення науково-аналітичного ставлення до об'єктів архітектури.

Основними завданнями практик є:

- створення основ для проектів з реставрації та реконструкції;
- графічна фіксація та експертиза поточного стану об'єктів;
- визначення об'ємів будівельних та реставраційних робіт;
- вивчення нових методів проектування, зведення історичних та індустріальних будівель, застосування ефективних матеріалів та конструкцій, макетування та прив'язка проектів в натуру.

Перші враження самих керівників про можливість поїхати на літню практику в інше місто, були саме такими...

З ліва направо –

Олег Семенович Слепцов: «...це – Канари!!!»;

Сергій Олександрович Ніканоров: «Провітрю-ка я свої колеса...»;

Ольга Володимирівна Пивоваренко: «Випробую-ка я новий телефон...»;

Тетяна Миколаївна Ладан: «...Беру етюдник, їду ... на «Канари»...»

Рисунок Тетяни Ладан

Розпорядок дня на період літньої практики в м. Дубно з 28.06.2015 по 10.07.2015**28.06.2015 (неділя)**

12.00 – приїзд у м. Дубно, Рівненської області; розміщення в гуртожитку медичного коледжу

13.00 – обід

13.30 – 15.00 – оглядова екскурсія по Дубенському замку

15.00 – 18.45 – прогулянки по центру м. Дубно

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час (святкування дня Конституції, прогулянки по місту)

22.00 – 23.45 – похід студентів у клуб на гумористичну програму присвячену дню

Молоді (1 курс); прогулянки по місту

00.00 – відбій

29.06.2015 (понеділок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – визначення потреб замку з адміністрацією Дубенського замку; видача завдання (розбивка студентів 1-го та 5-го курсів на бригади, узгодження умов завдань)

13.00 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час (робота студентів в замку за завданнями– за бажанням)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час (прогулянки по місту, розваги – малювання, ігри, огляд кінофільмів, тощо)

22.00 – відбій

30.06.2015 (вівторок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – робота над кроками (1 курс); робота в архіві замку (5 курс) – ознайомлення з історичними довідками, попередніми проектними розробками, матеріалами фотофіксацій; організаційні питання щодо забезпечення матеріалами для обмірів: рулетки, відвіси, мотузки, нульові рівні.

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – робота над кроками

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

Студенти 1-го курсу у центрі міста Дубно на святкуванні дня Конституції.
З ліва направо: Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана,
Шульженко Дар'я, Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина

1.07.2015 (середа)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – обміри по крокам (1 курс); малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – обміри по крокам (1 курс); малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики та визначення кращих ідей для їх реалізації у цифровому вигляді (5 курс)

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

2.07.2015 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – малюнок (1 курс); виконання проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – обміри по крокам

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

3.07.2015 (п'ятниця)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – малюнок, корегування обмірів по кроках (1 курс); виконання проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 15.00 – вільний час

17.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 20.30 – проміжний огляд готовності робіт студентів 1-го та 5-го курсів завідувачем кафедри та керівниками практик

20.30 – 22.00 – вільний час

На екскурсії по Тараканівському форту.
Екскурсовод Юрій Пшеничний

4.07.2015 (субота)

6.30-7.30 – підйом

8.00 – сніданок

9.00 – 10.00 – відвідування виставки гобеленів професора О.С. Слепцова у Дубенському замку, фотосесія в замку та навколо замку

10.00 – 16.00 – екскурсія до міста Кременця (краєзнавчий музей, культові будівлі, гора Бона)

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

20.00 – 22.00 – вільний час, відвідування 3D-кінотеатру

22.00 – відбій

5.07.2015 (неділя)

7.00-8.00 – підйом

9.00 – сніданок

9.30 – 12.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

13.00 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

6.07.2015 (понеділок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – виконання кресленика по визначеним розмірам

13.00 – обід

13.30 – 14.00 – вільний час

15.00 – 17.00 – екскурсія до Тараканівського форту (екскурсовод – Юрій Пшеничний, історик, археолог)

14.00-14.30 – відвідування виставки «Майдан в об'єктиві» польського фотографа Якуба Шимчука у Дубенському замку

14.30 – 17.45 – вільний час (плетення віночків, прибирання дівчат до свята Івана Купала)

17.30 – вечеря

18.00 – 22.00 – святкування свята Івана Купала на острові біля замку та біля гуртожитку на р. Ікві (фотосесія, «селфі»)

22.00 – відбій

На виставці гобеленів професора О.С. Слепцова у Дубенському замку.

З ліва направо: Левицька Юлія, Гриценко Іванна, Жорновий Кирило, Ладан Тетяна Миколаївна, Громова Олена,

Пивоваренко Ольга Володимирівна, Павлик Дмитро, Сапжак Ольга, Сидоренко Вероніка, Коногопенко

Анастасія, Бичкова Катерина, Слепцов Олег Семенович, Шульженко Дар'я, Зеленьк Віктор, Кобилецький Ігор,

Лисенко Євгенія, Ніканоров Сергій Олександрович, Числовська Оксана

7.07.2015 (вівторок)

9.00 – 12.45 - виконання кресленика по визначеним розмірам (1 курс), проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30-16.00 – робота студентів за завданнями

16.00 – 18.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

19.00 – вечеря

20.00 – 22.00 – вільний час, відвідування 3D кінотеатру у Дубенському замку

22.00 – відбій

8.07.2015 (серeda)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – виконання кресленика по визначеним розмірам (1 курс), проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30-16.00 – робота студентів за завданнями

16.00 – 18.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

19.00 – 20.30 – вечірні «шашлики» у заміському готельно-ресторанному комплексі «Візит» (вечеря-пікнік, малювання)

20.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

9.07.2015 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – підготовка матеріалів практики для презентації (кроки, обмір, рисунок – 1 курс; презентацій – 5 курс), вирішення організаційних питань щодо презентації результатів практик, обговорення сценарію заходу презентації, підготовка приміщення до презентації

13.00 – обід

13.30-16.00 – підготовка матеріалів результатів практик для презентації

16.00 – 18.45 – розвішування експозиції матеріалів практики у Дубенському замку

19.00 – вечеря

19.30 – 21.00 – підготовка виступів до захисту та презентації робіт

21.00 – 22.00 – репетиція доповідей для презентації

22.00 – відбій

На горі Боні у м. Кременці

З ліва направо: Слепцов Олег Семенович, Лисенко Євгенія, Кобилецький Ігор, Зеленьк Віктор, Бичкова Катерина, Жорновий Кирило, Замковенко Богдан, Кічатий Леонід Святославович, Громова Олена, Сапіжак Ольга, Шульженко Дар'я, Коногопенко Анастасія, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Павлик Дмитро, Левицька Юлія, Гриценко Іванна, Числовська Оксана, Ладан Тетяна Миколаївна

10.07.2015 (п'ятниця)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 10.00 – збір речей та здача кімнат гуртожитку коменданту

10.00 – 12.00 – в присутності запрошених керівників та працівників заповідника та міста, телебачення та преси, презентація роботи студентів та викладачів кафедри під час практики в м. Дубно, виступ директора Державного історико-культурного заповідника Л.С. Кічатого, завідувача кафедри, професора О.С. Слєпцова та доцента С.О. Ніканорова, вручення грамот учасникам та організаторам практики.

12.00 – виселення з гуртожитка та від'їзд до Києва

Кічатий Леонід Святославович**Директор Державного історико-культурного заповідника у м. Дубно**

Співпраця

Державний історико-культурний заповідник міста Дубна створено за постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.1993 р. №444. Згідно постанови на баланс заповідника передано такі пам'ятки історії, культури та архітектури як:

- Дубенський замок XV-XVIII ст. (палац князів Острозьких, палац князів Любомирських, надбрамний корпус);
- Луцька брама XVI ст.;
- синагога XVI ст.;
- Спасо-Преображенська церква XVII ст.;
- Свято-Юріївська церква XVII ст.;
- монастир кармеліток XVII ст.;
- костел бернардинів і його келії XVII ст.;
- костел Яна Непомука XX ст.;
- Свято-Іллінський собор поч. XX ст.;
- світські будівлі XVIII-XIX ст. у центральній частині міста;
- краєзнавчий музей.

Колектив наукових співробітників складається з понад десяти кваліфікованих фахівців. У заповіднику працює відділ охорони пам'яток історії, культури й архітектури, відділ історії, відділ фондів, відділ науково-освітньої роботи та реставраційні майстерні.

Старанням наукових працівників відкриваються нові тематичні виставки та експозиції, проводяться наукові конференції, поповнюються фонди, видаються нові краєзнавчі видання.

Знання історії рідного краю рівненського громадського діяча П.С. Опанасюка також стала новою хвилею подальших цікавих проектів у м. Дубно.

На всіх об'єктах заповідника постійно ведуться реставраційні та будівельно-відновлювальні роботи. Цьому сприяють Рівненська обласна рада і Рівненська обласна і районна держадміністрації, Дубенська міська рада та наші земляки.

«Благодійний фонд відродження Дубенського замку», який був створений у 1999 році сприяє охороні, збереженню та реставрації замку, а також нагромадженню коштів та матеріальних ресурсів, призначених для здійснення цієї мети.

Співпраця з Київським національним університетом будівництва і архітектури розпочалася із знайомства з професором Слепцовим Олегом Семеновичем, через його прекрасне хобі – заняття ручним ткацтвом – виготовлення гобеленів, виставка яких незабаром стала окрасою експозиційних залів Дубенського замку.

Творча багатогранність Олега Слепцова надихнула на подальшу співпрацю між потужними науково-дослідницькими установами України – Державним історико-культурним заповідником м. Дубна та Київським національним університетом будівництва і архітектури.

У літку 2015 року виникла можливість проходження обмірної та проектної практик для студентів першого та п'ятого курсів Київського національного університету будівництва і архітектури, результати якої зацікавили громадськість міста та надихнули на нові подальші проекти співпраці.

Під керівництвом досвідчених викладачів студенти першого курсу здійснили обміри фрагменту фасаду та інтер'єрів різних приміщень палацу Любомирських Дубенського замку, студентами п'ятого курсу були запропоновані – концепція реконструкції ландшафтного середовища на території замку та концепція дизайн-реставрації бенкетної зали палацу Любомирських.

В ході сумісної роботи студентів та викладачів КНУБА, а також дирекції та працівників заповідника були досягнуті високі практичні результати.

Висловлюємо щирі подяки Н.О. Любецькій – заступнику по науковій роботі, С.В. Гаврилюку – заступнику по господарській роботі, В.К. Шумилу – головному інженеру, Т.Б. Дмитренко – заввідділу історії заповідника, Ю. Пшеничному – історику, археологу.

Особливу подяку висловлюємо ректорату та деканату архітектурного факультету КНУБА, професору О.С. Слепцову, доцентам С.О. Ніканорову, Т.М. Ладан, О.В. Пивоваренко.

Дмитренко Тамара Борисівна

завідувач відділу історії

Державного історико-культурного заповідника у м. Дубно

Історична довідка по м. Дубно і замку

Свідок багатьох історичних подій, замок зберігає пам'ять про відомих особистостей. У 1648 р. тут перебував Максим Кривоніс із козацьким військом, під час Північної війни в укріпленні бували Карл XII і Петро I. Літературні образи та події повісті Миколи Гоголя "Тарас Бульба" також пов'язані з замком у м. Дубно.

Дубенський замок належить до укріплень бастионного типу. В середині XVII ст. його спорудив князь Януш Острозький на основі раніше зведених укріплень. Вигідна в стратегічному плані територія, захищена річкою Іквою та заболоченою долиною, визначила планувальну організацію замку. Два бастіони з казематами та куртиною між ними розміщено з боку міста та відділено від нього глибоким ровом. В'їзд у замок здійснювався через міст та браму прибрамного корпусу, що міститься на осі між бастіонами.

Два бастіони та куртина становлять укріплений фронт або так званий горнверк загальною довжиною близько 330 м. Бастіони, викладені з каменю-пісковіку та цегли у верхніх шарах мурувань, завершуються двох'ярусними сторожовими баштами циліндричної форми. На замковому подвір'ї розміщується двоповерховий палац князів Любомирських, збудований наприкінці XVIII ст. з використанням фундаментів та стін північно-східного флігеля XVI ст. Тоді ж перебудовано і південно-західний корпус.

Часті перебудови, занепад та запускіння замку в XIX ст. призвели до значних руйнувань його споруд, втрати первісного декору. Лише білокам'яний портал в'їзної брами замку засвідчує його ренесансне минуле. Замок у м. Дубно є визначною пам'яткою оборонної архітектури на волинських землях.

До початку XX століття Дубенський замок так ніким жодного разу не був узятий приступом. І лише у Першу світову війну австро-угорські війська важкою артилерією частково зруйнували фортецю. Останнього удару по замку завдала армія СРСР. Після відходу частини, що дислокувалася в нім, замок був справжніми руїнами. Руїни простояли до 1934 року, поки польська влада не відбудувала замок заново. До 1939 року в замкових будівлях розташовувались

В'їзна брама з прибрамним корпусом Дубенського замку

Палац Любомирських Дубенського замку зі сторони острова

різні відомства: староство, суд, сеймик. Під час II світової війни в замку квартирували мадяри. На початку 1950-х років сюди перевезли військову частину, яка проіснувала до 1986 року. З 1986 року замок перейшов у відомство Міністерства культури. З 1993 року замок входить до складу Державного історико-культурного заповідника м. Дубна.

Сьогодні Дубенський замок поступово відбудовується і реставрується. На його території діють музеї, виставки. Це рідкісна по красі фортифікаційна споруда по праву може вважатися пам'яткою не лише Рівненщини, але і всієї України.

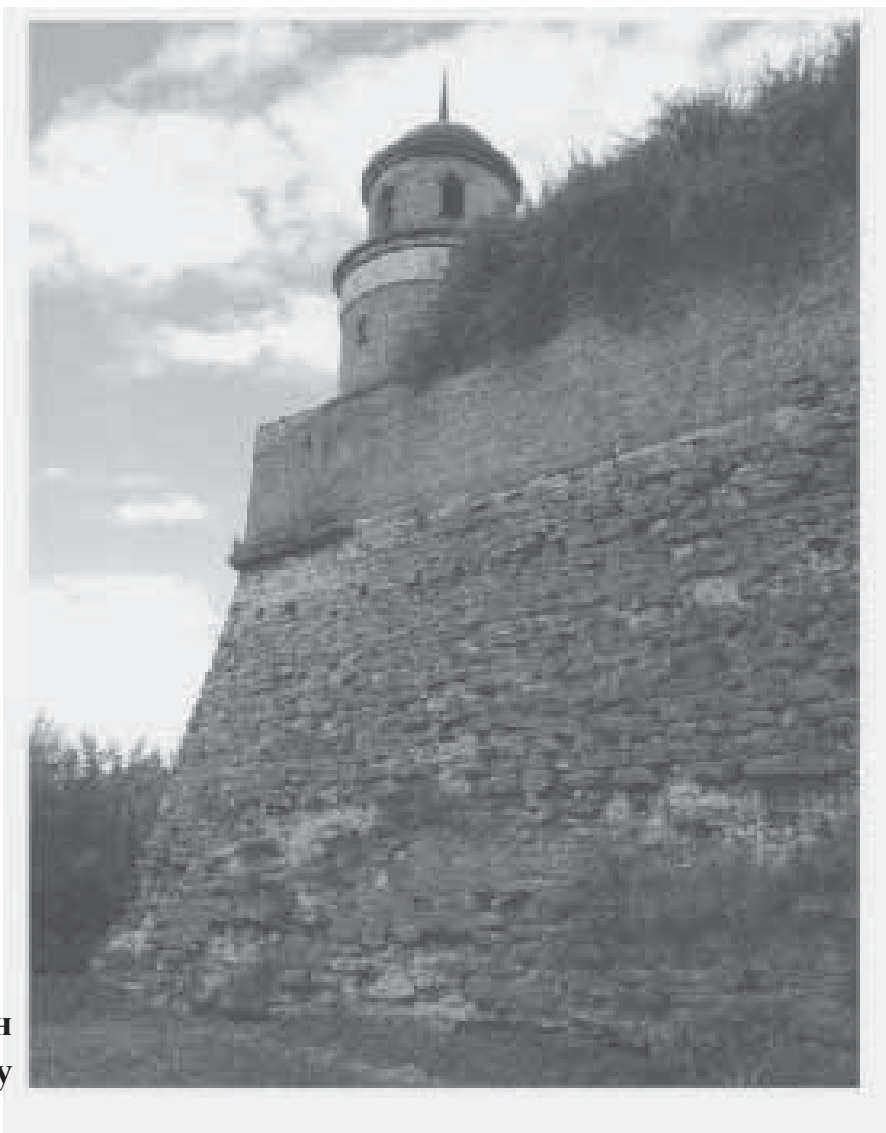
Легенда

Легендою Дубенського замку овіяна одна з двох веж (зі сторони ріки), яка отримала назву Беатка. Вона по сумісництву є і одним з символів міста Дубно. Легенда пояснює чому саме так назвали цю башту.

Весною 1577 року в замку готувались до свята, а саме до весілля князя Соломерецького та Беати. Остання була племінницею князя Острозького. В цей момент до Дубно дійшла страшна новина, що через Злодійську долину до міста підійшли татари, і ось-ось мають штурмувати замок. В замку розпочалась паніка. Люди не знали, як близько ворог і що діяти. Звістка, що напали татари дійшла і до Беати. "А хто так "татари"? Я про них ніколи не чула. Які вони на вигляд?" - запитала княжна. Прислуга почала розповідати, що татари страшніші за самого чорта. Але Беата забажала сама побачити живого татарина. Стала вона проситися вийти на бастіон - і звідти побачила татар. Не хотіли її пускати. Ледве вмовила Беата. Вийшовши на бастіон вона побачила військовий табір татар та їх приготування до бою. Побачивши, що татари ні які не чорти, а такі ж звичні люди. Беата вирішила дати їм відсіч. Вона взяла до рук зброю і почала закликати людей в замок до бою.. Але її підтримав лише придворний блазень.

Але Беата не здалась. Вона вийшла на бастіон, помолилась, підійшла до гармати і наказала слугам націлити гармату на ханський намет. Потім власноруч підпалила запал. Бог почув її молитви і гарматне ядро влучило прямо в намет хана. Битва зупинилася. Всі мовчки спостерігали за тим що трапилось. В замку почалась ще більша паніка. Оборонці вважали, що тепер татари взагалі знищать всіх людей в замку з неймовірною жорстокістю. Але сталося диво! Татари сприйняли це як попередження з неба і почали тікати. Побачивши це Беата сказала, що треба продовжувати підготовку до шлюбу (далі можете дофантазувати самостійно). З тих пір вежу, що розташована зі сторони річки Ікви називають Беаткою.

Замок князів Острозьких-Любомирських у місті Дубно – одна з найнепрístupніших твердинь Волинського краю. Перша згадка про це місто датована літописами 1100 р., коли з'їзд руських князів-братів залишив його

**Північний бастион
замку**

**Сторожова башта
південного бастиону
замку**

опальному князеві Давидові Ігоревичу. У 1241 році монголо-татарська орда хана Батия сплюндрувала давньоруський град Дубен. Відродження містечка пов'язане з діяльністю князя Федора Острозького, який відновив дерев'яно-земляну фортецю.

В кінці XIV ст. на старому городищі домонгольської епохи був споруджений невеликий замок із земляними валами, дубовим частоколом і дерев'яними дозорними баштами. Плато, де стояли ці непоказні кріпосні споруди, було добре захищено самою природою: з двох боків його огинали рукави річки Ікви, з двох інших тягнулися важкопрохідні трясовини. Фактично це був острів, з усіх боків оточений водою. Перешийок, що простягнувся із заходу, єдине місце, де до замку можна було підійти з суші, був перегороджений високим земляним валом і ровом перед ним - настільки глибоким, що він міг наповнюватися водами річки.

У 1498 році князь Костянтин Острозький одержав від литовського князя Олександра привілей, згідно якого Дубно було зведене в ранг міста, а ще через дев'ять років король Сигізмунд I дарує місту магдебурзьке право. Тим самим Дубно отримує нові стимули до розвитку. В цей же час, на межі XV-XVI ст., власники міста, князі Острозькі, починають будівництво нової системи міських укріплень, ядром якої покликаний був стати кам'яний замок, що змінив колишню дерев'яно-земляну фортецю кінця XIV ст. У його західній частині Костянтин Острозький зводить надбрамну башту з крізним проїздом, яка одержала назву Луцька брама. Ця могутня триярусна споруда з товстими - до 2 метрів - стінами була головним опорним пунктом на західному оборонному рубежі замку, що включав також високий земляний вал і глибокий рів, через який був перекинутий підйомний міст. Вже в XVI ст. Дубенський замок придбав славу неприступного, наймогутнішого на всій Волині.

Цей замок упродовж століть ніким не був взятий приступом. Він зумів витримати облоги кримських татар, козаків Максима Кривоноса (1648 року), російських військ Шереметьєва (1660 року). Його штурмували шведи Карла XII (1706 року) й росіяни Петра I (1707 року).

Початок XVII ст. ознаменувалося широкою перебудовою замку, реалізованою останнім князем з династії Острозьких – Янушем. На великій території, на захід від старого городища, почалося будівництво нового кільця оборонних укріплень, що увібрало в себе залишки колишнього замку Острозьких. За первинним задумом будівельників, замок повинен був мати трикутний план з трьома кутовими бастіонами, проте через низку причин вдалося побудувати лише північний і південний бастіони, сполучені 160-метровою куртиною. У середній її частині був влаштований головний в'їзд, а перед фасадами бастіонів і куртиною, що їх сполучала, був викопаний широкий

рів. В'їзд у замок здійснювався через міст та браму прибрамного корпусу, що міститься на осі між бастіонами.

Два бастіони та куртина становлять укріплений фронт або, так званий, горнверк загальною довжиною близько 330 м. Бастіони, викладені з каменю-пісковика та цегли у верхніх шарах мурувань і завершуються двох'ярусними сторожовими баштами циліндричної форми. До системи оборонних споруд увійшли також розташовані на стратегічно важливих місцях монастирі-фортеці бернардинців (біля Луцької брами) і кармеліток (на північній межі плато). У підземеллях замку, окрім озброєння, на випадок облоги зберігалися й запаси їжі. Це були тисячі шматків сала, сотні бочок з рибою, оселедцями, в'яленим м'ясом та медом, барильця з повидлом, пшениця, різноманітні крупи. Продукти у спеціально обладнаних коморах не псувалися роками. У замкових казематах під час ворожих нападів переховувалися не лише мешканці замку, а й місцеві жителі. Підземними ходами можна було дістатися у різні частини міста.

У "Реєстрі скарбів замку князів Острозьких, складеному у 1616 році" подається перелік усіх речей, що зберігалися в сховищах.

А це кінська зброя, захисне озброєння, яке було виготовлене винятково з благородних металів та оздоблене дорогоцінним камінням, срібні та золоті столові предмети. В замку зберігалися і чималі запаси тканин, хутра і, звичайно, коштовності: діадеми, персні з діамантами та рубінами, золоті та срібні ланцюжки. Всього багатств налічувалося 49 скринь. І що важливо, у "Реєстрі" харчі прирівнюються до скарбів. Оскільки під час облог вони були найціннішими.

Князь Януш Костянтинович оберігав скарби Дубенського замку, як пам'ять про батька й діда. Особливо дорожив золотою медаллю з зображенням князя Костянтина. Медаль - останній прижиттєвий портрет старого князя. Син завжди брав цю реліквію з собою в походи. Це зазначено і в "Реєстрі" 1616 року.

Одразу після смерті князя Костянтина Костянтиновича Януш Острозький заснував Острозьку ординацію, столицею якої спочатку вважався Острог, а пізніше – Дубно. Януш Острозький подбав і про зміцнення дубенської фортеці - укріпив замок бастіонами, два з яких збереглися до нашого часу. Полонені татари вирили глибокий рів. Його стіни обклали білим каменем. Проклали підвісний міст, який щовечора піднімали. Відтак замок став ще неприступнішим.

Скарби приваблювали завойовників. Саме багатства Дубенського замку, вважають історики, і були справжньою причиною десятків ворожих нападів на Дубно. Так лише у 1577 році татари двічі намагалися взяти замок, однак безуспішно. Замок був повністю закутий в олово, броню і мав величезні запаси харчів.

У 1648 році за Владислава-Домініка Заславського, який князував після Януша Острозького, Дубенський замок намагалися взяти авангардні загони

війська Богдана Хмельницького на чолі з Максимом Кривоносом. Причина - ті ж самі скарби. Однак, побачивши укріплення фортеці, на наступ козаки не наважились.

У 1660 році під стінами замку стояли російські війська боярина Шереметьєва, але прихід кримського хана Іслам-Гірея перешкодив їм здійснити свої наміри.

Дубенський замок уцілів під час Північної війни 1700-1721 рр. Російський цар Петро I, намагаючись привернути на свій бік волинських магнатів, охороняв їх інтереси і права.

Наступний князь - Януш Сангушко - тримав у замку численний двір і жив на широку ногу. А відтак розтринькував і скарби, які йому дісталися у спадок від Острозьких. Згодом Сангушко скасував Острозьку ординацію, землі розділив між кількома десятками польських сімей. Замок Януш Сангушко занедбав, а Дубно подарував Станіславу Любомирському. У другій половині XVIII ст., за часів Станіслава і Михайла Любомирських, Дубенський замок почали відновлювати. На старому фундаменті побудували палац Любомирських з великими бальною та бенкетною залами. Їх декорував відомий італійський майстер Доменіко Мерліні. До сьогодення збереглися вакханки і сатири, що завмерли в танці. Під час контрактних ярмарків Любомирські частину палацу надавали гостям, аби ті могли гарно розважитись та відпочити. Тут влаштовували азартні ігри, які за один вечір могли перетворити багатів на бідняків, а бідняків - на багатів. На знамениті Дубенські контракти, що проіснували 20 років, щорічно з'їжджалися до 30 тисяч чоловік, у той час як населення самого міста становило лише шість з половиною тисяч. У 1794 році контракти перевели до Звягеля, а потім до Києва. Вони і дали назву столичній Контрактній площі на Подолі. А Дубно почало занепадати.

Прийоми, які у палаці влаштовував князь Юзеф Любомирський на початку XIX ст., не мали тієї величі й пишності, як за контрактів. Напередодні війни 1812 року гарнізон Дубенської фортеці очолював Кутузов, армія якого стояла на кордоні з Австрією.

Юзеф Любомирський та його син Марцелій програли у карти велику суму грошей. І тому у 1844 році Сторожова башта вирішили продати Дубно разом зі старим південного бастіону родинним замком військовому відомству. Проте молодий князь Марцелій сам продав місто і замок уральському золотопромисловцю Яковлеву і втік до Англії.

Згодом права на Дубно і замок перейшли до сина Яковлева, офіцера гусарської армії. Пізніше замок купила княгиня Єлизавета Барятинська. А наприкінці XIX ст. вона продала його державній скарбниці. До Першої світової війни в замку дислокувався один батальйон 41-го Селенгінського піхотного полку.

Палац Любомирських у Дубенському замку

До початку ХХ ст. ніхто і ніколи не міг взяти замок. І тільки в роки Першої світової війни його сильно зруйнувала австрійська артилерія. Руїни простояли до 1934 року, аж доки польська влада не відбудувала замок заново. До 1939 року там розташовувались польські державні установи, а під час німецької окупації дислокувалися угорські частини. Після приходу Червоної армії у замок розмістилися органи радянської влади. На початку 50-х років сюди перевезли військову частину, яка проіснувала до 1986 року. Нині Дубенський замок поступово відновлюється, у відреставрованих приміщеннях розміщені музеї, виставки. Рідкісний за красою та історичною важливістю, цей ансамбль фортифікаційних споруд є перлиною не тільки Рівненщини, але і всієї України. У 1993 році замок увійшов до складу створеного в Дубно Державного історико-культурного заповідника.

Результати співпраці

Після приїзду, поселення, ознайомлення з містом та Дубенським замком, в ході екскурсій та візуального обстеження фасадів, інтер'єрів та ландшафтного середовища, студенти першого та п'ятого курсів були розподілені на чотири бригади.

В склад окремих бригад входили студенти як першого (обмірна практика) так і п'ятого курсів (проектна практика).

БРИГАДА № 1

(кількість студентів: 4)

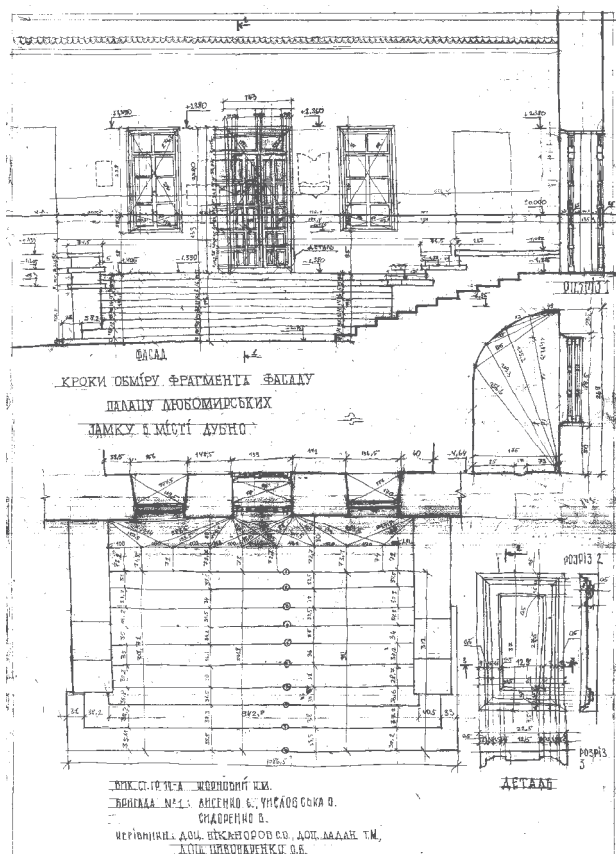
Склад бригади:

Жорновий Кирило, Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана (студенти 14-А групи)

Тема завдання №1: «Обмір фрагменту фасаду палацу Любомирських Дубенського замку»

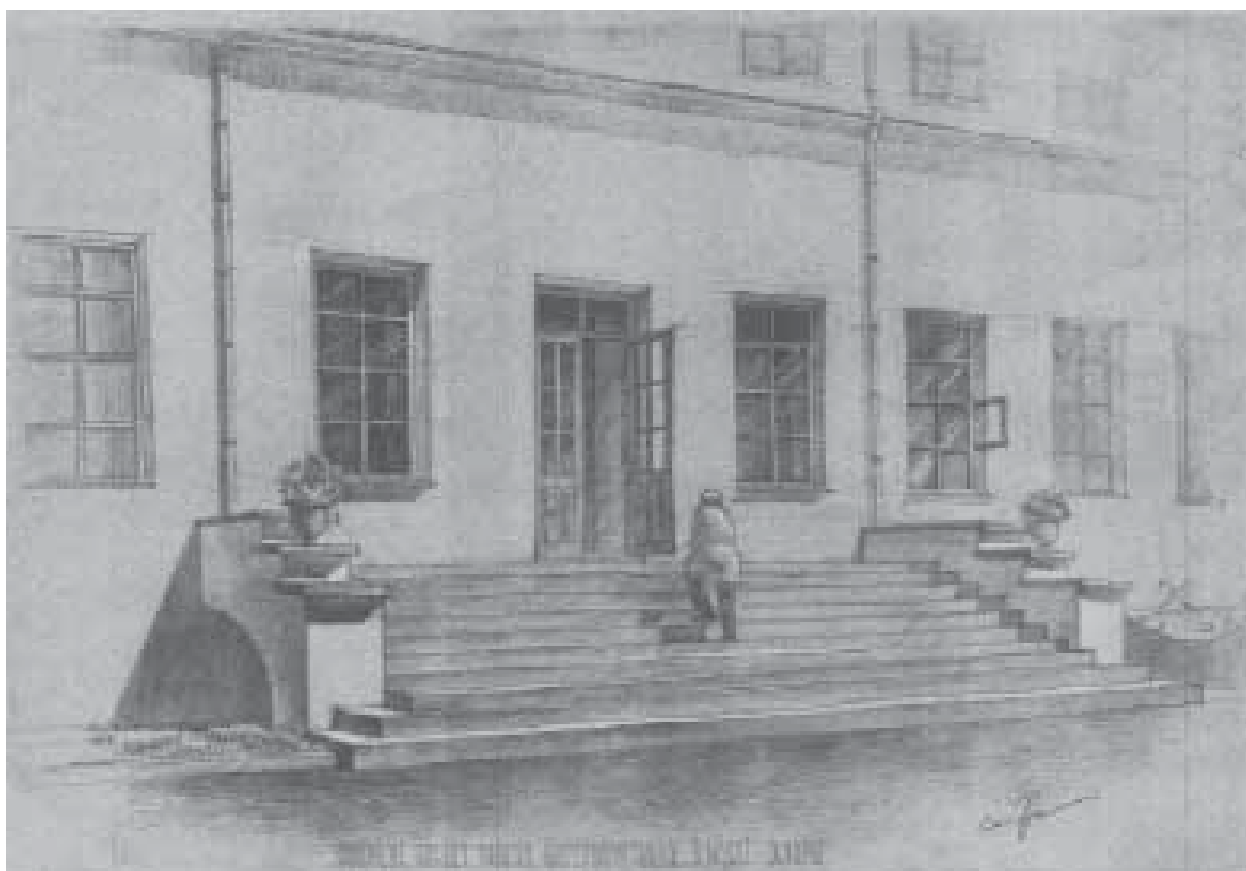
Результати роботи:

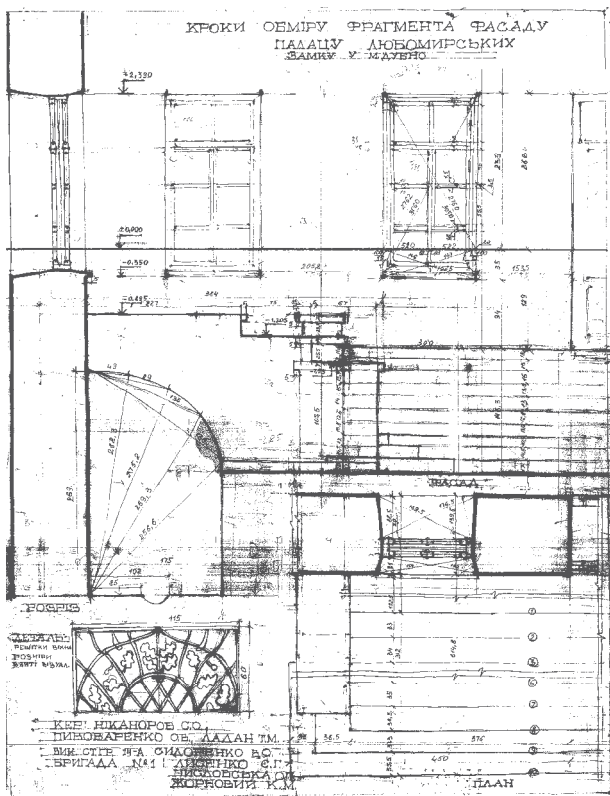
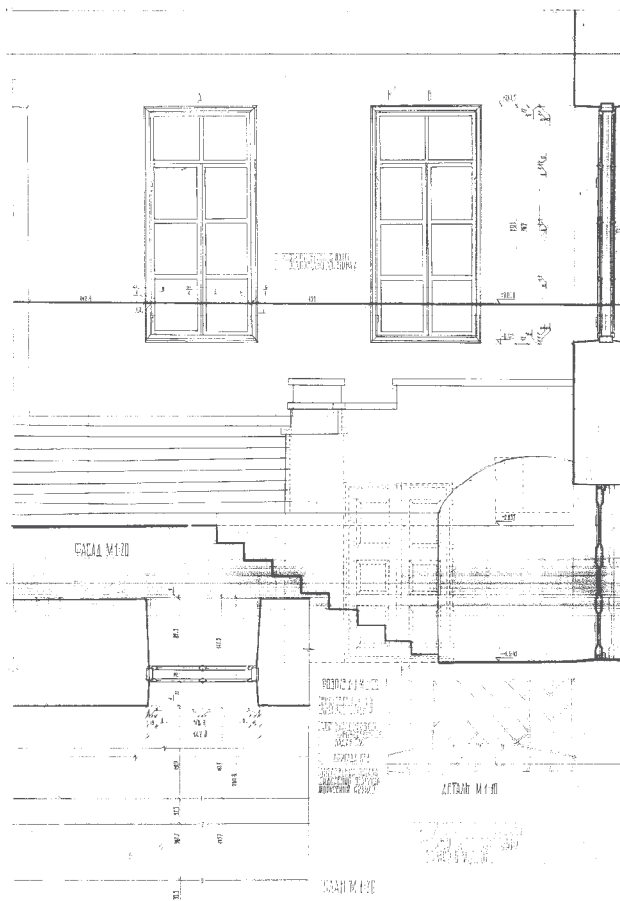
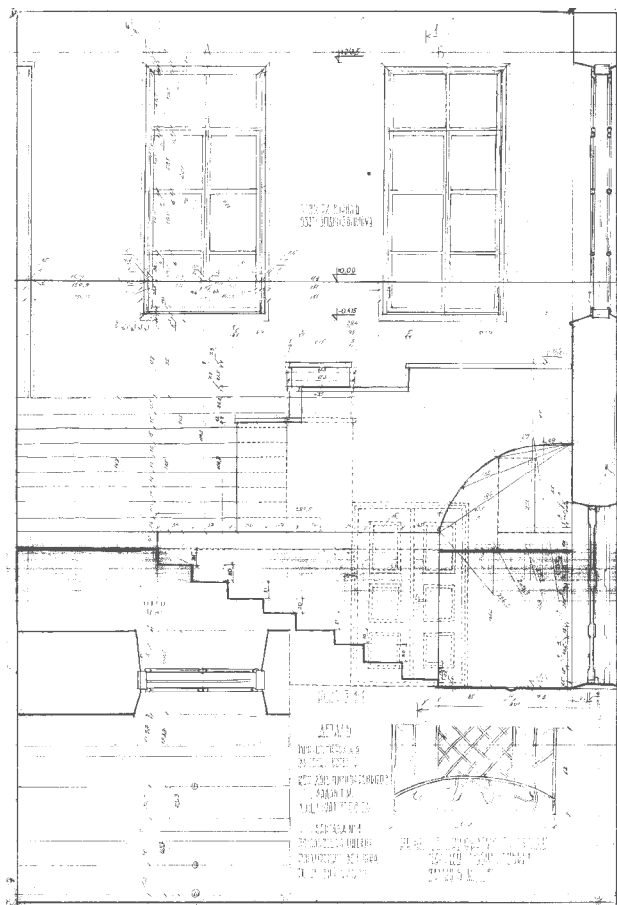
Проведені візуальні обстеження фасаду палацу Любомирських Дубенського замку; виконані обміри вхідної групи (двері, вікна, сходи, деталі конструктивних та декоративних елементів), креслення та малюнки.

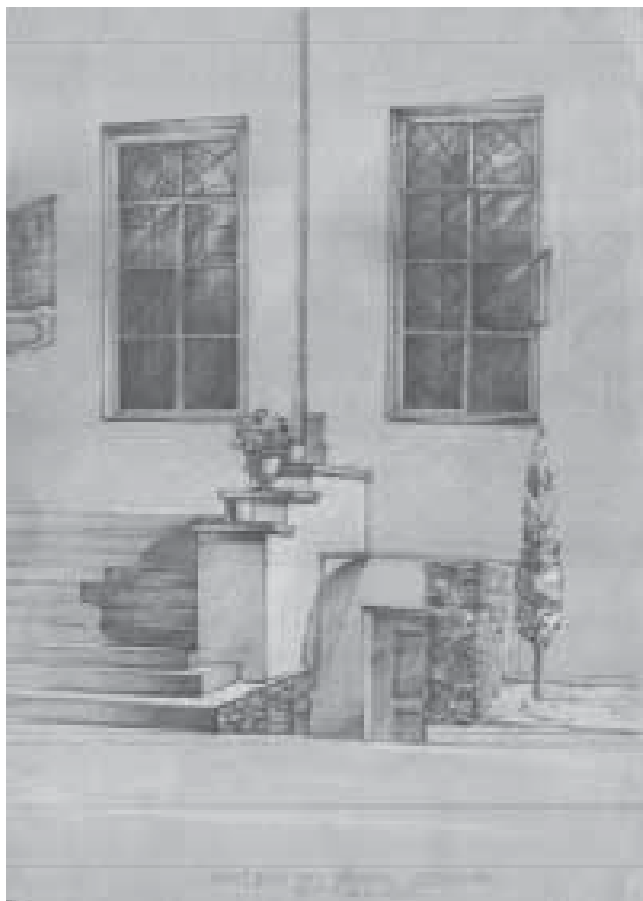

«... завданням було передбачено виконання прив'язки фасаду будівлі до генерального плану та досконалі обміри дверей та сходинок палацу Любомирських Дубенського замку. Було визначено, що сходи мають дуже вільні пропорції, тому прийшлося визначати їх розміри у декількох місцях – як по кутах, так і в середній частині... Арочний прохід під сходами потребує ремонту... »

**Жорновий Кирило,
студент 14-А групи**

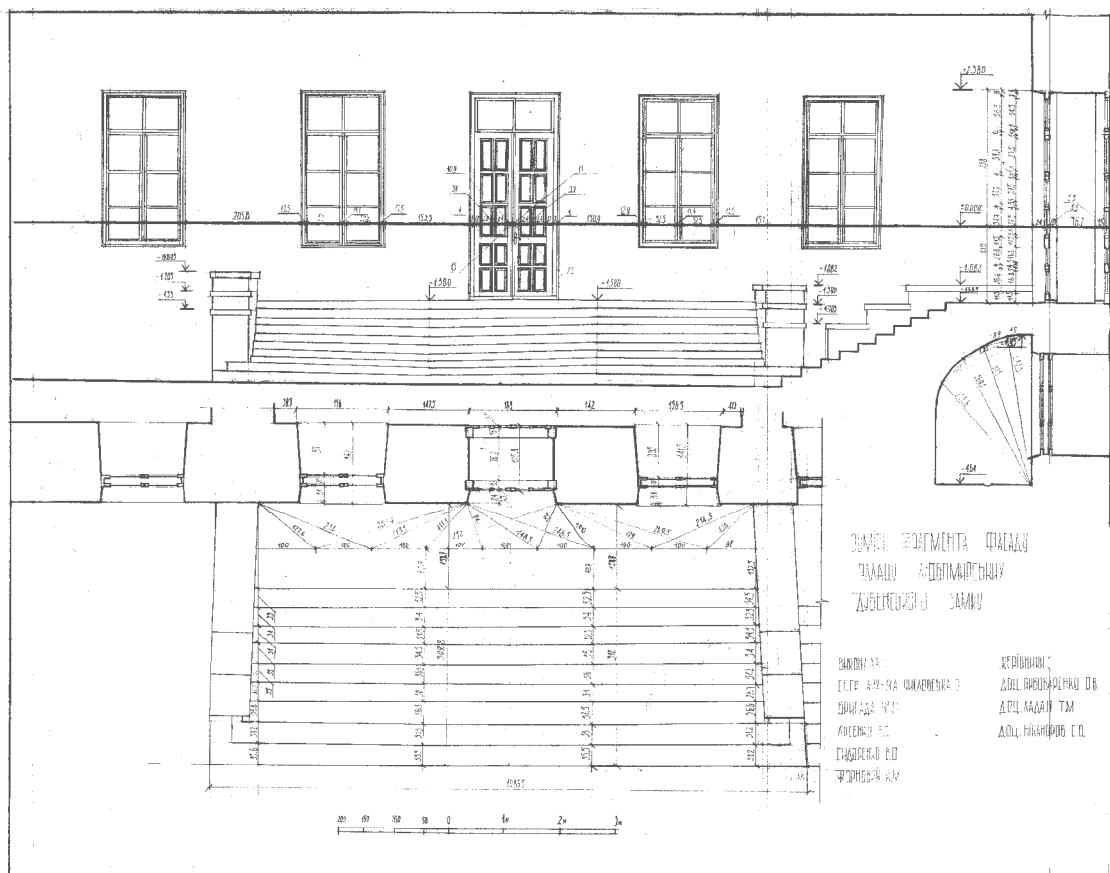
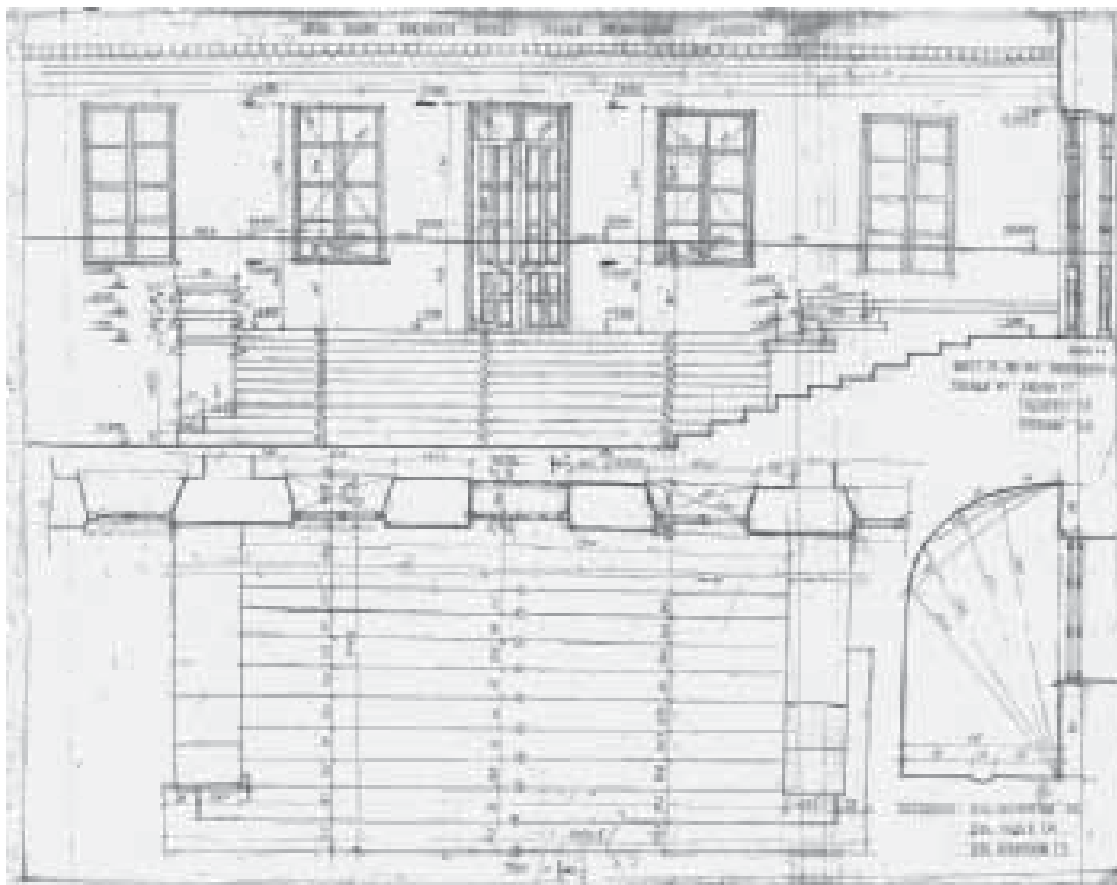
«... обміри сходинок, парапету та вікна по праву сторону від центральних дверей палацу Любомирських показали, що будівля відзначається розмірами, які є нерегулярними по відношенню до нульової лінії. Особливо довільними є розміри сходинок...»

**Лисенко Євгенія,
студентка 14-А групи**

«... під час обмірів першого вікна по ліву сторону від дверей було виявлено кривизну у пропорціях. Розміри другого вікна взяті відповідно до першого, так як до нього не був фізичний доступ. Вікна фасаду прикрашають металеві решітки з рослинним орнаментом. Верхня частина такої решітки являється деталлю на кресленні...(розміри взяті візуально)»

**Сидоренко Вероніка,
студентка 14-А групи**

...у склад роботи входило поєднання всіх обмірів моїх колег та виконання узагальненого кресленика частини фасаду в склад якого входили – двері, по два вікна з лівої та правої сторони від дверей та сходи...

**Числовська Оксана,
студентка 14-А групи**

БРИГАДА № 2
(кількість студентів: 2)

Склад бригади:

Зеленяк Віктор (студент 14-Б групи)

Тема завдання №2: «Обміри майданчику біля палацу Любомирських»

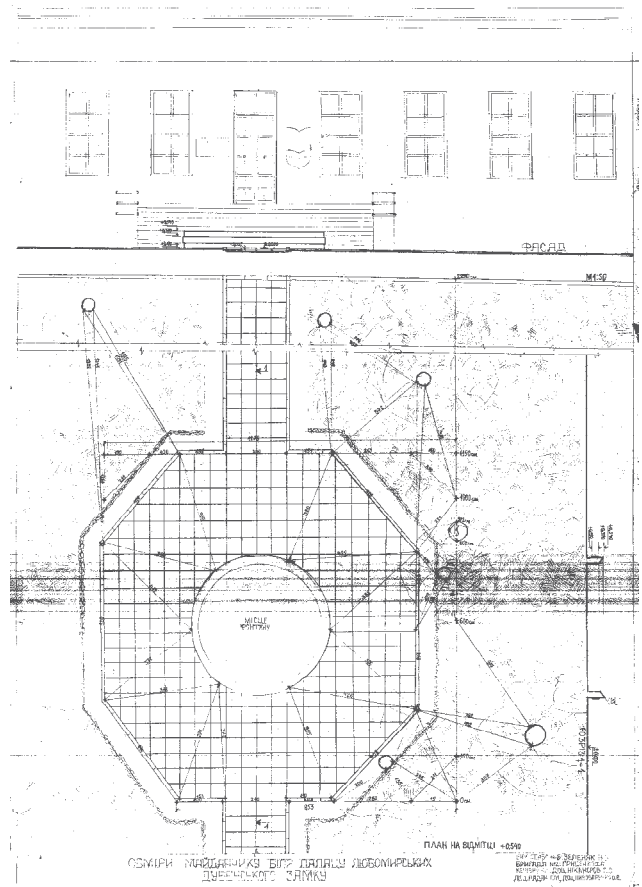
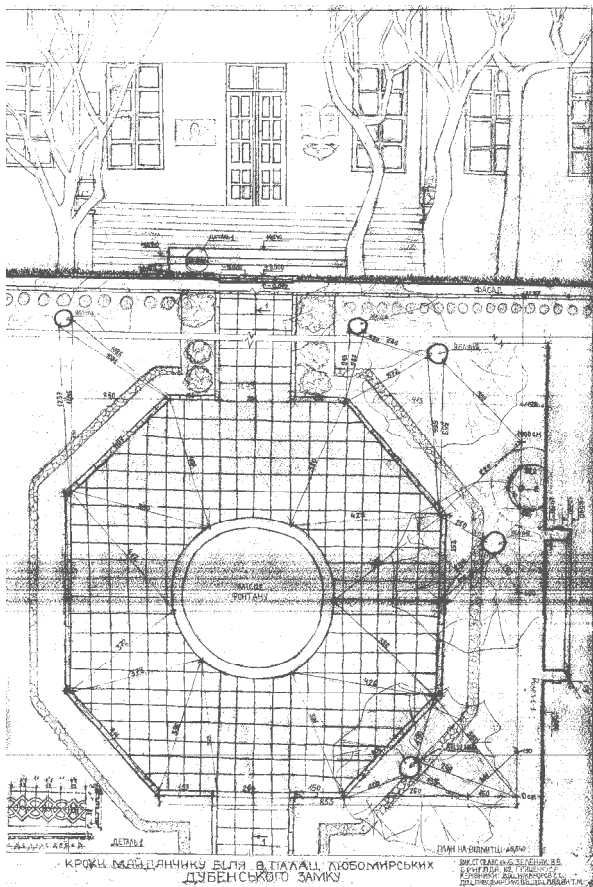
Результати роботи: Виконані обміри, креслення та малюнки ділянки розташування майданчику відпочинку навпроти головного входу до палацу Любомирських з прив'язками до фрагменту генерального плану. На плані майданчику вказані місця розміщення фонтану, існуючих поряд зелених насаджень та дерев. Пророблено деталь декоративного фризу, розташованого по зовнішньому периметру парапету фонтану.

Гриценко Івана (студентка 54 групи)

Тема завдання №3: «Реконструкція ландшафтного середовища на території Дубенського замку – фонтан»

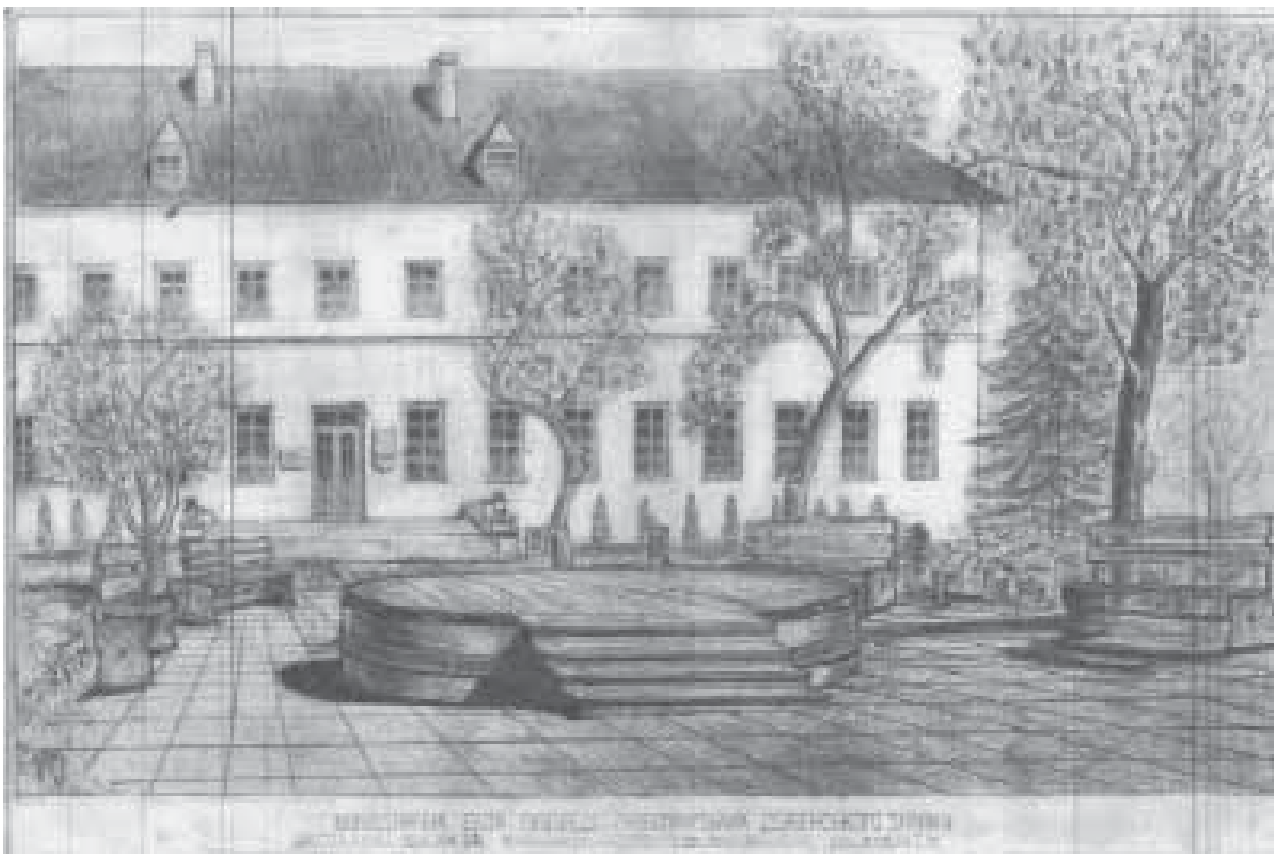
Результати роботи:

Проведено дослідження з історії замку та його мешканців, розроблений проект фонтану перед головним входом у палац Любомирських.

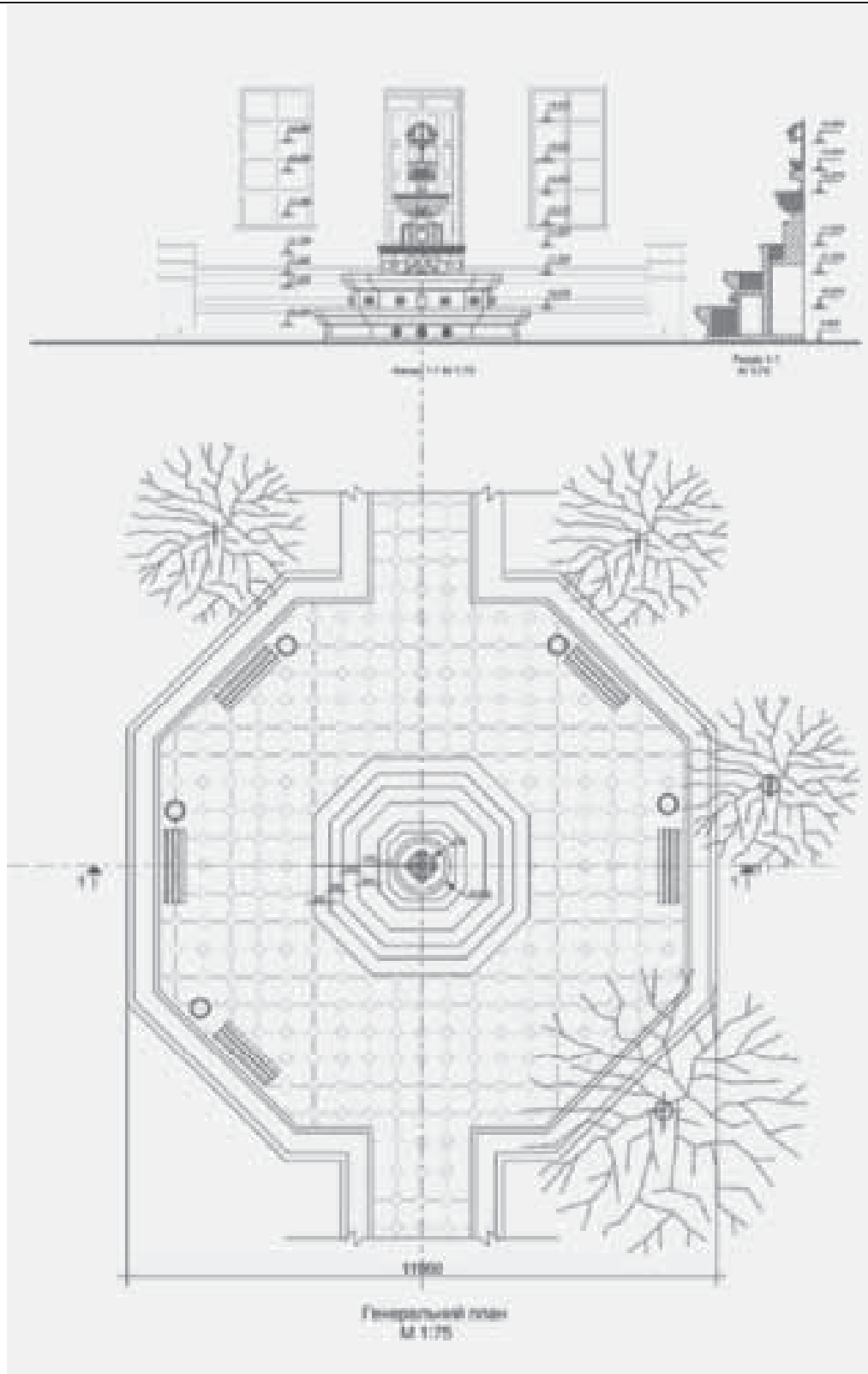

«... у завдання входило: обміри генерального плану невеликої паркової зони перед головним входом в палац Любомирських. Її центром є фонтан, який потребує реконструкції. Висота цоколю під фонтан складає 54 см, його діаметр 4м 60см... Довжина невеликої площі восьмигранної форми, вкритої плитками, навколо фонтану складає 11м, її ширина 10м. Всі плитки також мають великі похибки в розмірах та у розташуванні, тому потребують заміни. В ході обмірів, майданчик під фонтан був «прив'язаний» до дерев, щоб у подальшому була можливість більш детально розробити його реконструкцію із збереженням природного середовища...»

**Зеленяк Віктор,
студент 14-Б групи**

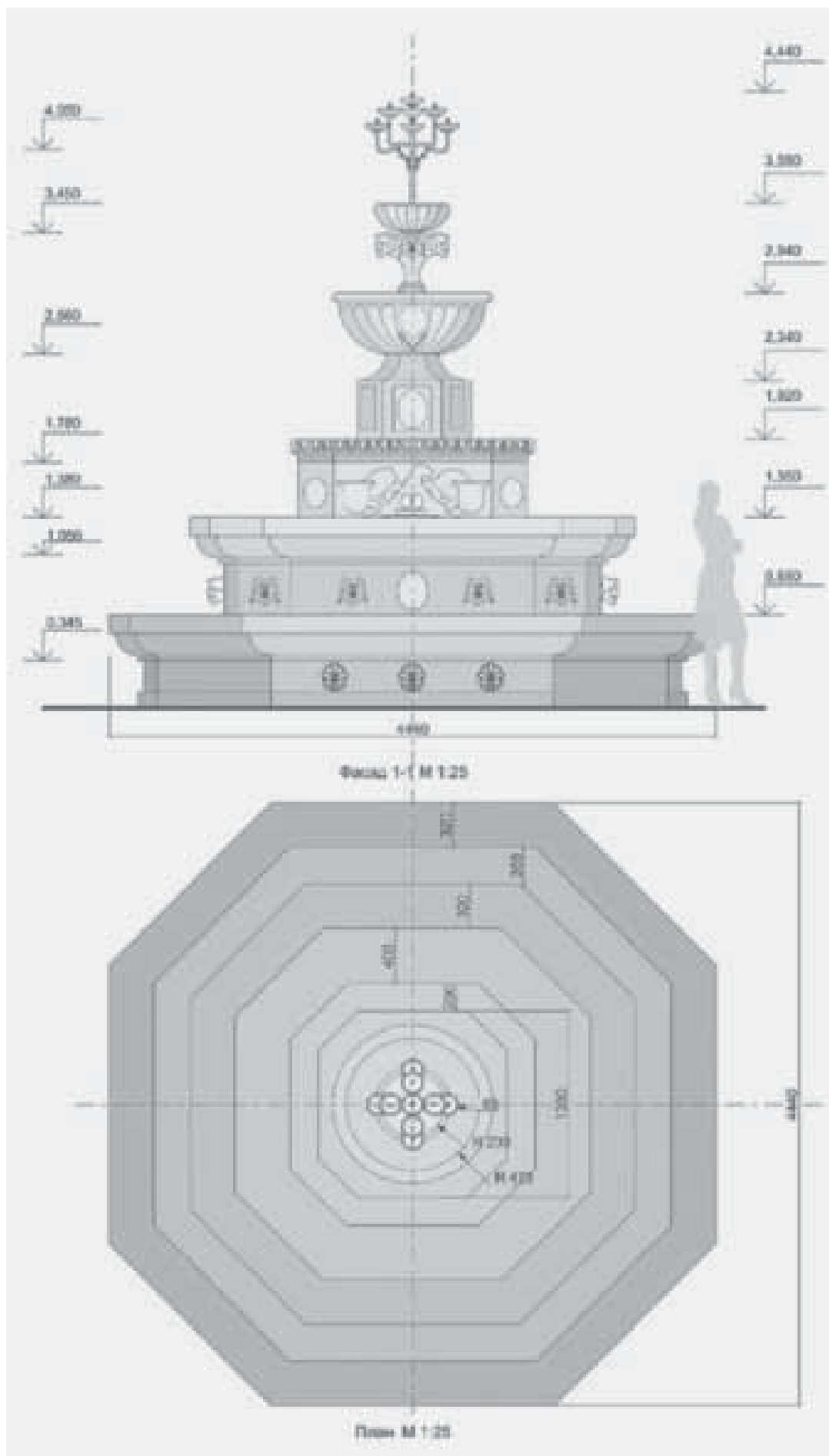

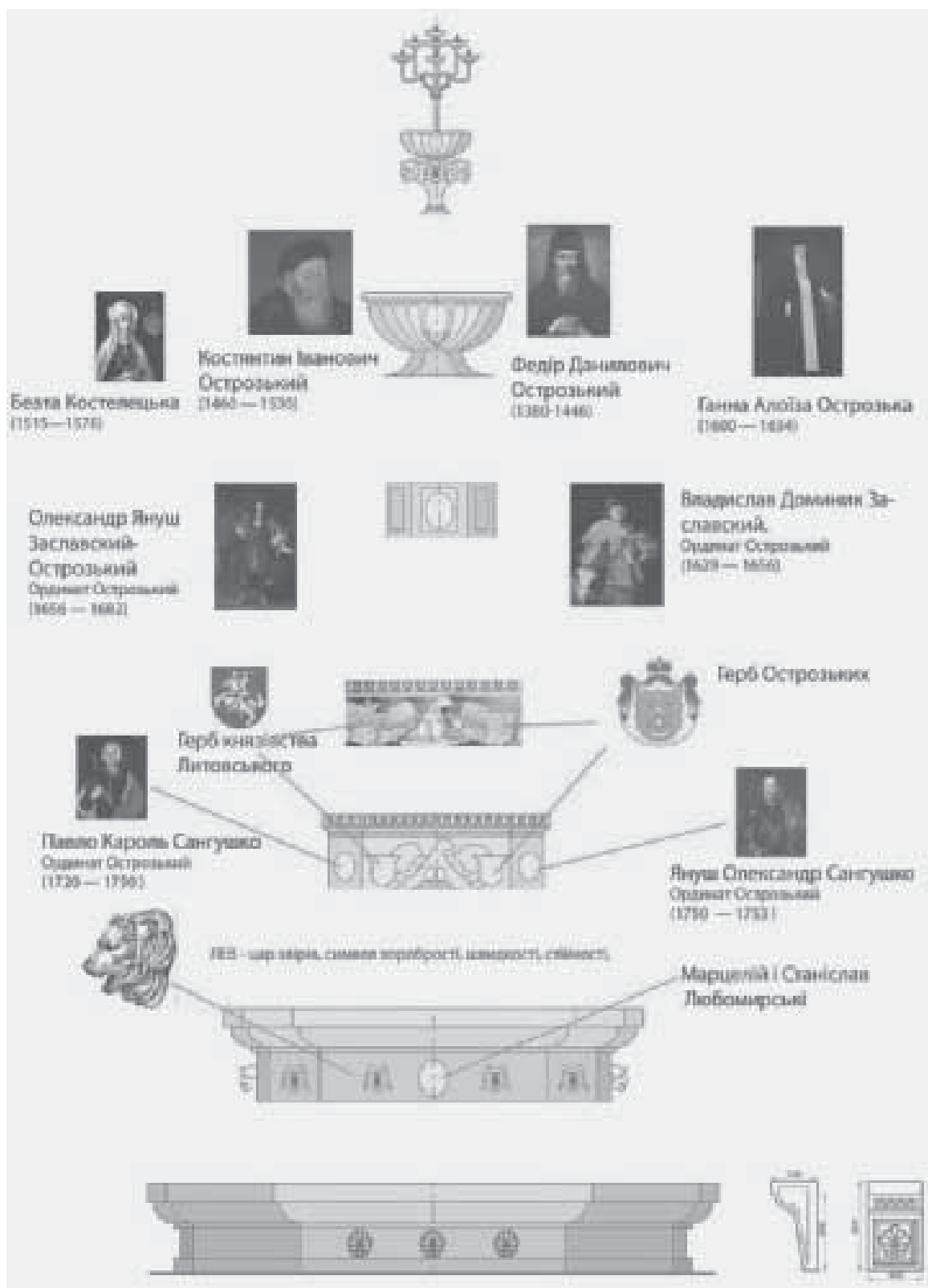

**Генеральний план, фасад та розріз на фоні палацу Любомирських
Дубенського замку**

Виконала студентка 54 гр. архіт. факультету КНУБА Гриценко Іванна
Керівники: канд. архіт., доцент Ладан Т.М.,
канд. архіт., доцент Ніканоров С.О.,
доцент Пивоваренко О.В.

Концепція вирішення ярусів фонтану

Виконала студентка 54 гр. архіт. факультету КНУБА Гриценко Іванна

Керівники: канд. архіт., доцент Ладан Т.М.,

канд. архіт., доцент Ніканоров С.О.,

доцент Пивоваренко О.В.

«...Фонтан запроектований навпроти головного входу до палацу Любомирських, де на сьогоднішній день розміщена імпровізована сцена над чашею колишнього фонтану.

Метою проектування було створити фонтан, який став би серцем замку і розказував би його історію.

Опрацювавши архівні дані та насолодившись прогулянками по території замку, який багатий на історичні події, з'явилася ідея створити чотири яруси фонтану з барельєфами важливих осіб чотирьох родів, які були його власниками.

Також використані елементи, які ми можемо побачити на території замку: скульптури левів, фриз з орлом і гербами, підсвічник XVI ст..

Починається фонтан з п'єдесталу з орнаментом. Далі розміщений один ярус з барельєфами родини Любомирських, а також скульптури левів з яких тече вода та які є символом хоробрості, сили.

Наступний ярус з барельєфами родини Сангушко, а також фриз, який ми можемо побачити у вестибюлі палацу Любомирських.

Третій ярус з барельєфами родини Заславських.

Четвертий ярус з барельєфами родини Острозьких.

Завершує фонтан елемент, який створений за образом дерев'яного підсвічника XVI ст., який зберігається у приміщеннях замку.

Вода піднімається до самого верху і біжить до низу повз кожен ярус, що розказує свою історію, таким чином рух води символізує кругообіг часу, крокуючи вперед, в майбутнє, ми піднімаємось до своєї історії.

Таким чином, всім відвідувачам буде цікаво слухати історії Дубенського замку, розглядаючи такий фонтан, де кожен елемент перекликається з оточенням...»

**Гриценко Іванна,
студентка 54 групи**

БРИГАДА № 3

(кількість студентів: 5)

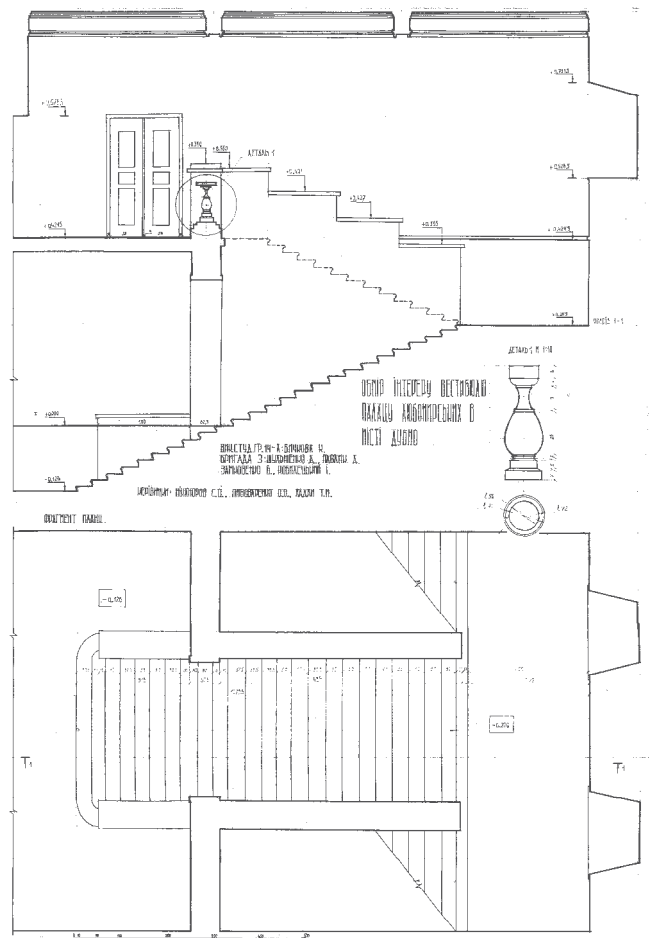
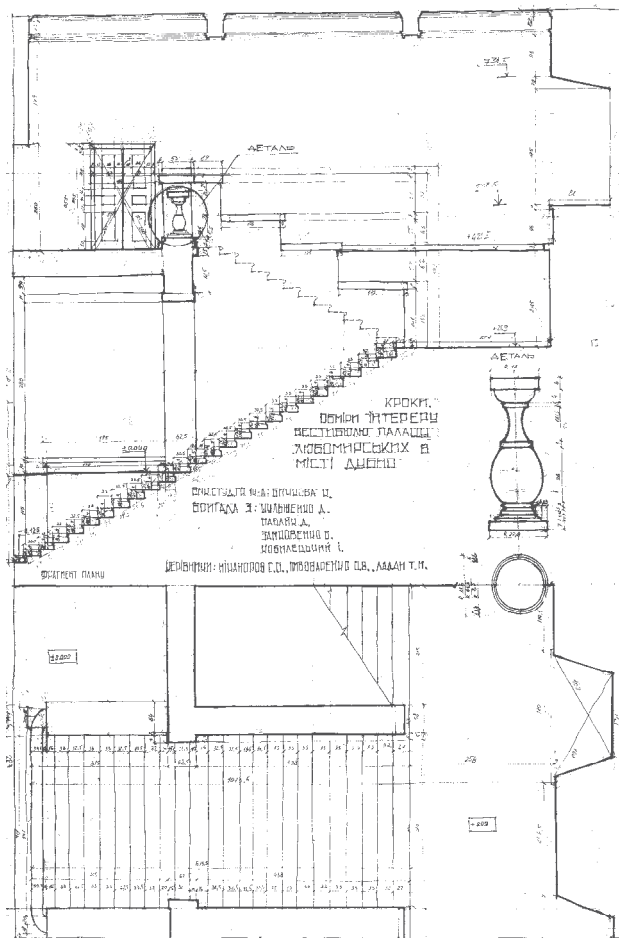
Склад бригади:

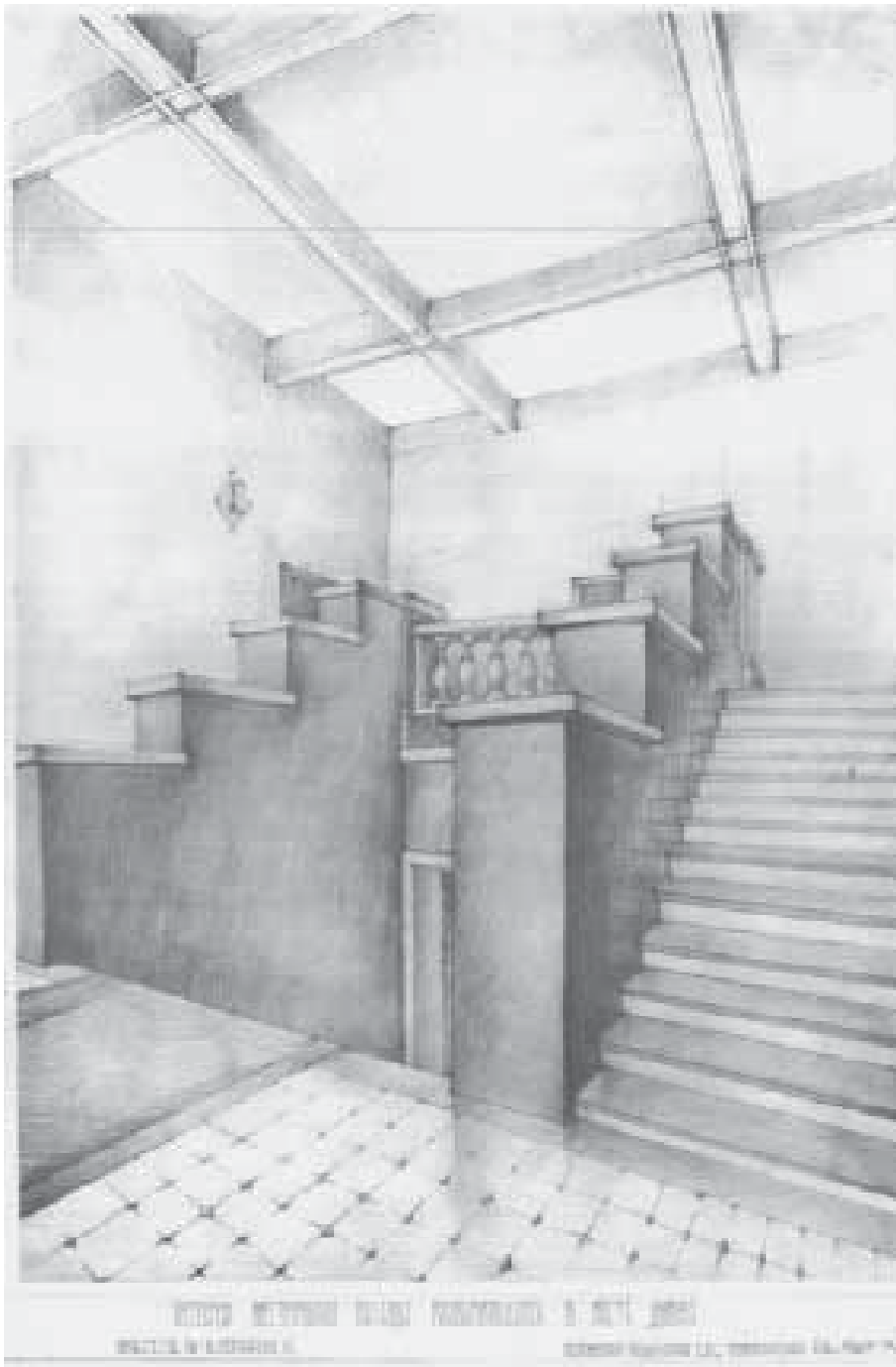
Бичкова Катерина (студентка 14-А групи), Замковенко Богдан, Шульженко Дар'я, Павлик Дмитро, Кобилицький Ігор (студенти 14-Б групи)

Тема завдання №4: «Обміри інтер'єру вестибюлю палацу Любомирських Дубенського замку»

Результати роботи:

Проведені обміри приміщень інтер'єрів холу, вестибюля та парадної сходової клітини палацу Любомирських; виконані креслення розгорток, планів, розрізів та малюнки.

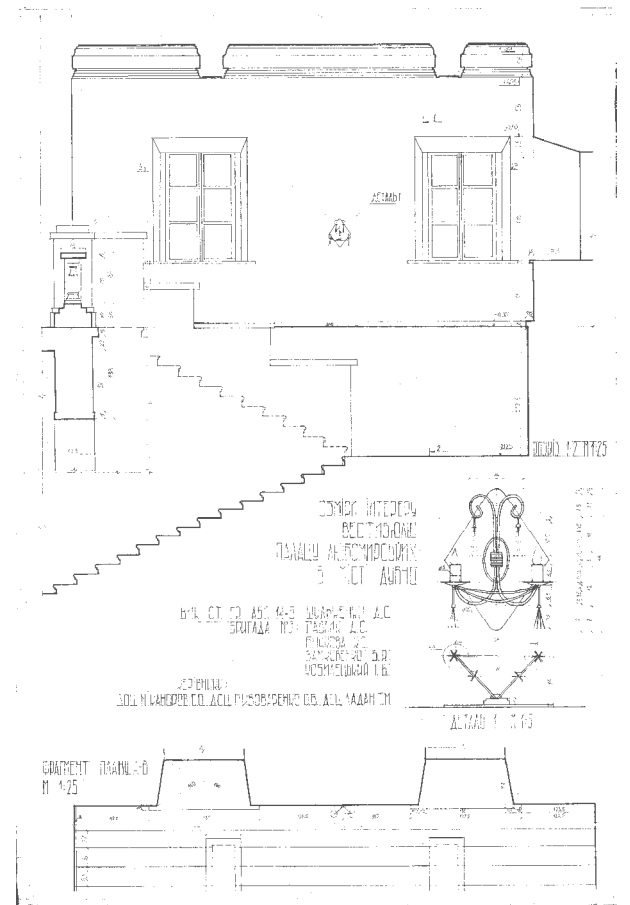
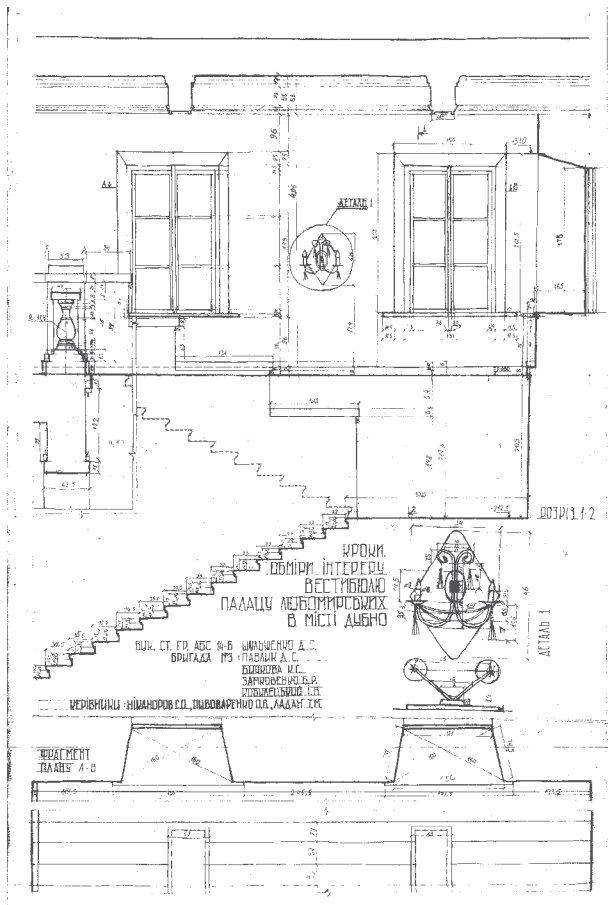
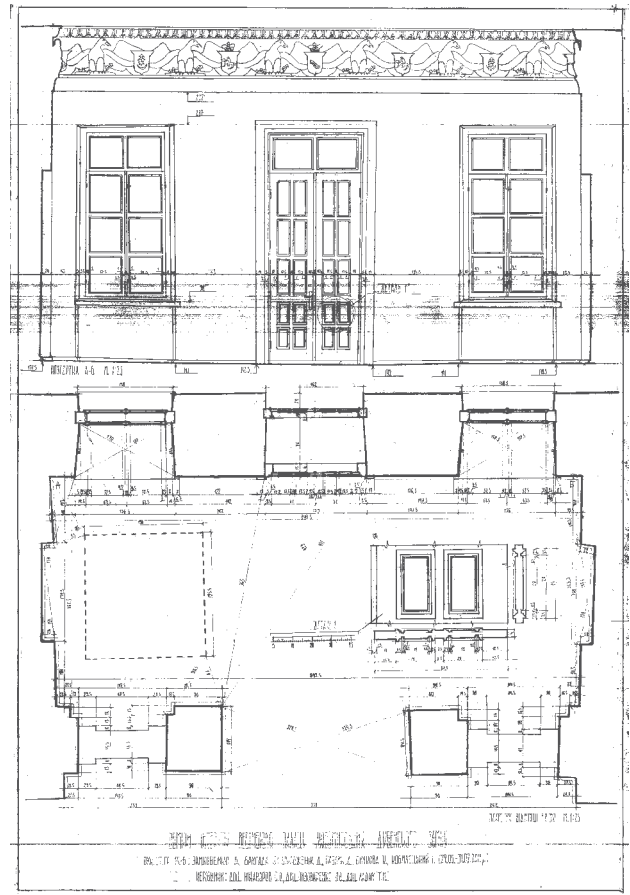
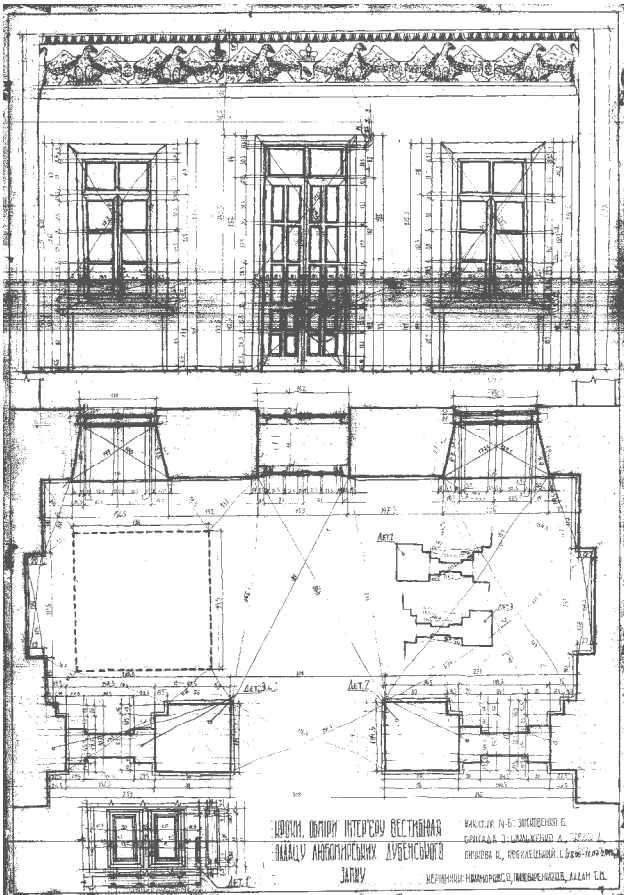

«... за завданням було виконання обмірів сходової клітини палацу Любомирських, що сполучає вестибюль з другим поверхом. Сходовий марш має 27 сходинок, що не відповідає сучасним стандартам, адже максимальна кількість сходинок повинна бути 17 підйомів.

До другого поверху веде сходовий марш з 13 сходинок. З другого поверху можна спостерігати на проміжну площадку сходів з парапету, прикрашеному баясинами, що є яскравим прикладом стилю класицизм..»

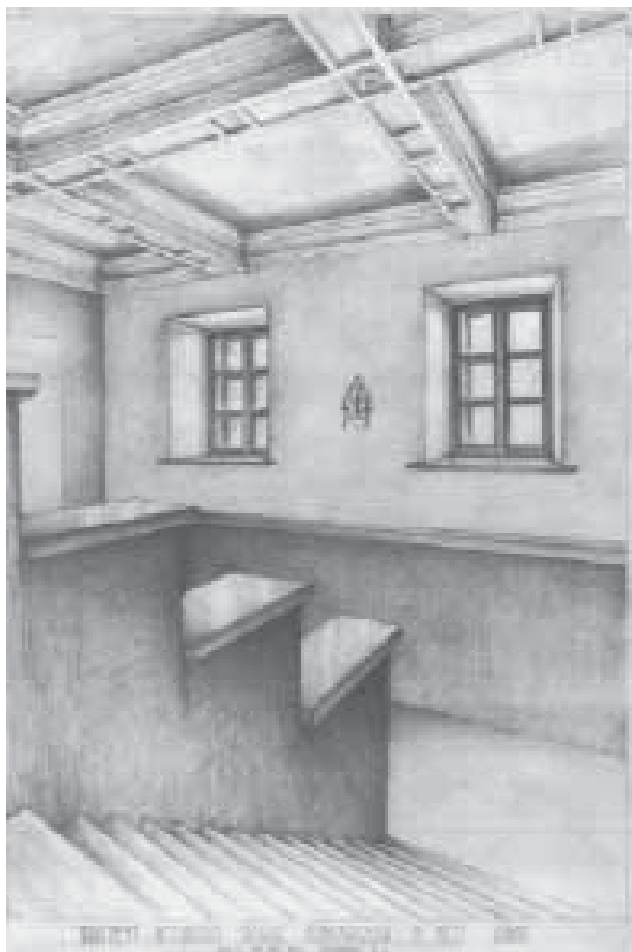
**Бичкова Катерина,
студентка 14-А групи**

«... обміри холу показали, що стіни, пілони та ніші мають неправильні кути, що надалі ускладнило процес виконання кресленика. Розміри вище відмітки + 3 м були взяті візуально (фриз)...»

**Замковенко Богдан,
студент 14-Б групи**

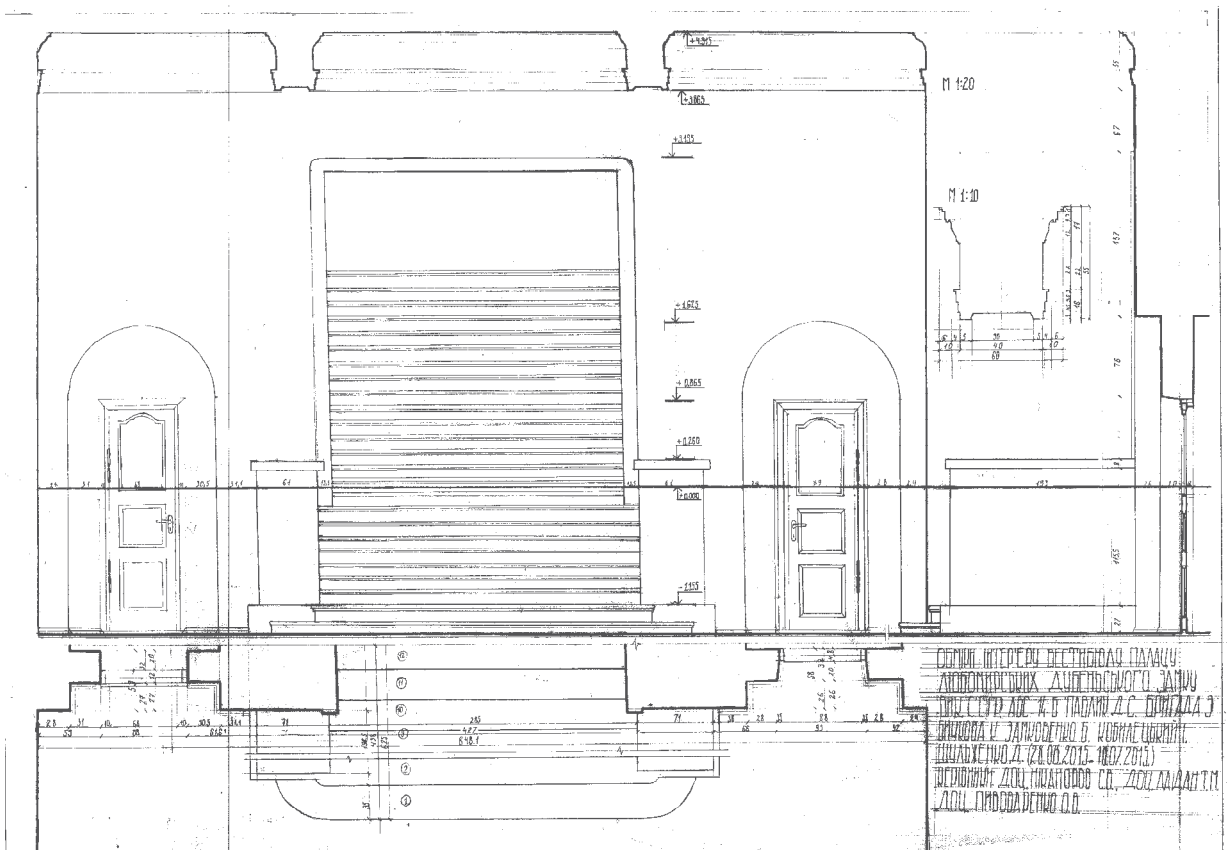
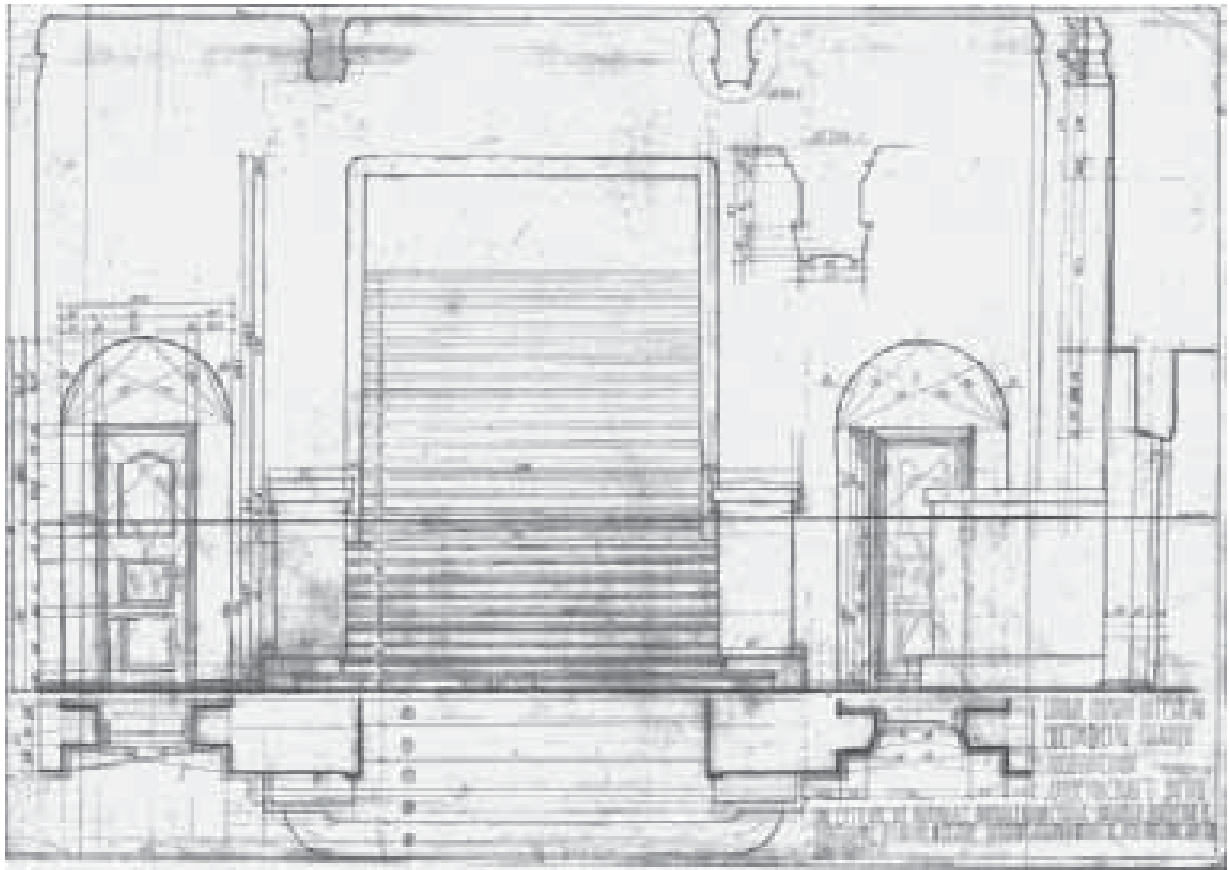

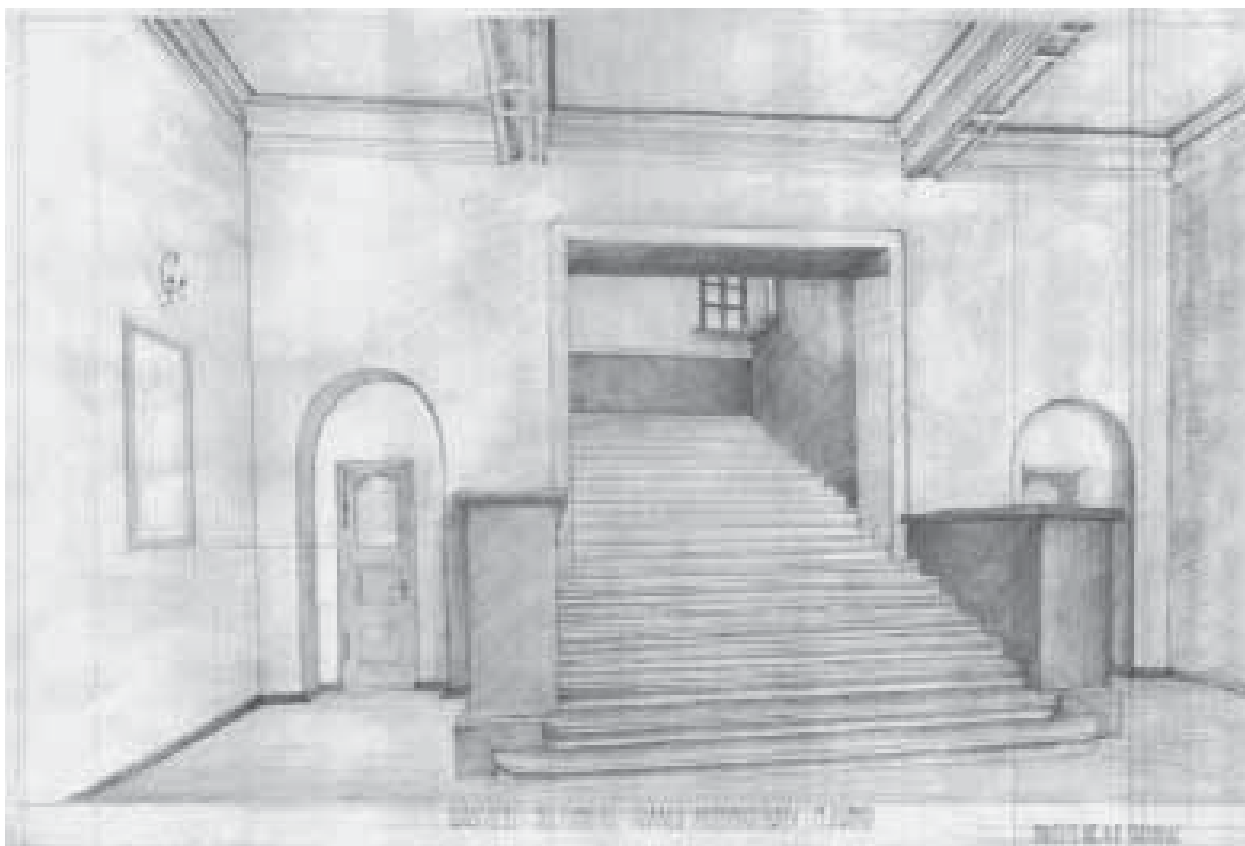
«... завданням було: виконати обміри проміжного сходового майданчику, який з'єднує собою вестибюль та другий поверх палацу Любомирських в Дубенському замку.

Основними об'єктами дослідження були: габарити сходового майданчику, вікна (візуальне обстеження дозволило прийняти рішення взяти розміри з вікон, аналогічних тим, які є на першому поверсі), коване бра, цоколь, кесони на балках стелі...»

**Шульженко Дар'я,
студентка 14-Б групи**

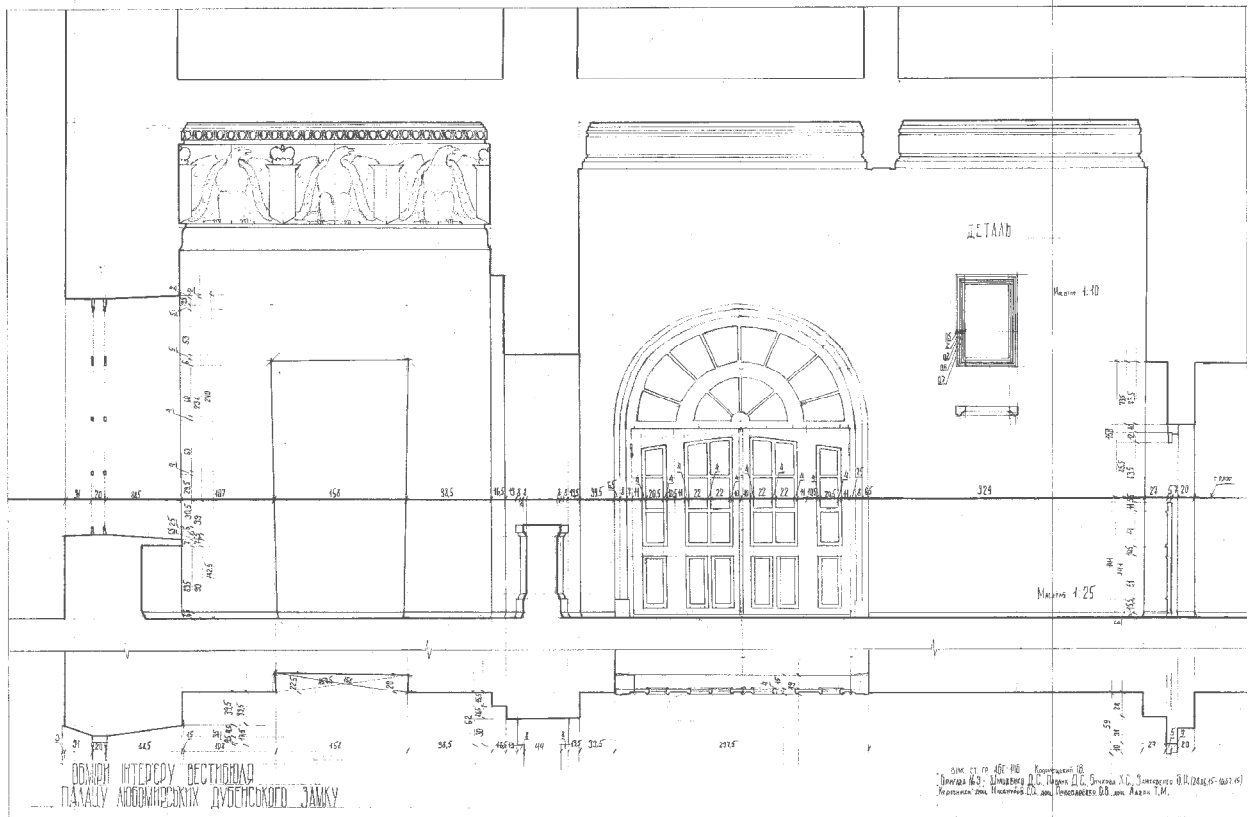
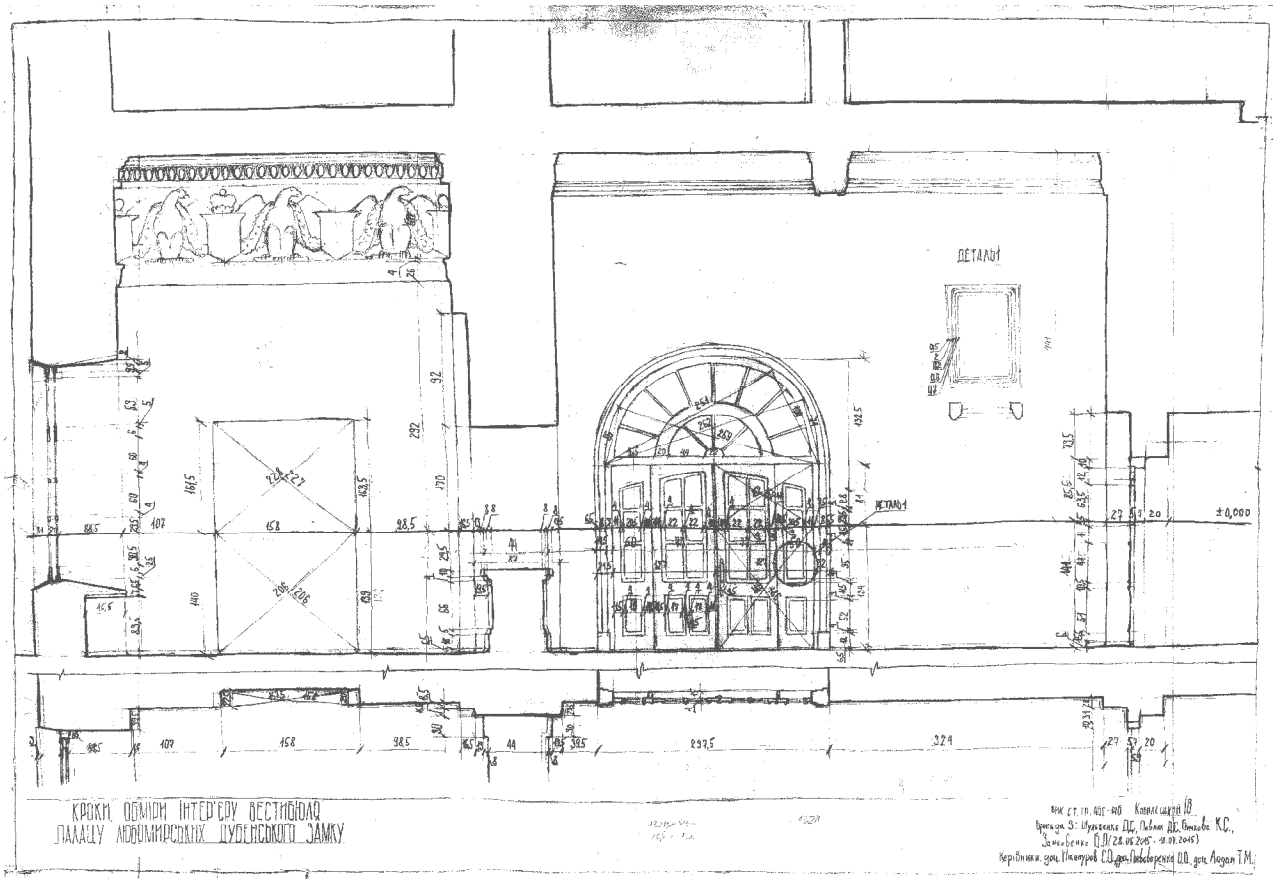

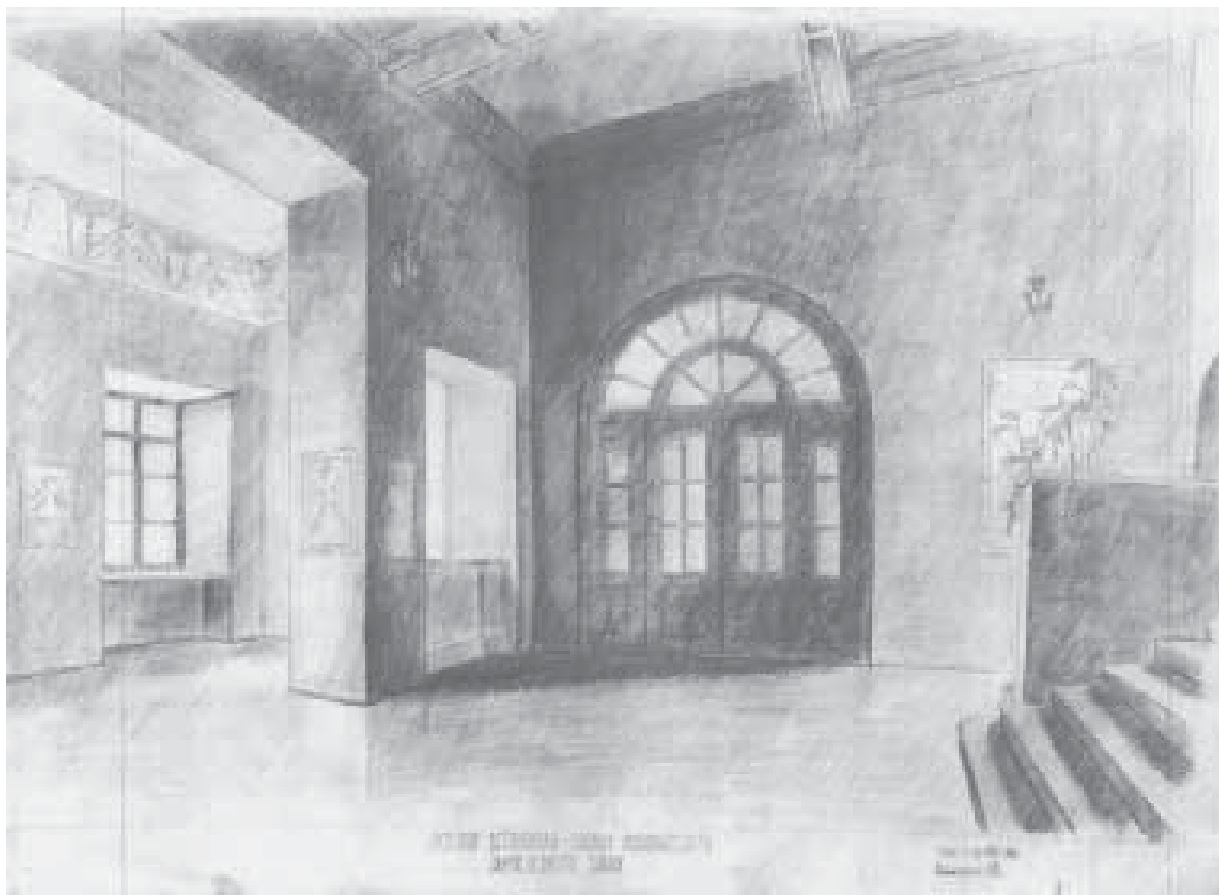

«... завданням передбачалося зробити обміри порталу, що над сходовою клітиною, вестибюлю палацу Любомирських Дубенського замку: ніш, дверей технічних приміщень, сходів, парапетів та стельової балки... Була визначена симетрія ніш та незначні відхилення від симетрії на сходах. Розміри балки були взяті візуально...»

**Павлик Дмитро,
Студент 14-Б групи**

«...Особливу увагу було приділено обмірам дверей вестибюлю по ліву сторону від парадної сходової клітини, які ведуть до бенкетної зали палацу Любомирських...»

**Кобилецький Ігор,
студент 14-Б групи**

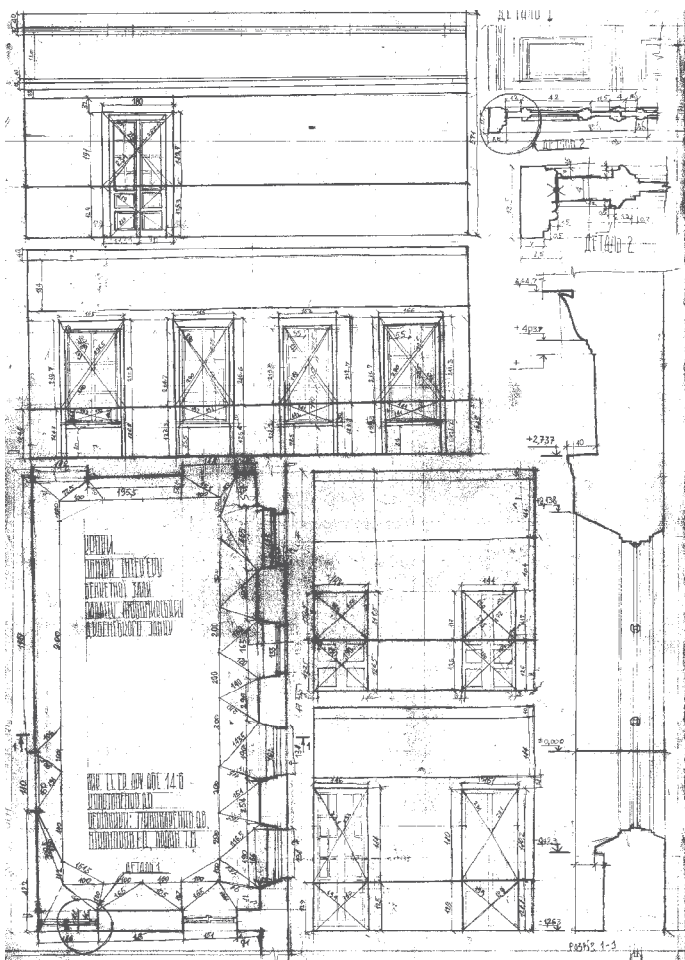
БРИГАДА № 4

(кількість студентів: 4)

Склад бригади:**Конотопенко Анастасія (студентка 14-Б групи)****Тема завдання № 5: «Обміри інтер'єру бенкетної зали палацу Любомирських Дубенського замку»****Левицька Юлія, Громова Олена, Сапіжак Ольга (студенти 54 групи)****Тема завдання № 6: «Концепція дизайн-реставрації інтер'єру бенкетної зали палацу Любомирських Дубенського замку»****Результати роботи:**

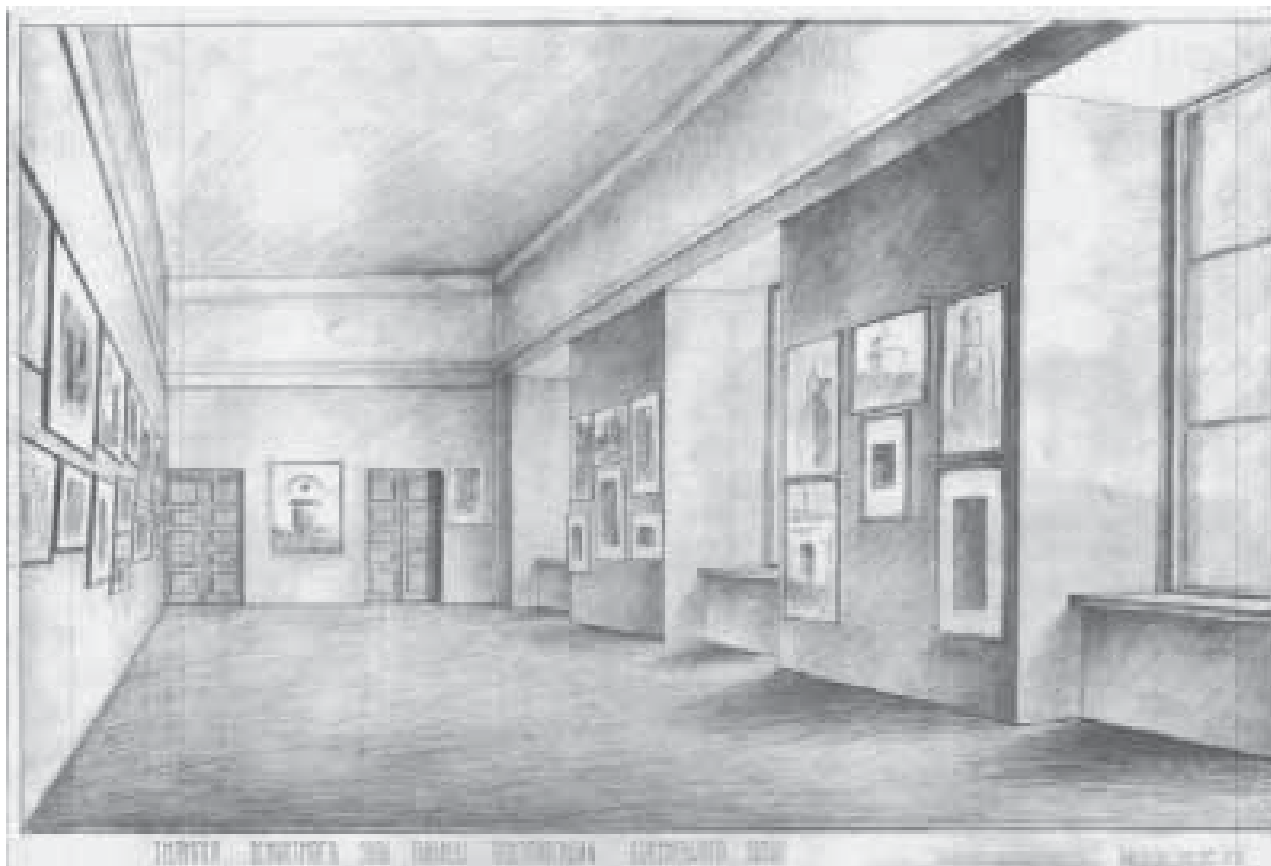
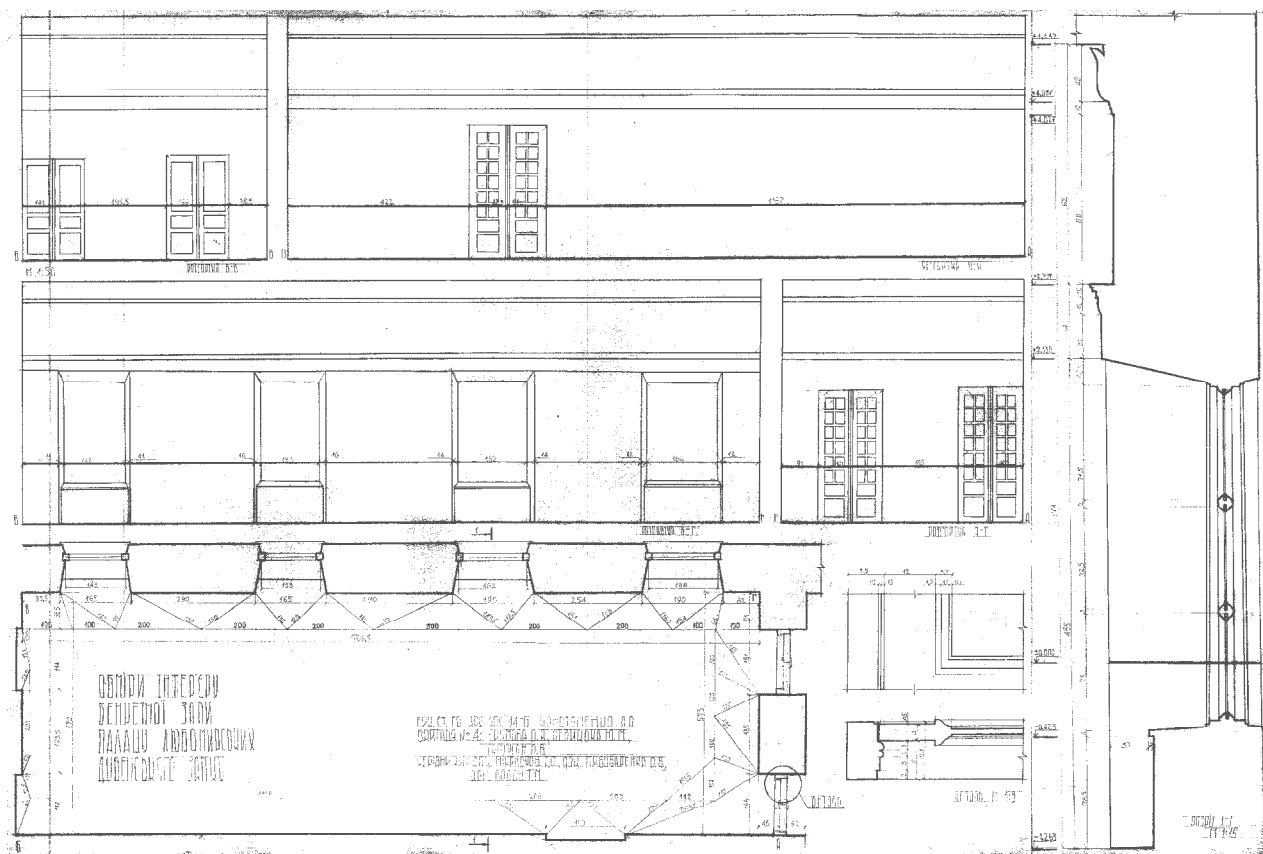
Спочатку були проведені дослідження з історії створення інтер'єру бенкетної зали. За допомогою обмірів, виконані креслення існуючого стану приміщення: розгортки стін, плани, розрізи та малюнки інтер'єру.

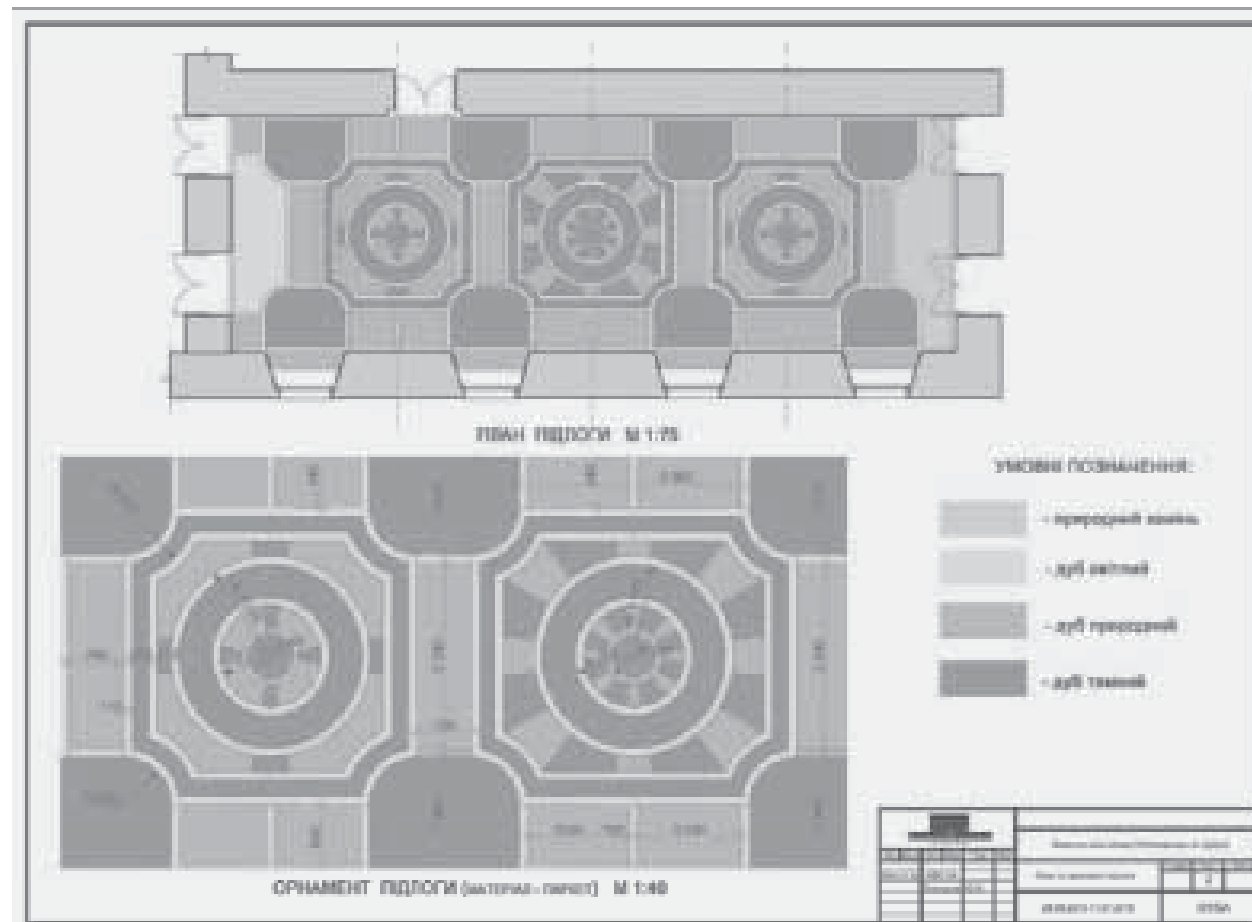
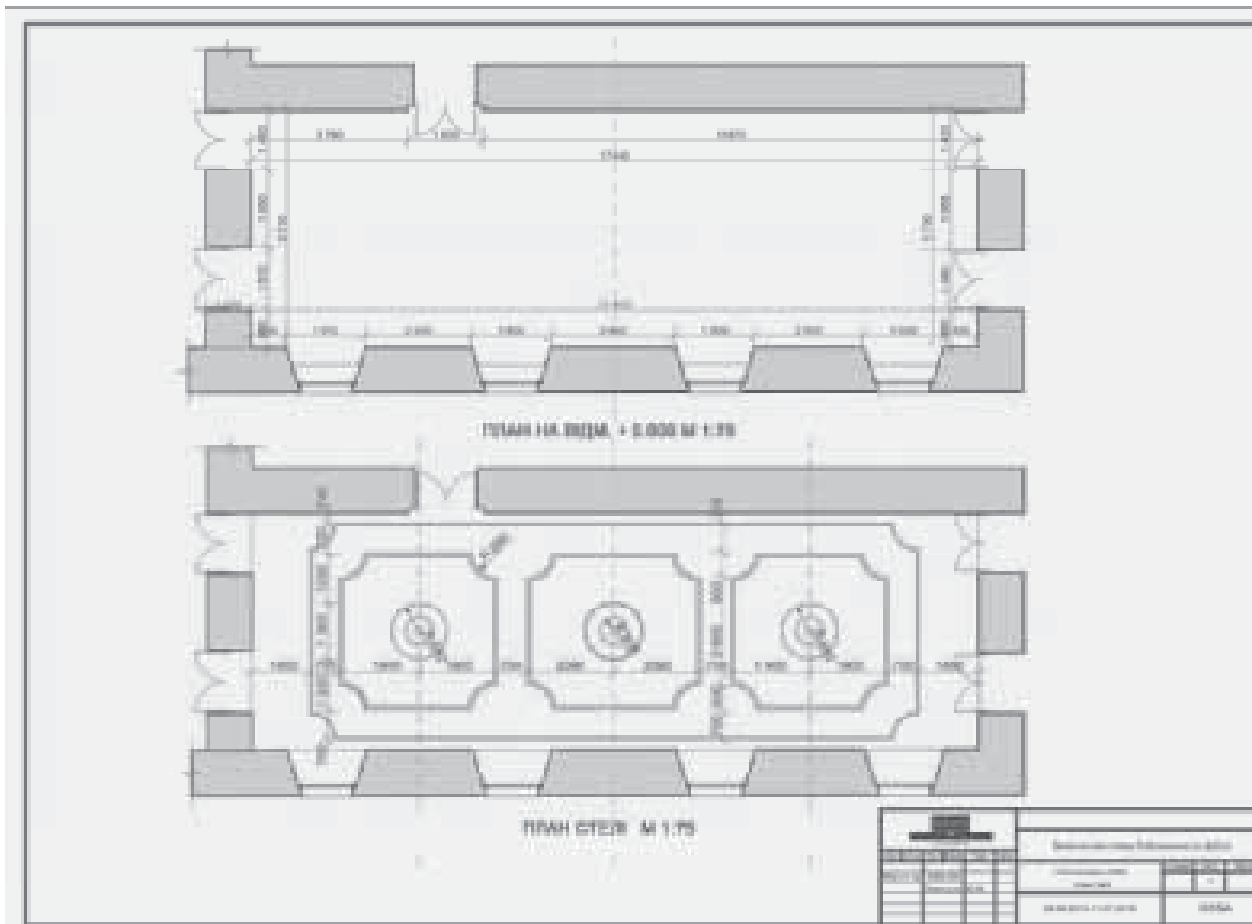
Виходячи з отриманих результатів, проведених досліджень та виконаних робіт, студентами під керівництвом викладачів та наукових співробітників заповідника розроблений проект концепції дизайн-реставрації інтер'єру бенкетної зали палацу, який складається з таких основних креслень: розгортки стін; плани приміщення з особливостями декорування стелі, план підлоги, схеми розміщення електрообладнання, планів розташування меблів в декількох варіантів, а також візуалізації інтер'єру.

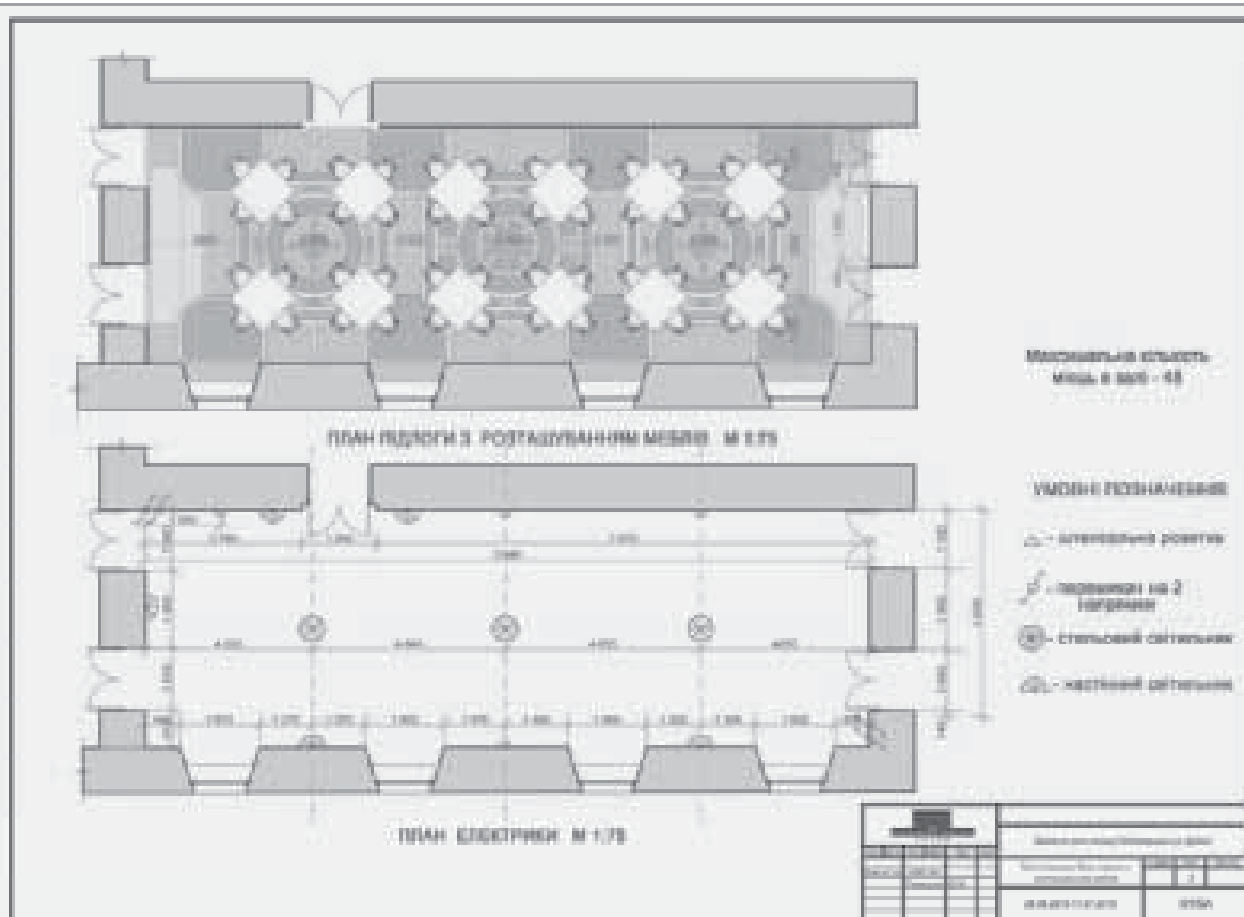

«...в ході обмірів бенкетної зали палацу Любомирських було визначено, що у залі налічується п'ять дверей та чотири вікна, які утеплені у ніші. Розміри віконних ніш, вікон та простінків є різними. Бенкетна зала з'єднується дверними проходами з колишньою пекарнею та бальною залою. Товщина зовнішньої та внутрішньої несучих стін становить 108 см. Зал прикрашений фризом, на якому – барельєфи у вигляді жіночих скульптур німф та сатирів, деякі елементи були втрачені...»

**Конотопенко Анастасія,
студентка 14-Б групи**

«...моїм завданням було: розробка концепції дизайн-реставрації бенкетної зали на основі обмірів, проведених студенткою першого курсу Конотопенко Анастасією (плани стелі, план підлоги з розташуванням меблів, план електрики та 3D моделі перспективних зображень інтер'єрів).

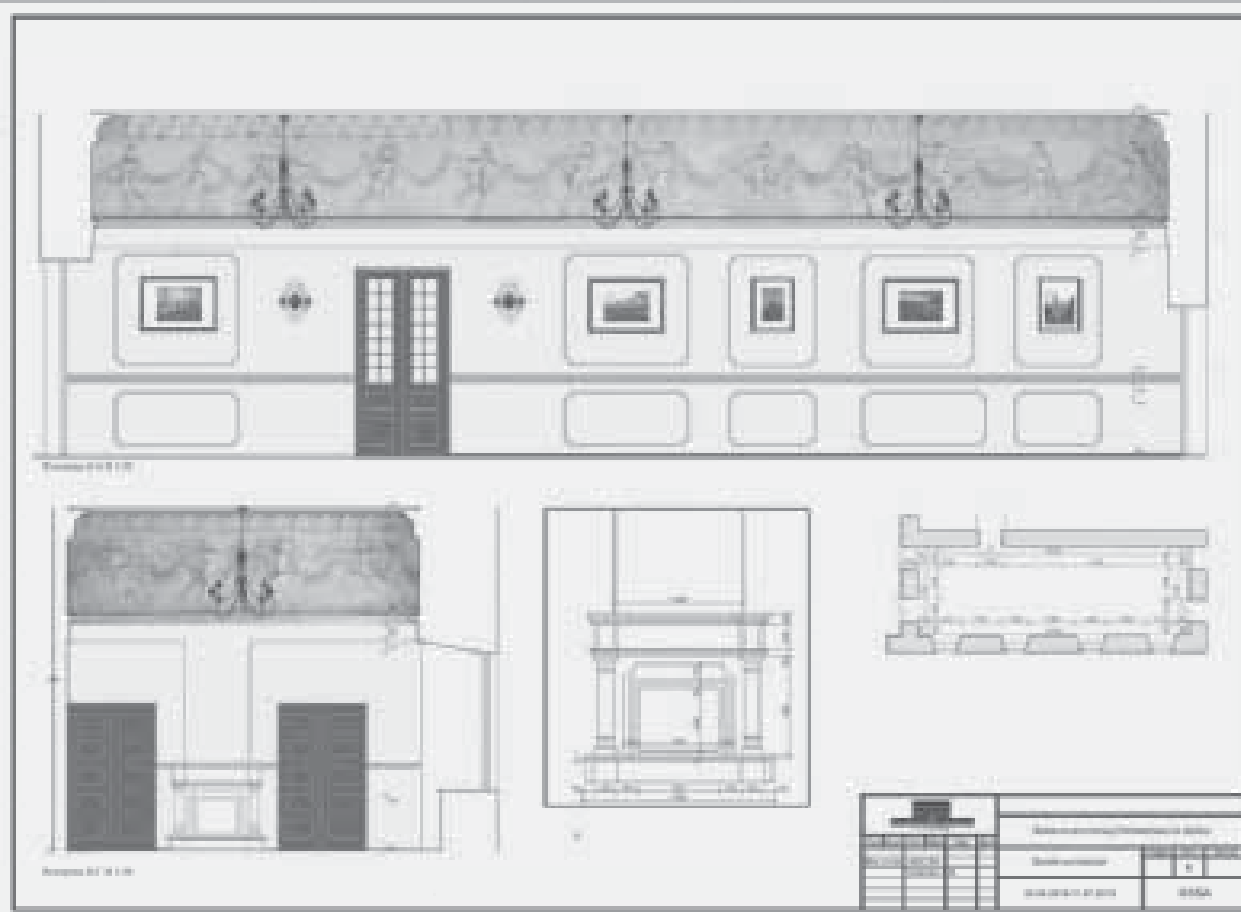
Спочатку були опрацьовані історичні матеріали про Палац Любомирських та Дубенський замок в цілому.

Високий фриз по периметру всього приміщення з сюжетом святкування Вакха майже повністю зберігся, за виключенням декількох елементів. Під впливом часу він почав руйнуватися. Сюжет фризу характерний для мистецтва епохи класицизму, тому в подальшій розробці інтер'єру використані характерні риси даної епохи.

Головною ідеєю реставрації було збереження та поновлення фризу, та відновлення первісної функції зали – проведення бенкетів. Так як приміщення має довгу форму, стелю було розділено на три частини молдінгами, на основі прямокутних та радіальних ліній, для візуального зменшення її довжини. В центрі кожної частини пропонується розміщення стельового світильника...»

**Левицька Юлія,
студентка 54 групи**

«...орнамент підлоги відповідає візерунку стелі та співвідноситься з молдінгами на стінах. Пропонується ідея виконання підлоги з дубового паркету різних відтінків кольору. В зоні запроєктованого каміну пропонується підлога з природного каменю, для захисту поверхні від вогню.

Функціональне зонування передбачає два варіанти розташування меблів: окреме (доповнюють загальний візерунок підлоги, максимальна кількість місць – 48), в один центральний стіл для більш урочистих подій (максимальна кількість місць – 24).

Розроблено план електрики (вказано розміщення розеток, стельових світильників, настінних світильників (бра) та перемикачів у двох напрямках, за допомогою яких можна регулювати світло як при вході, так і на іншому кінці приміщення...»

**Левицька Юлія,
студентка 54 групи**

«...на розгортках стін, які виконали студентки Громова Олена та Сапіжак Ольга молдінгами були виділені місця, де будуть розташовані картини. Біля дверей та між вікнами пропонується влаштування настінних світильників в формі свічок, в одному стилі зі стельовими світильниками. Візерунки на стінах перекликаються з орнаментом підлоги та стелі. На вікнах пропонується повісити гардини червоного кольору, який додає урочистості.

В результаті проведення дослідницької роботи було виявлено на фотографіях відсутній елемент фризу – прекрасної німфи. За допомогою фото є можливість відновити втрачену скульптуру...»

**Левицька Юлія,
студентка 54 групи**

**В процесі роботи над кроками у вестибюлі палацу Любомирських
Дубенського замку.**

З ліва направо:

Шульженко Дар'я, Бичкова Катерина, Кобилецький Ігор,
Ладан Тетяна Миколаївна, Замковенко Богдан, Зеленьак Віктор,
Конотопенко Анастасія

Після презентації робіт у палаці Любомирських Дубенського замку

З ліва направо: Гриценко Іванна, Левицька Юлія, Жорновий Кирило, Числовська Оксана, Сидоренко Вероніка,

Лисенко Євгенія, Ладан Тетяна Миколаївна, Слепцов Олег Семенович,

Ніканоров Сергій Олександрович, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Кобилецький Ігор,

Замковенко Богдан, Коногопенко Анастасія, Павлик Дмитро, Бичкова Катерина,

Шульженко Дар'я, Зеленьак Віктор

Літня практика очима студентів і викладачів

«Судьба – спутница наша. Все, что происходит с нами, что переплетает наши жизни, дарит впечатления – все благодаря ей. И, кажется, в этот раз мне повезло.

Все знают, как это: попасть в чужой город в компании молодых, жизнерадостных и близких по духу людей. А кто не знает, уж точно лишил себя возможности познать чувство коллективного счастья. Теперь я с уверенностью могу сказать, что это большая утрата, что это большая утрата, подобна потере друга, потере чего-то жизненно важного.

Атмосфера в городе показалась мне волшебной. Возможно, дело в присущей мне эмоциональности, но, скорее всего, этот город оставил «сказочный» отпечаток не только на моей ранимой душе. С другой стороны, нам ведь действительно создали сказку: отличная погода, вкусная еда, вдохновляющая архитектурная среда, пение птиц круглый день... Разве это не сказка?

В атмосфере общежития я открыла для себя множество новых фактов. Каждый из нас является частью коллектива – то есть частью социального круга. Каждый исполняет свою роль по-своему и в результате ведут себя крайне интересно, что только красит общую обстановку.

Интересно, что в атмосфере постоянного контакта с близкими по духу людьми, контакта в работе и досуге, ты открываешь себя совсем с другой стороны, видишь что-то новое в себе и окружающих, открываешь себя другим, познаешь себя и глубину своего «Я».

В быстром движении жизни, движении ярком и теплом мы успели очень многое ощутить, повидать и сотворить.

1. Невероятной красоты Кременец мне напомнил Тоскану, со своими зелеными склонами и жарким климатом. Жилые дома высотой в пару этажей, ажурное переплетение дорог, красочные пейзажи роз вокруг частных вилл, звон колоколов, спокойный ритм жизни и непривычное умиротворение и тишина стали сверх неожиданными и радостными подарками судьбы. И мы, счастливые и вдохновленные, с полевыми цветами и удачей в руках были готовы к новым эмоциям и открытиям. А еще за время нашего «отпуска» я с уверенностью могу сказать, что у нас теперь есть что-то типа универсального клича («пугу-ху» – звуки, которые издает горлица), а также песня, которая отныне будет гимном нашей поездки.

Кроме того, что я ощутила настроение коллективной поездки, я очень многое открыла в первую очередь в себе.

Теперь я с уверенностью могу сказать, что мы – преподавательский состав, 15 студентов и люди, которые приняли нас с такой теплотой и отдачей здесь, в Дубно, - все мы стали одной семьей.

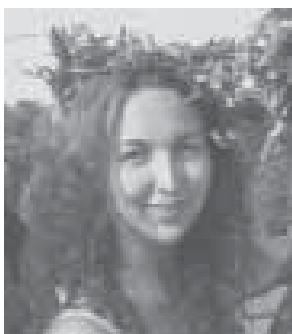
Уезжать не хотелось, правда...».

Лисенко Євгенія
студентка групи 14-А

Спасо-Ільїнський собор в м. Дубно.

Рисунок Лисенко Євгенії

«Выходить из зоны комфорта всегда интересно, а особенно интересно это делать в компании друзей. Соглашаясь ехать на эту практику, мы не знали, чего от нее ожидать, но в итоге это получилось, как и все спонтанное в жизни, незабываемо.

Мы были удивлены атмосферой и уютностью г. Дубно, его просторными улицами, ухоженными домами и прекрасной природой. Меня, как жительницу большого города, впечатлила неспешность течения времени в таком маленьком городке: плавно качаются на ветру деревья, люди, не торопясь, прогуливаются по городу в окружении старых соборов, церквей, синагоги, крепости и других прекрасных зданий.

Очень понравилась нам экскурсия в Кременец. Восхитительно красивый город с весьма впечатляющей историей и живописной природой.

Хочется поблагодарить наших преподавателей и организаторов такой практики, после которой захотелось больше ездить по Украине, открывать для себя новые города. Из поездки мы вернулись полны впечатлений, энергии и вдохновения, уже ждем следующей поездки!..».

Числовська Оксана
студентка групи 14-А

Історичний центр міста Дубно.

Рисунок Числовської Оксани

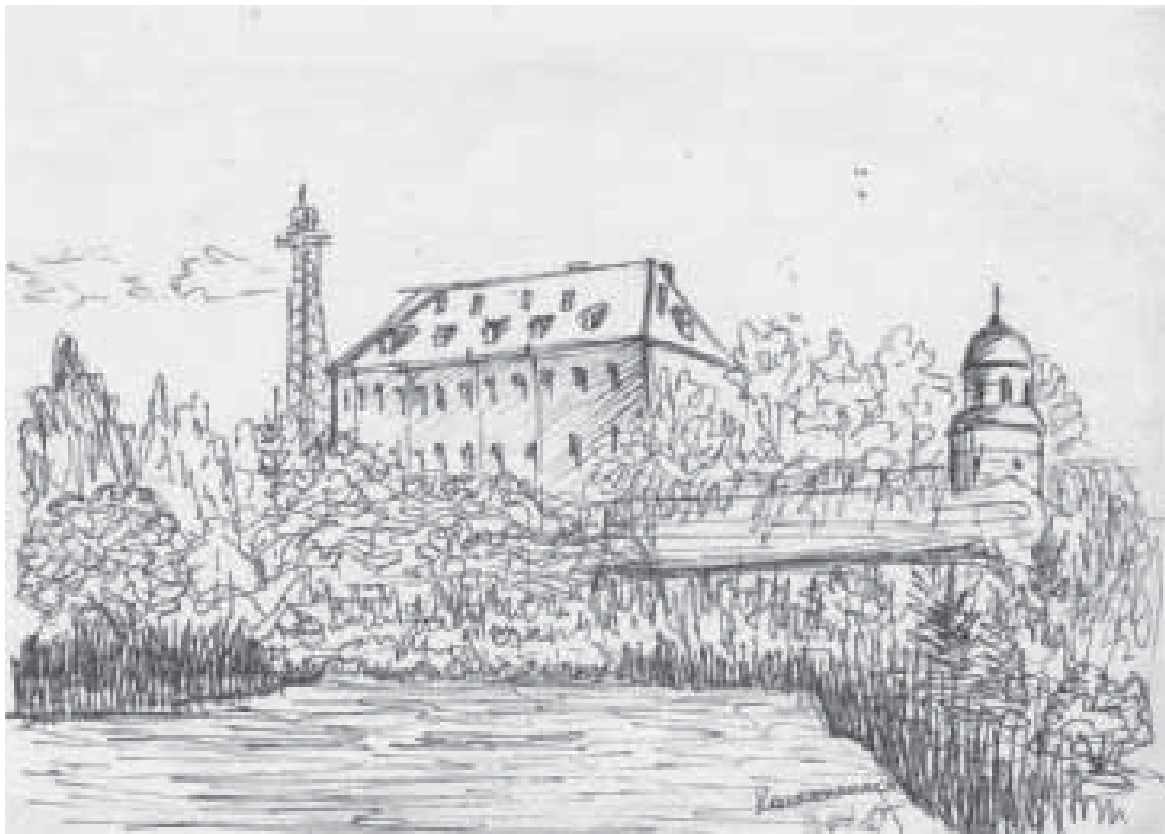
«Від початку і до кінця я була приємно вражена гостинністю місцевих жителів. Краса міста не залишає байдужим не тільки творчі натури, а й звичайних відвідувачів.

Так як всі ми проводили весь час разом, дізнались про кожного більше. Кожного вечора грали в цікаві ігри, чудово проводили час разом. Багато смішних моментів, щирих посмішок та фото нагадують про це.

Дана можливість – це справді вклад у майбутнє архітектури. Адже отримати диплом, який засвідчує теоретичні знання – це чудово, та коли ти у процесі навчання можеш відчути, що таке архітектор із середини – це зовсім інша сторона. Сторона, яка дозволяє відчути, зрозуміти, чи бажаєш ти цим займатись все життя, чи забажаєш віддати цій справі свою душу.

Для мене практика у Дубно залишила глибокий слід. Слід, який переповнений емоціями, враженнями, посмішками. Слід, який залишається не тільки на папері «кохінором», а й у серці кожного з нас...».

Конотопенко Анастасія
студентка групи 14-Б

Дубенський замок
Рисунок Конотопенко Анастасії

«От і підійшла до кінця наша обмірна практика... Десять днів минули як один, все було настільки збагачене, цікаве, нове, що хочеться, щоб це тривало завжди.

Коли я вперше приїхав в м. Дубно, це була неділя 28 червня, я просто як і всі, вийшов з автобуса. Ми стояли, сміялись, не розуміючи що чекати від даної практики. Тут слід виділити слово «практики», адже ми отримали надзвичайно багато практичних навиків. Так от, ми навіть не могли на той час уявити, якою важливою сторінкою життя стане для нас ця практика.

Вже на другий день нас розділили на бригади і видали всім завдання. Привітність дубенчан просто вражає. У ході наших досліджень і вимірів, до нас постійно підходили працівники заповідника і питали чи чогось не треба, або просто сідали і розказували якісь цікаві історії. Для мене Дубно стало містом натхнення, спокою, куди хочеться вернутись знов і знов. От виходимо інколи гуляти, просто йдемо і насолоджуємося повітрям, цією неймовірною аурую і таке відчуття, що буденність стає найпрекраснішим днем.

Ми робили багато роботи, але разом з тим ми всі прекрасно відпочивали. І хочеться сказати що наша робота також була насолодою, вона була надзвичайно цікавою. Нам дозволялось з ранку до обіду працювати, а потім відпочивати, але більшість з нас вертались після обіду в заповідник і продовжував працювати до вечора, і не тому, що не встигали виконувати все вчасно, а тільки для того, аби на максимум вловити ці моменти справжнього щастя.

Годували нас прекрасно, часто до нас підходила головний адміністратор закладу у якому ми харчувались і сиділа, складала список страв, узгоджуючи з нами. Це було дуже приємно, адже ми розуміли, що наша думка не байдужа, і взагалі, за цю практику я зрозумів, наскільки важлива наша робота. Ми всього тільки перший курс, але вже відчуваємо, що люди нас потребують, історія потребує.

Ми всі групою з 15-ти чоловік і нашими керівниками за цей невеликий період дуже здружились, всюди разом гуляли, разом пізнавали місцеву красу, ми стали як одна велика і дружня сім'я, підтримували один одного, і пізнали один одного зовсім з другої сторони.

Нам зробили поїздку до Тараканівського форту, який я б відніс до восьмого чуда України, адже це щось неймовірне. Привезли нас на місце, і ми нічого не бачимо, тільки невелика гора, а в ній тунель, вкінці якого світло. Ми проходимо через нього, вийшли і не віриться просто, я побачив перед собою велику будівлю, кругом в горі на різних висотах розташовані кімнати, тільки все потерпіло руйнування. Це як якесь загублене місто, яке ховається всередині, а гора, це всього лише стіна-маскіровка. Також ми відвідали місто Кременець, яке вразило нас своєю багатою історією, побували в місцевому музеї, монастирі, відвідали Свято-Преображенську церкву, яка датується XVI-XVII століттям і замок на горі, звідки відкрився краєвид про який я давно мріяв, краєвид на Почаїв, на золоті бані Лаври.

В ніч на Івана Купала ми ходили на острів, який знаходиться не далеко від Дубенського замку. Там навеселились від душі. Наші дівчата і викладачі були немов лісові мавки, одягнули

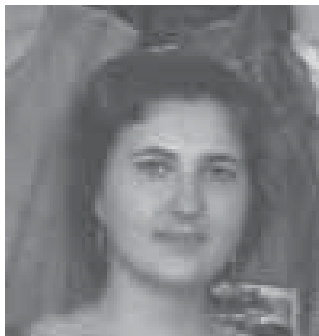
віночки, які підкреслили красу кожної, і перед тим як вернутись, вони хотіли кинути віночки в Ікву, місцеву річку, там же, біля острова. Але вода там була стояча, тому від когось поступила пропозиція сходити в друге місце, недалеко від нашого гуртожитку, і кинути віночки, щоб пливли вони до їх суджених. Ми цілу дорогу сміялись і веселились. Прийшли на цю маленьку річку. Першою віночок кидала Ольга Володимирівна. Віночок швидко поплив, я звісно був фотографом. З Тетяни Миколаївни ми трохи посміялись, бо її віночок не хотів пливати, кружляв на місці, але потім швидко поплив. Потім кидали віночки всі інші дівчата, ми сфотографувались і пішли в гуртожиток.

Я надзвичайно вдячний тим прекрасним людям, які дали нам можливість відчувати цей досвід, ці емоції, що просто неможливо описати в невеликому есе, дали нам враження, які ми запам'ятаємо на все життя. Дай Бог здоров'я, миру і благодаті таким людям».

Зеленяк Віктор
студент групи 14-Б

Вхідна брама Дубенського замку
Рисунок Зеленяка Віктора

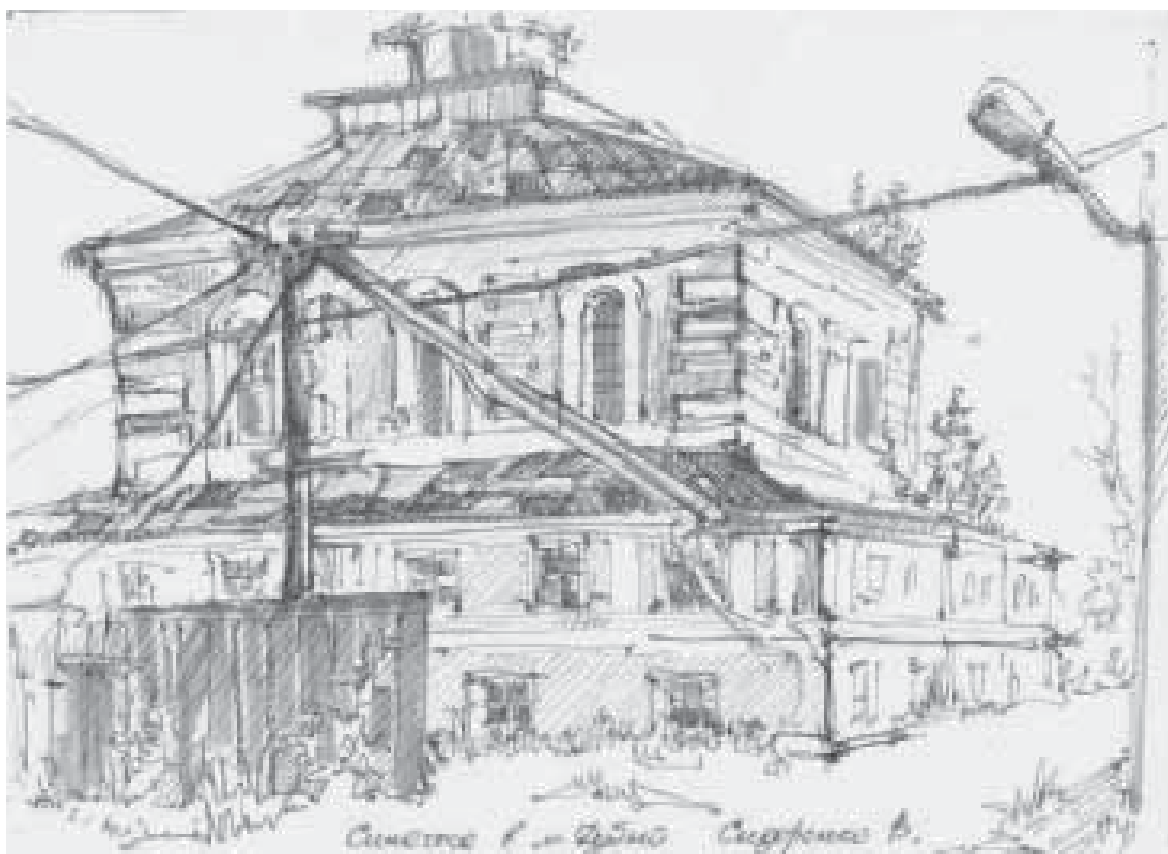
«Все началось с сомнений. Ехать или нет? Хорошо, что с этим сразу разобралась Женя Лысенко: «А почему нет? Поехали!»».

Так вот, я очень рада и ни разу не пожалела, что ввязалась в это. Конечно же, еще раз поблагодарю всех- всех! Спасибо за эту возможность!

Работа была совершенно новой и очень интересной. Я наконец-то разобралась со всеми тонкостями чертежа, обрела навыки работы с рулеткой, познакомилась с первыми шагами реставрационных работ. Но это лишь одна сторона медали. Ни с чем не сравнить тот заряд энергии, который я получила от ребят, руководителей, людей, которые нас сопровождали, мест, в которых мы побывали.

Мы все собрались в небольшом, но очень приятном городе Дубно и получили дозу вдохновения, благодаря которой каждый будет двигаться дальше, познавать себя, людей, мир и любимую работу».

**Вероніка Сидоренко,
студентка 14-А групи**

Синагога у м. Дубно
Рисунок Сидоренко Вероніки

«Решение отправиться на летнюю практику в Дубно возникло спонтанно. Я без раздумий согласился на предложение преподавателей, хотя и не особо представлял, что за работа нас ожидает.

Старый маленький Дубно... Вызывающий чувство домашнего уюта, дух восточноевропейского городка. Трехэтажные шаткие домики, фасады которых пережили не одно поколение, ныне изувечены жизнедеятельностью современного человека. И, разумеется, жемчужина города —

Дубенский замок, сооружение сугубо фортификационное, чьи древние мощные стены, окутанные покровом противоречивой истории и мифов, хранят ещё более загадочный дворец.

Вскоре, после небольшого ознакомления с городком, я, разумеется, более подробно разузнал о всех нюансах нашей работы. Тогда-то во мне и стала просыпаться кое-какая ответственность перед предстоящим делом. А зависшее в воздухе аристократическое безмолвие, и будто наполненная некой древней мудростью прохлада стен дворца только усиливала моё переживание.

Под меланхолическим взором членов семьи Любомирских, гордо распрямленных за картинными рамами, я со своей бригадой мог работать с утра до вечера. Никто совершенно не уставал. Мы могли шутить и вести ярые дискуссии, ни капли не отвлекаясь от работы. Однако вскоре, бессмысленная на фоне стен дворца-аристократа, беседа сменялась неповторимой тишиной. Тишина эта простиралась на нас прямо с высоких потолков. Время совершенно потеряло свою механическую натуру. Я с бригадой, послушно приняв величие дворца, окунулись в свои мысли. И только работа, не обращая ни на что внимания, уверенно шла вперёд...».

**Кобилецкий Игорь,
студент 14-Б группы**

«Проходження практики в м. Дубно було цікавим і пізнавальним. Два тижні пролетіли швидко.

Приємно вразила гостинність і відкритість людей в цьому місті. Скоштувала Дубенські цукерки, тепер вони мої улюблені. Місто маленьке, але затишне. Сумувати не було часу.

Мені видали цікаве завдання, я проектувала фонтан перед входом до палацу Любомирських. Опрацювала архіви, погуляла місцями, де колись прогулювались князі і це надихнуло на роботу. Замалювала декілька ідей, обговорила їх з викладачами і разом придумали цікавий і красивий фонтан. Адміністрація теж високо оцінила нашу працю.

У вільний від роботи час нас возили в нові цікаві місця: форт поблизу міста Дубно та місто Кременець, де відвідали замкову гору. Неймовірні краєвиди і руїни створювали незабутню атмосферу.

З 6 липня місто святкувало Івана Купала. Ми прочитали оголошення, що «дрес-код» на свято – український національний одяг і віночки. І тут кожен проявив себе, як творча особистість, так як квітів мало поблизу було, лише клумби та квіткові магазини. Але мені та Юлі дозволили зірвати квіти на клумбі біля гуртожитка. Щедрість людей мене вразила, нам дозволили навіть троянд нарвати. На вечерю, в ресторан, ми пішли у віночках. Погляди всіх перехожих були прикуті до нас. Чомусь мешканці міста не готувались до свята так відповідально, як ми. Ми фотографувались біля річки, відвідали концерт і пішли кидати віночки. Так закінчився ще один день.

З наступного ранку всі працювали днями й ночами, щоб показати хороші результати. Але яка це приємна картина: зайти до робочої кімнати о 3 годині ночі і подивитись, як перший курс старанно креслить. Також ми ходили разом в 3D-кіно, на території замку. «Астрал 3» не такий і страшний, коли така весела компанія.

У місті Дубно дуже приємні люди. Адміністрація заповідника нас тепло прийняла і зробила проходження практики надзвичайно цікавим і пізнавальним.

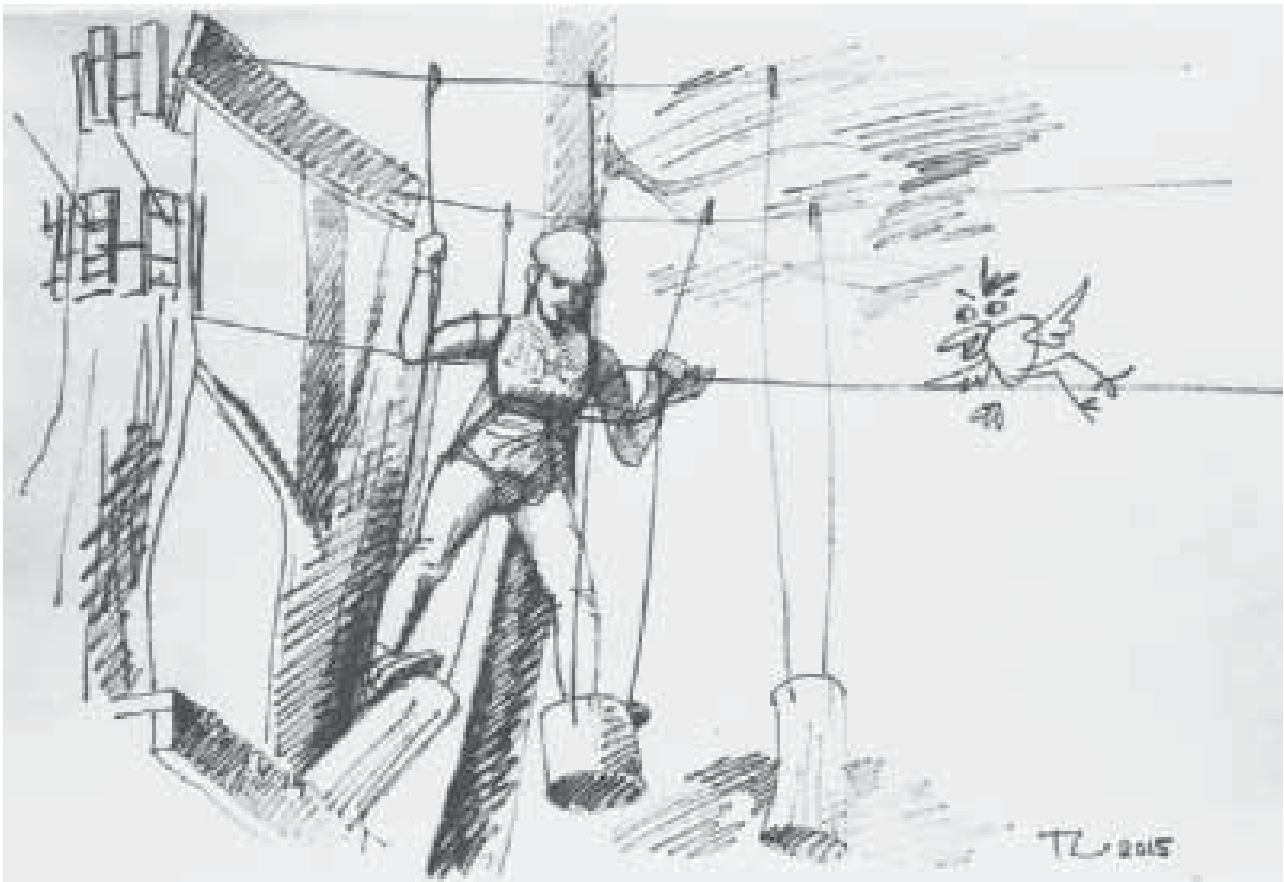
Поблизу замку був мотузковий парк. Було цікаво спробувати свої сили, так як я щоранку бігала, думала, що проблем не буде. Але не все так просто, як здавалося. Парк складався з 9-ти доріжок. Пройшовши першу доріжку я не вірила. Що дійду до кінця, особливо коли здійнявся вітер і почало гриміти. На висоті близько 4-х метрів я зрозуміла, що боюся висоти і грози і хочу додому, але назад шляху не було, тільки вперед. З моральної підтримкою Юлі Левицької, яка внизу фотографувала нас, я поборолася свої страхи і дійшла до кінця.

Тепер для мене немає нічого неможливого, навіть дипломна робота, яка чекає в цьому році, мене вже не лякає. Ці 40 хвилин зробили мене сильною і впевненою в собі. З нами були і наші викладачі. Ольга Володимирівна дуже впевнено все проходила з першого разу, принаймні

так здавалось. А Тетяна Миколаївна вразила творчим підходом до проходження перешкод і показала, що здаватися не збирається.

Це була незабутня поїздка, яка багато чому мене навчила. Побачити ще один чарівний куточок нашої України – радість для мене».

*Гриценко Іванна
студентка 54 групи*

Ладан Тетяна Миколаївна: «Іванна Гриценко показала всім «клас», проходячи перешкоду «пеньки» у мотузковому парку дуже впевнено, однак наприкінці спробувала поєднати техніку своїх викладачів...жваво і в присядку...».

Рисунок Ладан Тетяни

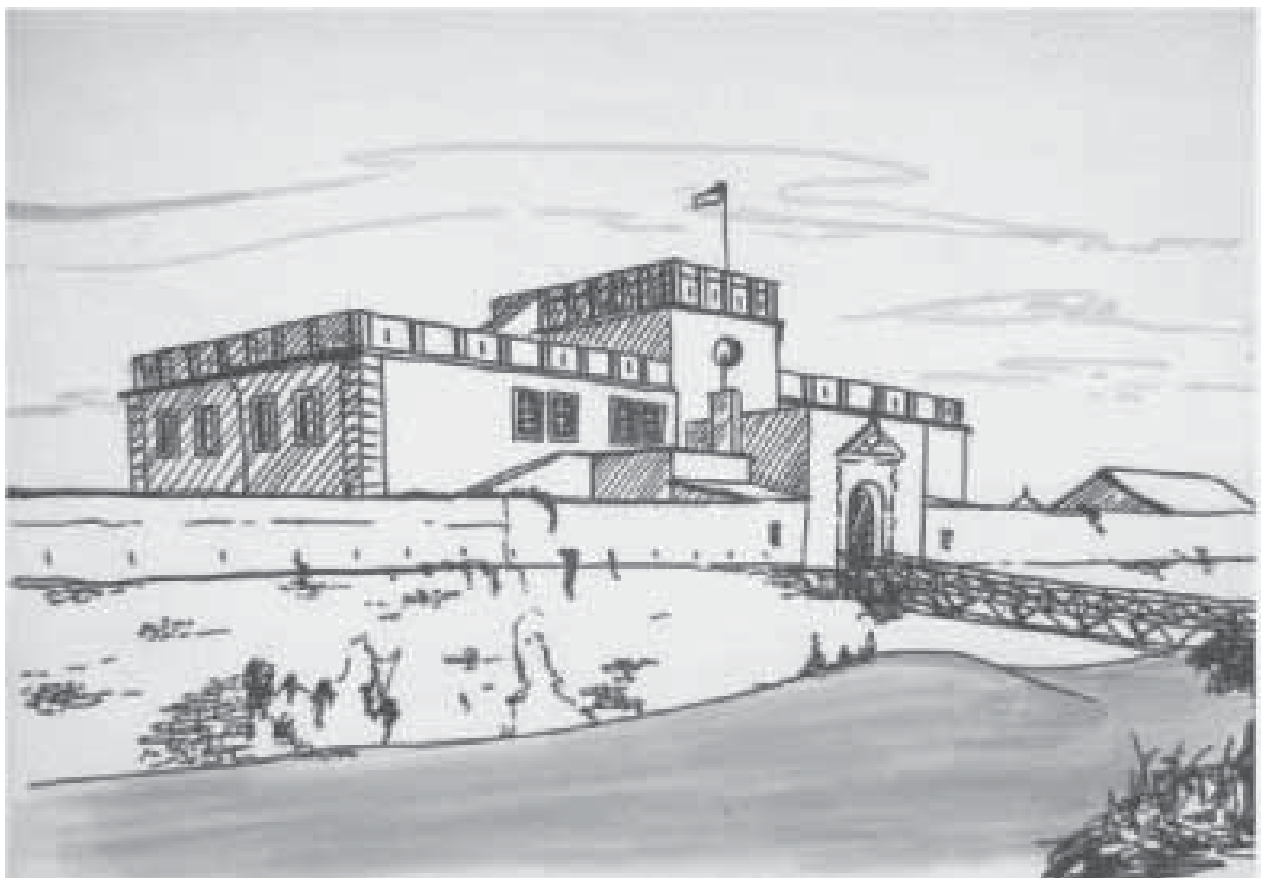

Практика в Дубенському замку мені запам'ятається на довгий час, так як я отримала там багато позитивних вражень та емоцій. Старовинний замок, миловидні краєвиди надихали на продуктивну працю під час практики. Там не було коли сумувати, так як у вільний час ми їздили на екскурсії, прогулювались містом, відвідали мотузковий парк, приймали участь у святкуванні Івана Купала, ходили в кіно та ін. Мотузковий парк нікого не залишив байдужим. Маса емоцій отримали як ті, що проходили перешкоди, так і я – фотокореспондент даних подій (який підвернув ногу на рівному місці). В деякі моменти мені взагалі здавалось, що їх неможливо пройти, але студенти і викладачі показали, архітектори – безстрашні люди, не падають духом і доводять діло до кінця.

Мені сподобалось...».

Левицька Юлія
студентка групи 54

Замок в м.Дубно
Рисунок Левицької Юлії

«Украина удивительна для меня многим. Не так уж далеко отъехать от столицы, как сразу в нос дает совершенно другая жизнь. Там нет суеты, никто никуда не бежит, даже, кажется, сердца бьются чуть медленнее.

Колорит города Дубно просто неповторимый: открытые люди, светлые рассветы и незабываемые закаты.

Дубенский замок – изюминка этой атмосферы. Ах, как бы хотелось вернуть его в тот первозданный вид. Без пластиковых муляжей продовольствия в подвалах, орудий пыток, сомнительных для периода существования замка, дешевой отделки вместо уникальной гипсовой лепнины.

Красота бального зала поражала. Проектом его реставрации занимались львовские студенты-архитекторы еще двадцать лет назад. Но к глубочайшему сожалению на его месте сейчас летают заблудшие птицы, живописно валяются обломки коринфских колонн, а на стенах краснеет «мазанина» советских времен.

Банкетный зал тоже единственный в своем роде благодаря богатому гипсовому фризу. Отужинать здесь в лучших украинских традициях после пляса в бальном зале было бы незабываемо. Перерыв стопки с архивными чертежами и фотографиями, мы пытались отобразить внутреннее убранство зала как можно более аутентично. Администрация нам в этом помогала, да и встречали нас очень радушно.

Завтраки-обеды-ужины размером с Франкфуртский аэропорт; экскурсии в Таракановский форт, когда от величия архитектуры бегут мурашки по позвоночнику и город в ущелье гор – Кременец.

Место проживания было далеким от обещанной "мини-гостиницы" – общежитие (просто с номером не повезло), поэтому покидали мы наше временное обиталище (номер) без сожаления, но с мыслями о том, чтобы вернуться на Ровеницину любоваться закатами...».

Сапіжак Ольга
студентка групи 54

Кавальєр на замковому бастіоні та панорама на острів
Рисунок Левицької Юлії

«Уезжая в Дубно, никто не знал чего ожидать, но одно я могу сказать точно эти десять дней пролетели как один миг. Когда мы приехали, было довольно двоякое чувство. С одной стороны мы немного боязно, первая практика, другой город, а с другой стороны были все те же причины, только они вызывали у нас интерес.

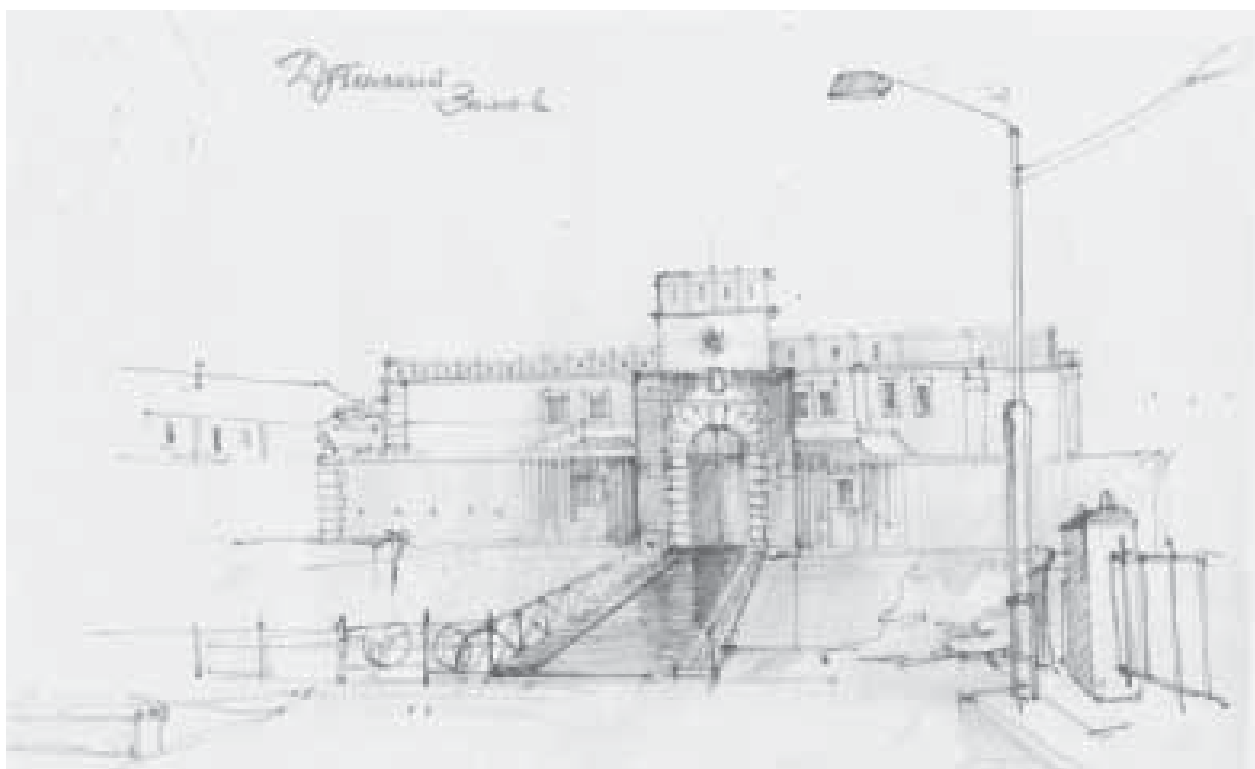
И каждый последующий день, мы убеждались что нам повезло.

После обмеров, каждый вечер мы или бродили по городу в поиске пейзажных мест, делая наброски, или играли в мафию, карты, в общем, без дела мы не сидели.

Каждый день приносил нам что-то новое, мы с каждым днем узнавали друг-друга лучше, ну и конечно же не обошлось в нашей компании и без ярких личностей, но о них история умалчивает. Было много ярких моментов, одним из которых запомнилось то, как мы мучительно плели венки на Ивана Купала, но все же они получились классные и в монастырь, как сказал нам Кирилл Жорновой, никто не пойдет.

В заключение могу сказать точно, если бы нам заново предложили пройти практику в другом городе, все были бы за! И, как говорил Олег Семенович, мы навсегда запомним эти дни...».

Катерина Бичкова
студентка групи 14-А

Дубенський замок
Рисунок Бичкової Катерини

«Літня обмірна практика проходила у маленькому містечку Дубно. Це невелике місто у Рівненській області зустріло нас лагідною сонячною погодою. В чистих, тихих, затишних вулицях відчувався подих Європи. Спокійний ритм життя дубенчан різко контрастує із постійною метушнею столиці. Так приємно було поринути, принаймні на два тижні, в атмосферу міста, котра поєднує у собі минуле і теперішнє.

Наш гуртожиток розміщувався майже в самому центрі міста. Звідусіль оточені пам'ятками архітектури, нас тягнуло досліджувати світ довкола, а рік навчання на архітектурному факультеті дозволив по-новому побачити, сприймати будівлі та споруди. Можливо, втома після сесії, а, можливо, привітний образ міста дозволили побачити особливість кожного будинку, кожної її деталі (неначе вперше на будівлю подивився!)

Надзвичайно приємною була компанія студентів! Просто неймовірно, що навчаючись протягом цілого року поряд один з одним, ми були майже не знайомі, натомість спільна мова була знайдена вже за декілька годин по приїзді у Дубно. І це саме ті люди, поряд з якими цікаво навчатися! Кожен талановитий, відкритий до нових знань і вражень. Здається, у нашій компанії кожен знайшов собі місце, кожному було цікаво, весело і кожен зміг почерпнути щось для себе.

До того ж приємно було застосовувати на практиці отримані знання. Дуже допомагали викладачі. І всі ті відчуття невпевненості та деякої безпорадності, що переслідували на початку навчального року, зникли, залишивши по собі певну впевненість у власних силах. Літня практика завершила собою перехід від необізнаного школярика до справжнього студента-архітектора...».

**Шульженко Дар'я,
студентка 14-Б групи**

Спасо-Преображенський собор в м. Дубно.
Рисунок Жорнового Кирила

«Учбова (обмірна) або виробнича (проектна) практики в іншому місті. Давненько такого не було на кафедрі! «... це – Канари!!!», – саме так привабливо охарактеризував м. Дубно – Олег Семенович Слєпцов (ініціатор та організатор цієї робочої подорожі), вмовляючи мене поїхати, і, ключове слово, нарешті, відпочити...»

Спочатку не повірила у таку можливість. Думки-блискавки. Невже Канари?.. Не може такого бути. Фантазія почала малювати: спеку, гори, острови, пальми, солом'яні бунгало, місточки, низки пляжів з лазуровою водою...

Як це не перевірити у такій гарній компанії?.. Чомусь здалося, що своє майбутнє за день уклала до валіз. Висновок-відповідь: «Кидаю всі справи. Беру етюдник, їду ... на «Канари»... Так робота, відпочинок, розваги – все заплуталось та переплелось у якусь фантастично-детективно-казкову історію... І тут почалося...

I. Робота.

Добре, коли робота за фахом стає одночасно і відпочинком і розвагою. Так було в м. Дубно. Результати роботи та гарний настрій цьому підтвердження. Адже Ми, головне, принесли користь місту, а для себе відкрили нові історичні місця, горизонти для роботи, творчості та мандрів.

Фантастика.

Приїхали швидко... інколи у пробках у Києві можна простояти аж чотири години, а тут, чотири-п'ять години по гарній трасі (дякуючи Євро 2012) – і Ви у місті Дубно.

Побачили: спека є, місток є (металевий правда, аж два), річка є (Іквою зветься), острів є (один), замок є, буйна природа навколо Дубенського замку, також є... і справді – майже Канари, але такі, які потребують просто вдалого втручання архітектора.

Відразу почали на думку приходити різні фантастичні ідеї щодо утворення відповідного архітектурного середовища для відпочинку та дозвілля... цього місту справді не вистачає...

Студенти 1-го та 5-го курсів працювали доволі злагоджено, по бригадах. На основі обмірів першокурсників, студенти п'ятого курсу виконали креслення та надали свої пропозиції щодо реконструкції ландшафтного середовища та реставрації приміщень палацу Любомирських Дубенського замку.

Дивно, але працювати в замку ніхто не примушував. Замок притягував та не відпускав як вранці, так і після обіду. Правда, знайшовся один «студент-оригінал», особливо вразливий на несподіванки, якому раптом почала заважати думати та працювати борода, але атмосфера роботи мабуть була у повітрі, тому швидко рости борода не стала, просто інколи заважала зосередитися її власнику. Висновок – «коли ноги в руки», то і борода – не перешкода, головне щоб не «синя» зростала...

«Построение» – кумедно-військовий дисциплінарний режим одного з керівників практик – Сергія Олександровича Ніканорова, був втілений у життя у перші два дні. Дивно, але в подальшому, непримусово, до кінця практик, майже зберігався. Тому залишалося тільки приємно дивуватися. Дякую за це нашим студентам.

«Построение» о 08.00, о 22.00 та триразове харчування брали своє – режим двох тижнів почав входити у звичку. Сніданок, обід та вечеря давали роботу для шлунку. Здавалося що цю роботу організм просто не посилить – «перше, друге, третє та компот», і так два тижні поспіль. Висновок був доволі дивний – схудла «від режиму». По розмовам – не я одна.

Місцеві «замкові» козаки-ковалі викували (!) для нас – архітекторів кульки для відвісів. Приємно. Кували. Варили. Старалися.

Історія замку, майже в п'ять століть, здається, чарувала всіх викладатися на всі «п'ять балів» за старою, класичною для багатьох, системою оцінювання. Висновок – «стіни історії» гріють та дійсно невимушено розпалюють творчі фантазії та здібності.

Детектив.

Упевнилася при обмірах разом зі студентами, що палац Любомирських у замку – живий організм, стіни вестибюлю якого мають неправильні кути, а сходи перед палацом – взагалі довільні пропорції. Невже зал «кривих дзеркал», який розташувався в середині одного із залів палацу, вплинув на це? Швидко пробігла повз криві дзеркала – таким чином, сама наче намагалася їх заплутати. Висновок – невідомі сили природи мають прямий вплив на архітектуру. Констатувала цей факт, але досліджувати це явище не намагалася, оскільки подібної кваліфікації не маю.

Місцевий ресторанчик під назвою «Іква» намагався уловити наші смаки (привітно обговорював меню, але утворював кожен раз нам смажені несподіванки). Одного разу нас люб'язно спитали: «Як щодо каші?». «Молочная каша – это же полезно, для детей! На завтрак, пожалуйста!», – замовив впевнено за всіх Сергій Олександрович Ніканоров та з'їхав на деякий час по справам. Сказано – зроблено. На сніданок наступного дня всі дружньо їли молочну кашу та з посмішками згадували турботливого керівника...

Ходили до ресторанчику три рази на день, за розкладом, тому здалося, як на роботу. Кулінари балували нас морозивом, млинцями з бананами та вишнями, мідіями... «Кухня» за два тижні майже не повторювалася. Як це їм вдавалося? Але деякі пожалкували, що відразу не погодилися на вегетаріанську їжу. Що б це було? Невідомо... Хлопці відразу відмовилися, тому надалі вирішили всі разом «здатися» місцевій традиційній кухні. Годували нас наче «на забій», смачно, але дуже жирно. Думка, сказати, що у всіх алергія на... олію, прийшла студентам вже під кінець «тортур» смаженими стравами... Але тільки по-приїзду додому, думаю, всі, все ж таки, зрозуміли про те, яку колосальну роботу провели для нас наші шеф-кухарі. Тому щиро дякуємо їм за це.

Казка.

Весь час, що була у м. Дубно, досліджувала архітектуру центру міста. Невеличкі будиночки, інколи і зовсім крихітні. В деяких здавалося, що живуть гноми.

Територія Дубенського замку здалася також іграшково-маленькою, з бутафорськими лицарями, які наче можуть прокинутися та ожити лише тоді, коли відвідувачі покинуть каземати. Але зал тортур зруйнував казковість замку – навіщо ж так з людьми (на кіл, на стілець з цвяхами...) – жорстокими були часи середньовіччя...

Привидів в замку не кликала та не шукала, тому Вони мене самі не знайшли. Висновок – хто шукає, той завжди незмінно знаходить... не казку, так те, що є насправді. Мабуть «дух роботи», що витає у повітрі, заважав привидам нас відволікати від важливих справ...

«Рогата» черепиця, яку помітили у замку, наче викликала на поверхню тих самих лицарів з казематів на турніри за прекрасних дам... Була карета в замку, але нажаль, не вистачало лише костюмованих вистав та коней...

Висновок – торкнешся замку і він відразу пробуджує казкові фантазії...

В спеку, за межами замку, сухий фонтан в центрі міста з рибами-коропами чомусь вже не дивував... Спекотно було всім, і гігантським коропам, мабуть, також (приглядалися, можливо дельфіни – ні коропи)...

2. Відпочинок.

У Києві почала відвикати від відпочинку. Тут, у місті Дубно, по інерції (викладацька звичка помічати помилки) в очі повсякчас потрапляли архітектурні ляпи.

Місцеві цукерки з фруктами у шоколаді приємно здивували: чорнослив, диня, інжир, курага, фінік... з горіхами у шоколаді. Смакота... Запаслася трохи.

Фантастика.

Наші дівчата з п'ятого курсу вилікували «димчасту» кішку, якій кавалери-коти і так не давали проходу. Популярність її відразу зросла. На ганку гуртожитку медичного коледжу, де ми проживали, значно пожвавилися котячі серенади...

Пляж для міста уявився фантастикою. Купальник (аж 2 шт.), так весь час і пролежав у валізі... Річка для купання – «по-коліно». Вода протічна, але не всюди. Бачили, що діти купаються... значить ще не все втрачено. Приємно...

Спостерігали, що кожного ранку двірники на машині старанно прибирають центральну вулицю... Гігантська скульптура «Жаби» споглядала за тим, що відбувається у місті.

Детектив.

Прогулянки по центру міста – це окремі кумедні детективні новели. Одна лише центральна вулиця Данила Галицького підготувала для нас безліч архітектурно-дизайнерських загадок...

Не дивуйтеся, якщо, тут привітно зустрінуть Вас опівдні із чашкою кави біля дверей на ганку продавчині магазинів... Кумедну асоціацію із кадрами з фільму «Діамантова рука» провів наш веселий супроводжувач у перший день прибуття нашої «компанії» з гуртожитку

до замку – Кічатий Леонід Святославович. Сам пан директор Державного історико-культурного заповідника Дубенський замок пройшовся з нами пішки по центру міста. Споглядаючи з кавою в руках за нашою процесією, продавчині, мабуть, подумали про нас: «ех... знов ці туристи...». «Цігель-цігель... ай лю-лю... ай-лю-лю...», – з посмішками згадали кадри з фільму Ми ...

Також не дивуйтеся – тут стару бруцатку давно вже як викладають у шестикутники і в бетон. Її не виб'єш ні кіньми, ні машинами, ні танками – нічим. Міцно. На віки. Оригінально.

Також не дивуйтеся, що двері другого рівня будівлі чи малої архітектурної форми не мають балкончика – чому б ні. Це ж аптека. Як щось трапиться, то самі ж і вилікують вмить...

Дивним чином, сходинка (одна з двох) може на рельєфі повільно перетворитися... перетворитися повільно на рельєфі може сходинка... в елегантну... лаву. Адже вона має відповідну для цього висоту – 40 см (знову продовжувала нас переслідувати «Діамантова рука»).

Дивно, але тут дві сходинки майже вже стають... традицією...

І дивно, і приємно! Тут обіцяють носити Вас на руках!.. Адже пандусів на центральній вулиці ніде не було помічено. В замку на питання: «А як же інвалід, бабуся, дідусь зайдуть...?», – почули відповідь: «А Ми їх на руках занесемо!»... Уявила собі таку картину... Послуга, якої ніде нема у світі – «екскурсія на руках»...

І дивно, і сумно... Мабуть тут люди настільки довіряють один одному, що можуть вільно вивісити для просушки на водостічній трубі головного фасаду центральної вулиці звичайні ганчірки для миття підлоги, або із плавок (здаєть ся примарилося, що з відомого світового бренду – «adidas», а насправді виявилось, що «aiaiaiai» – дуже символічно...). Чи все в порядку в чоловічій перукарні «Ажур»? Раптом в цій «деталі» відчувся такий відчай..., просто якійсь крик душі – місто не має пляжу, нема де поплавати... Залишається лише одне: плавки – на ганчірки...

Дивно, але тут замковий камінь цілком може доповнити рекламний щит – чим не поварський (?) ковпак, чи циліндр для «мачо» з реклами тієї ж перукарні – «Ажур».

Також не дивуйтеся, якщо біля газової труби (на всяк випадок?..) розташований жолоб на тротуарі, як для стічної труби. Мабуть хтось задумав нишком-тишком «злити» газ!?. Передбачливо над цим місцем влаштували ліхтар!

Зовсім дивно, але сама стічна труба інколи тут вростає у тіло фасаду (напевно так їй тепліше... – весь час вона у подвійних обіймах стін та цоколю).

Дивно, але тут ґрати в садибах невеличкі, прозорі. А люті «за надписами» великі і маленькі собаки – тихі та добрі.

І дивно, і оригінально... Тут деякі вікна та ґрати фарбують по раз 10 поспіль – мабуть, задля утворення неймовірних за фактурою кракелюр.

Взагалі зовсім неочікувано, і приємно. В історичному центрі міста використовують елементи стилю «постконструктивізм» (!), але якось по – своєму... Улюблені риси – повне

обрамлення, неповне обрамлення або втоплене обрамлення вікон..., виділяються портали на всю висоту будівлі..., стилізовані неокласичні фронтони крупномасштабно маскують круті скатні дахи, додані пізніше де-ні-де ґратовані французькі балкончики – випадково, але саме тут, саме те!

Дивно, просто «екстрім»... Тут окремі садиби мають пандуси для в'їзду в гаражі для справжніх водіїв-екстремалів, приготуйтеся... з нахилом майже у 45°! Чи використовують такий пандус за призначенням? Але точно, що це зручна гірка для їжака, що живе по сусідству.

І знов дивний дизайнерський прийом... Тут можна влаштувати душ з дощової води (чоловічий – жіночий) просто неба, прямо після ранкової пробіжки, саме на центральній вулиці міста – потрібен лише дощ на замовлення та гарний настрій – адже висота стічних труб відповідає зросту людини... Цей невідомий «заклад» став просто кладязем рекордів... як приємно буде зістрибнути з висоти десь 1м з дверей... Мабуть, таким чином, можна буде гарно струсонутися після тяжкого нудного дня!!! А зайти як – забава... Висить Державний стяг – значить все що тут відбувається – серйозно?...

А тут просто і зовсім незрозуміло стало – місцевий «міськрайонний» центр зайнятості агресивно випробовує всіх його відвідувачів на «суперграфічний зуб» фасаду... Чи з'їдає він тих, хто не хоче працювати?.. Згадалося... – «дух роботи» для нас витає у повітрі...

Дивно, але тут «знак високої якості» Луцької брами 16 ст.!, яка сумно руйнується, міцно тримає опору під покриття тимчасового переходу уздовж вулиці. Це покриття ж слугує для захисту від будь-якого роду особливих для кожного «бурульок» (і це просто окрема тема, але здається, для розділу «казка»)...

Взагалі, гуляючи по місту, Ми – викладачі, мабуть, викликали довіру у місцевих мешканців, тому весела компанія, яка вийшла з ресторанчику «Іква», вмить знайшла серед нас кандидата на роль фотографа у діловому стилі – Сергія Олександровича Ніканорова, якому видала два фотоапарати, але здивувалася, що він почав «прицілюватися» не на них, а на тих, кого він знав більше – своїх колег – дівчат. Здивувалися: «Ні, не них. Парень, нас фотографуй!» Не прийшлося і довго чекати – несподівано для себе, Ми почали розважати компанію: раптом Ольга Володимирівна (!) та Тетяна Миколаївна (!) почали у «польоті» намагатися увійти у «кадр»... Ніхто, новоспечений фотограф, у тому числі, не чекав від нас такого «шоу»... «Парень, Ти, ще тут?», – жартувала компанія: «Тікай, у тебе ж в руках аж два фотоапарати...». Знали б вони, хто їх веселить, бачили б нас наші студенти!.. «Треба було відео знімати!», – пожалкували всі... Гарний настрій не на один день, впевнена, був надовго всім забезпечений...

На день Конституції «діти» відвідали місцевий клуб з гумористичною програмою. Ми (викладачі) вияснили, що він розташований біля магазину «Гардини». Вирішили прогулятися «до гардин». З певного ракурсу, при появі назви закладу по ходу руху, Ми – викладачі, спочатку побачили «...дини», «...рдини», потім «...ардини», і, раптом, фантазія Сергія Олександровича Ніканорова видала орієнтир: «Ясно – Они там, где «Сардины»!!!», – і це, напевно, тому, що його тоді ще не встигли «посадити» на триразове харчування... На диво

наші студенти повернулися раніше зазначеного часу – викладачі наївно подумали, що всі тільки і думали про «построение» о 00.00, як виключення на цей день...

В один із вечорів сходили всією компанією (студенти, викладачі) в 3-D кінотеатр на фантастичний блокбастер «Примарний патруль». Вночі дві, як то кажуть дорослі «тьоті», прокинулися від того, що по контуру дверей кімнати, де ми спали, світло з вестибюлю гуртожитку, яке проникало в щілини, здалося більш яскравішим ніж завжди, і, таким чином, «примарилося», що двері відкриті. Світло навколо дверей дійсно було, наче з фільму жахів... Двері виявилися, звісно ж, закритими. О це так сила 3D кінотеатру Дубенського замку!.. А взагалі, частіше треба ходити до кіно, або принаймні його дивитися – зробила висновок, а то робота, робота...

Дивно, але після сеансу фільму жахів «Астрал-3» наче спали всі дуже міцно. Мабуть тому, що був смішний сюжет. По звичці, виробленій роками, в «жахках» шукала кумедні кіноляпи...

Казка.

Тут в Дубно дійсно відбуваються казкові дива.

Тут «замкова» поважна кішка-хромоніжка Машка харчується в місцевих ресторанах та є грозою диких голубів.

І зовсім не дивуйтеся, що лімузин «HUMMER» доставить Вас безпосередньо у «Дім книги».

Тут ковані ліхтарі у парку є вже давно годівницями для білочок та птахів.

Тут троянди у храмах зростають, наче дерева.

А попереджувальний знак на фасаді будівлі, виявляється, може бути віршованим. Мовою оригіналу це звучить так:

«УВАГА!

Шановні громадяни!

НЕ ХОДІТЬ БІЛЯ СТІН!

БережітЕ себе, люде,

бо біда, можливо, буде!

Упаде на Вас бОрулька –

(цегла, плитка, штукатурка)

і на лобі буде гулька...»

Дивно, що брулькаю тут може бути і цегла, і плитка, і штукатурка... Як варіант – печенька..., будь-що?.. Напевно цей шедевр писався вже після гульки... від незвичної «бОрульки».

Зовсім реально – тут равлик гігантських розмірів застиг у русі на димовій трубі житлового будинку.

Приємно несподівано, що Храм Пророка Божого Іллі має пророчу огорожу «з лебедями»...

3.Розваги.

На день Конституції (28.06.2015) на центральній площі міста було, здалося, небагато народу. На наступний день зранку – взагалі нікого...жодної людини... «Значить це було багато...», – зробила висновок.

Центральна площа в м. Дубно

Рисунок Жорнового Кирила

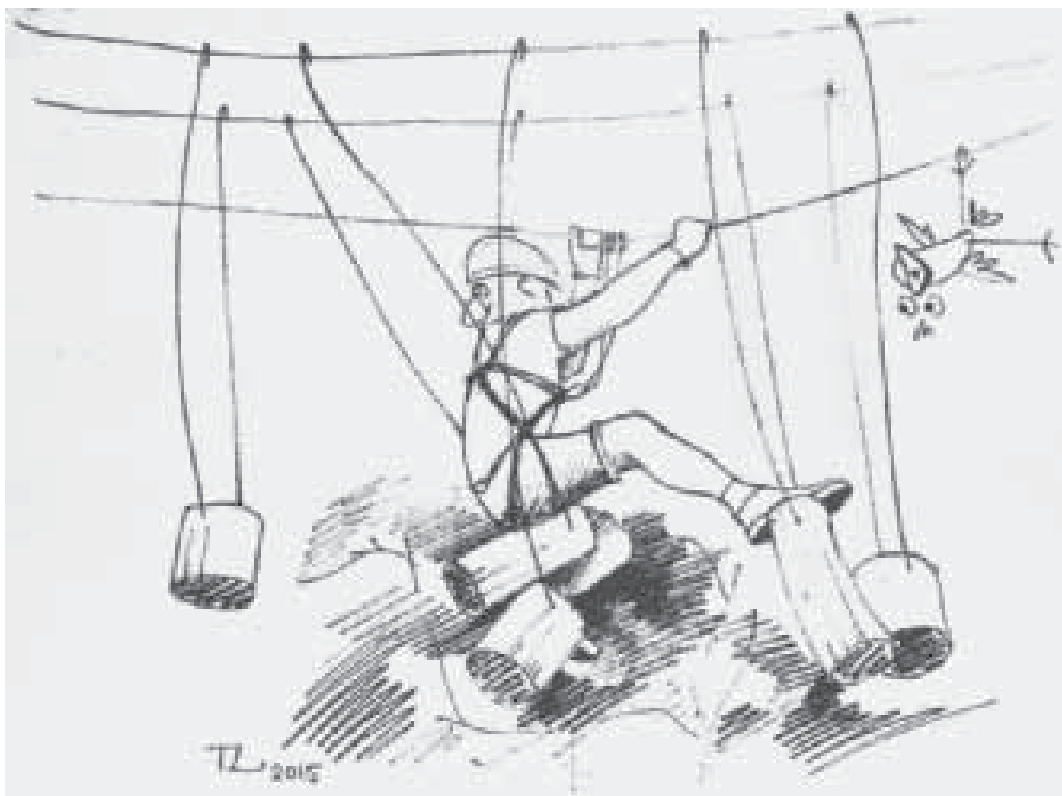
Випадково були присутніми на вечері випускників студентів медичного коледжу – тамада, жвава світломузика ресторану «Іква», дівчата «у марафеті» танцюють сумно повільно у крузі, і тут Ми... вечеряємо, спостерігаємо... Здалося дуже дивним свято – немає хлопців, а дівчат багато... Фотографувати не наважилися..., щоб не бентежити дівчат-випускниць.

За ініціативою приймаючої сторони нам люб'язно провели екскурсію у Тараканівському форті.

Виїздили також на екскурсію у мальовниче місто Кременець, який називають українською Швейцарією (краєзнавчий музей, культова архітектура, гора Бона). Спека була неймовірна. Дуже швидко пробіглися. Почаїв був на відстані руки... Мабуть іншим разом.

Ходили разом зі студентками п'ятого курсу (Гриценко Іванною та Левицькою Юлією) у мотузковий парк на «смугу перешок» на деревах, на острів, біля замку. Юля Левицька, яка підвернула ногу, як-то кажуть, на рівному місці, ще раніше, була за фото-відеокореспондента. Я долала ці перешки перший раз, тому досвіду як проходити, у мене зовсім не було. Дівчата, на відміну від мене, проходили перешки вдруге. Виявилось, що у

кожного своя особлива неповторна техніка проходження, у мене ж – дуже кумедна виходила... Намагалися уявляти себе птахами... Здалося всім, що перешкода «пеньки» була найтяжчою. У кого де, у мене крепатура – в руках...

«Такого «перелазу»... відразу по трьох пеньках, на руках, дерева, мабуть, ще не бачили... «Пора вставати!..», – підбадьорювали колеги Тетяну Миколаївну...

Здавалося, що птахи ледве втримуються зі сміху на гілках...».

Рисунок Ладан Тетяни

Відчуття виявилися дуже яскравими:

«Раз пеньок і два пеньок... –

Ось так видався деньок.

Всі спіклися вщент думки –

Сили з'їли всі пеньки...

І розмов на три деньки»...

Тренажери біля гуртожитку на свіжому повітрі у вільному доступі – це насправді, не вигадка. Цей факт приємно здивував. Ось би всюди так... Трохи на них посиділи, повисіли, покрутилися...

Зрозуміли, що велопрокат та прокат роликів для маленького спекотного міста також – фантастика. Класно було б прокотитися..., але місто, мабуть, примушувало всіх бігати щоранку... Не всі на це наважувалися. А Іванна Гриценко – молодець... тримала спортивний режим – 6-8 км щодня... не заблукала.

Прибралися з дівчатами на свято Івана Купала. Фотосесія у вінках... «Селфі» у вінках... На святі чекали конкурсів для дівчат – не дочекалися. Наша весела компанія явно

виділялася. Адже всього на святі було в вінках (крім нас восьми) дець ще максимум п'ять дівчат... Нас запросили на флешмоб у вінках. Чекали початку – не дочекалися. Місцеве свято здалося запорошене та задушливе. Річка на містку – без течії, не надихала спускати туди вінки. Згадали, що є частина річки з течією, вирішили самі собі казку утворити... Йшли у віночках дружньою компанією по місту. Люди нам доброзичливо посміхалися... Висновок: свято для невеличкого міста – поки це фантастика. Немає відповідно облаштованої території для цього.

Детектив.

Тараканівський форт вразив хащами отруйних гігантських рослин – борцівників, заплутаними розвалинами, темними лабіринтами катакомб та небезпечних колодязів. Ходили гуртом..., щоб не заблукати. Не заблукали.

На тілі наших дівчат (руки, ноги, плечі) раптом почали з'являтися фантастичні квітки та візерунки – з'ясувалося, що так їм дарував гарний настрій Кирило Жорновий...

Ледве встигли до початку свята Івана Купали, сплели вінки нашивкоруч. Пом'ятали про дрес-код: віночок та інші елементи українського строю... В хід пішли – «замковий» виноград (люб'язно дозволили «проредити» працівники Дубенського замку), польові квіти (дівчата з 1-го курсу відшукали самі на горі Боні, а де знайшли колосся у м. Дубно, тримають у таємниці), лілії люб'язно дозволила нарвати біля гуртожитку медичного коледжу, де ми проживали, дуже балакуча та привітна жіночка-комендант!

Чомусь подумали, що наші вінки будуть найпростішими. Приємно помилилися. Наші, архітектурні, були найкращі...

Казка.

По черзі відпустили з дівчатами вінки річці Ікві. Течія понесла їх швидко... назустріч доли...

Фотосесія на фоні Дубенського замку на свято Івана Купала.

*З ліва направо: Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина,
Пивоваренко Ольга Володимирівна, Ладан Тетяна Миколаївна, Левицька Юлія,
Гриценко Іванна, Лисенко Євгенія, Числовська Оксана*

По поверненню до Києва, чомусь згадався мультик про пригоди папуги Кеши. Передивилася ще раз... Дуже символічно!..

Кеша: «...Ну прилітаю я якось на Таїті... Ви не були на Таїті? Так ось. А майор Томін мені і каже: «Ощадкасу пограбувала пані Моніка з кулінарного технікума. Зникло – мільйон, мільйон, мільйон червоних роз...». А я йому й кажу: «Шурік, будьте обережні, злодій озброєний». А він мені: «В грецькій залі, в грецькій залі... – миш біла...»... А, грубо кажучи, Поліщук, на мацациклі... По області туман, вітер північний, поривчастий... Прилітаю я на Таїті... А Ви не були на Таїті?..».

«Таїті... Таїті..., не були Ми ні в якій Таїті, нас і тут, непогано годують...», – відповів Кешові «колоритний» кіт.

І тут, раптом, самій стало зрозуміло, чому мої спогади про ті події, які відбувалися у м. Дубно перетворилися саме у такі розділи: фантастика, детектив та казка...

Адже цьому сприяли: наше життя у гуртожитку медичного коледжу, а навколо мільйон, мільйон, мільйон... роз, подолання перешкод на деревах у мотузковому парку (здається, що намагалися відчутти себе птахами-папугами..., щоб було що згадати та похвалитися), робота у бенкетній залі замку, ретромобіль (який люб'язно прокотив на хвилинку «хворих» наших студентів до місцевої лікарні), тварини з якими ми спілкувалися (кішки та коти, ворони, голуби, горобці), ресторан та смачна їжа, дуже багато їжі...

Фантастика була у тому змісті, що такого просто могло зі мною не відбутися..., тому, дякую за таку можливість Олегу Семеновичу Слєпцову.

На детективні історії надихнули в більшості випадків місцеві мешканці, дизайн і архітектура.

А казку утворили чудові тварини, які під кінець нашого перебування почали наче з нами розмовляти, да так, що комендант медичного коледжу хотіла нам особисто «запакувати» димчасту кішку в Київ: «Була дубенська – станеш київська, столична», – підмовляла вона новоспечену «Золушку»... Але зміна клімату... з «Канарів» на Київ – на такі тортури над тваринкою Ми, звісно ж, не погодилися, да і її коти-кавалери б нам цього не пробачили...

І звісно, не були Ми ні на Таїті, ні на Гаїті, ні на ніяких Канарах, де можливі і туман, і «вітер північний поривчастий»..., а були Ми у теплому, тихому, розміреному, привітному історичному місті Дубно у Рівненській області України, і годували нас просто шикарно...

Завдяки його активним і не байдужим, турботливим, доброзичливим та гостинним мешканцям, познайомилися з історією міста, його архітектурою, традиціями, його душею, думками на майбутнє. Впевнена, що всі, хто був задіяний у цій творчій роботі, взаємно отримали тривалий заряд позитивних емоцій на довгі часи.

Тому дякую, всім тим, хто організував таку приємну подорож та надихнув мене на, можливо, критичні, можливо, неочікувані, можливо, дуже поривчасті та дивні спогади.

Спасо-Ільїнський собор у м. Дубно

Рисунок Бичкової Катерини

Можу сказати лише одне, що інші події, які не увійшли до цих письмових спогадів, були лише позитивними, і просто такими, що «не в казці сказати, ні пером описати...»!!!

Ми ж всі просто приїхали зі звичайними паличками в руках – простими олівцями, а пароль – «ЗАМОК-КИЇВ», надав їм чарівну творчу дію і відкрив всі двері для нас не тільки у м. Дубно, а і за його межами, з легкої руки пана директора Дубенського заповідника – Кічатого Леоніда Святославовича. Тому, думаю, що не помилюся, якщо висловлю від всієї нашої делегації щире подяку працівникам заповідника за гостинність.

Також не обійшлося і без чарівних комп'ютерних «мишок» наших п'ятикурсниць, за якими з цікавістю спостерігали та з якими явно товаришували місцеві кішки...

І, звісно, якщо б не було замкової «кішки-хромоніжки» Машки, яка кожен ранок зустрічала нас на порозі замку, можливо, події б склалися зовсім по іншому і спогади мої про літню практику в місті Дубно були б не такими фантастично-детективно-казковими...

А, головне, пам'ятайте, що тут дуже добрі люди, які обіцяють, як що, занести (винести) Вас будь-куди на руках та можуть з вітерцем покатати на ретромобілі...

Дивно, сама наче вже доросла, а до сих пір вірю у казку...».

Ладан Тетяна Миколаївна,

доцент

«В полоні історичної могутності замку...

Такою літня обмірна практика вже давно не була. Виїзд за межі міста Києва практикувався лише за часів радянської України, коли студенти мали можливість проходити практику не тільки на території країни, але і в інших країнах радянського простору. В цьому році наша кафедра основ архітектури і архітектурного проектування вперше за роки незалежності мала можливість проходити практику в мальовничому містечку Рівненської області -

Дубно. Все це сталося завдяки плідній співпраці завідуючого нашої кафедри доктора архітектури, професора Слепцова Олега Семеновича і директора історико-культурного заповідника Дубенського замку Кічатого Леоніда Святославовича та організації самої поїздки кандидатом архітектури, доцентом Ніканоровим Сергієм Олександровичем.

Якщо чесно, то момент хвилювання був присутній від самої першої хвилини, коли мені запропонували поїзду в Дубно і до останньої хвилини відправлення звідти в місто Київ. Відчуття відповідальності за 15 студентів, а також страх перед невідомим, адже такого досвіду ще не було, не залишало ні на мить. Але всі хвилювання зараз вже позаду, а емоції від яскравих вражень гріють душу і навіюють приємні спогади від такої захоплюючої подорожжі в маленьке місто з цікавою історією та архітектурною спадщиною.

Олегу Семеновичу прийшла цікава ідея опису своїх вражень та спогадів, студентських замальовок, це дає змогу поділитися ними з іншими людьми, щоб все залишилось не тільки в пам'яті, а і на папері, донести до читача всі свої емоції. Студентські замальовки додають підсилення від побаченого оточення. Отже, хочу поділитися з Вами своїми спогадами.

Ось і прийшов час відправлення зі столиці. Ранок видався прохолодним після двох дощових днів. Але в передчутті чогось нового та цікавого цього ніхто не помічав.

Студенти під наглядом Ніканорова Сергія Олександровича організовано сіли в маршрутку Київ-Дубно і ми поїхали в гонитві за новими враженнями і в пошуках приємних пригод.

Час їзди пролетів непомітно і ми опинилися в атмосфері затишного «господаря», стародавнього Дубенського замку, з його прекрасною архітектурою і привітними людьми. Відчуття історії життя «організму» цього замку вражає.

Перше знайомство з містом залишило самі позитивні емоції: теплий прийом та гостинність керівництва заповідника, гуртожитку медичного коледжу, добродушні городяни, маленькі колоритні будиночки, природа... В ту мить я відчувала повну гармонію і рівновагу – все спонукало до цього.

Гуртожиток, в якому ми проживали під час практики, займає перше місце серед інших гуртожитків по місту. І це дійсно схоже на правду, оскільки скрізь було чисто, охайно і затишно. Власне, розташування цього гуртожитку також мало позитивну відмітку, як на мене, ніби «райський куточок» – серед квіток, дерев, поряд церквушки, маленькі хатки з

добрими охоронцями, хоча й надпис був, що вони злі. Також передбачено спортивний майданчик для мешканців гуртожитку. Я і Тетяна Миколаївна Ладан не залишилися байдужими і перевірили на міцність сталь тренажерів. Результати не залишилися не поміченими: ми схудли при триразовому харчуванні з величезними порціями страв.

Леонід Святославович – директор заповідника, саме він екскурсував від гуртожитку до ресторану «Іква», показуючи цікаві місцинки і звертаючи увагу на тонкощі оточуючого середовища. Дуже розумна, дотепна, досвідчена людина, з цікавим баченням життя, з тонким гумором. Кожна зустріч з ним залишала слід в пам'яті про історію замку.

Історико-культурний заповідник «Дубенський замок» вражає своєю багатолітньою історією. Музей на території заповідника з багатою спадщиною, підвал середньовічних тортур, ковальня, конюшня – все нагадує тогочасний устрій. Кладка муру, диковинний дах, дрібнички декору – захоплюють і приковують погляд. Галявина з пахучими трояндами, перед входом майданчик з фонтаном, але його ще треба відновити. На подвір'ї стоїть карета, ось тільки немає коней і візника. Прекрасні співробітники заповідника – історики, культурологи, археологи – розказали багато цікавих історичних моментів і фактів, що ще більше додавало бажання знаходитись тут і бути частиною цього місця на найближчі 10 днів. А який охоронець тут – киця Машка, місцевий жах для голубів. Вона хоч і пошкодила свою кінцівку, але це не заважає їй бути вправним мисливцем.

В день приїзду ми потрапили на святкування Дня молоді та Дня Конституції, два в одному. На площі розташувалася велика сцена, була підготовлена насичена програма зі своєрідними гумористичними номерами. Але вразило інше – кількість людей, їх було небагато, чомусь здалось, що люди не хочуть святкувати, але насправді в місті просто невелика кількість мешканців, в інші дні я спостерігала майже безлюдні вулиці. Люди працюють, хто де, але в основному, це власне присадибне господарство. А потім продають на базарчиках: хто малину, хто смородину, чорниці – все смачне, корисне, без нітратів. Наші дівчата швиденько виявили цінні родовища вітамінів.

Одразу привернув увагу повільний ритм життя місцевих жителів, ніхто нікуди не поспішає, в порівнянні з буднями Києва, відчувається спокій і неплинність часу. Для мене було не звично потрапити в таку атмосферу, адже я звикла постійно перебувати в русі. А тут я стала свідком і, таким чином, задіяною в зовсім інший ритм і темп. Але, мабуть, для кожного з нас потрібні такі моменти, коли потрібно зупинитися, озирнутися навколо себе і відпочити від метушні, почати насолоджуватися тишею, природою, оточенням.

Як і кожному, хто потрапляє в нове незнайоме місце, цікаво ознайомитися з місцевим архітектурним оточенням, особливо, якщо це центр міста. Багато об'єктів привернуло увагу, без посмішки не могли пройти повз них, мені одразу спало на думку, народ тут з гумором. Чи то сходи висотою в пів метра, чи «оригінальність» декору над вхідними дверима закладу «Перукарня», двері мансардного поверху будівлі з надписом «Аптека» в нікуди. Це такий запобіжний засіб в разі необхідності заспокоїти нервову систему. Складалось враження, що та людина, яка мала приймати рішення щодо оформлення фасаду, попередньо «дуже багато» переглянула літератури. Таких архітектурних «лянів» в місті

вистачає. Цікавий підхід у місцевих жителів до декору своїх будинків: великий равлик одразу привертає увагу, не пройти не можливо, а яка філігранна робота зливного жолоба, спуск для автомобіля також має бути не такий, як у всіх. Кожен житель намагається якимось прикрасити свій будинок, надати індивідуальності. Сумно дивитись на дійсно прекрасні твори архітекторів, оскільки такі будівлі знаходяться в плачевному стані, напівзруйновані і нікому не потрібні: Луцька брама, синагога, «кругла» зала в палаці Любомирських та ін.

Наступного дня була видача завдання з врахуванням побажань адміністрації заповідника. Переплетення завдань першого і п'ятого курсу на той момент вносило цікаві нотки. Результат мав бути вражаючим: на основі обмірів першого курсу п'ятий курс мав зробити свої пропозиції реконструкції та реставрації. В очах студентів першого курсу одразу помітила невпевненість, відчула їхню тривогу, що вони не впоруються зі своїм завданням, оскільки невідоме завжди насторожує. Одразу в них почали виникати питання, для чого робити кроки, передбачені обмірною практикою, навіщо вони потрібні. Але поступово, під наглядом нас, керівників практики, студенти подолали свої страхи, сумніви, з'явилася зацікавленість та прагнення зробити всі свої завдання професійно і на високому рівні.

Дисципліна, встановлена з перших хвилин Сергієм Олександровичем, трималася до останньої хвилини перебування в Дубно. А з якою відповідальністю студенти віднеслися до своєї роботи. Вони за власним бажанням, у вільний від встановленого правилами часу, ходили працювати на територію заповідника, з їх слів, це приносило їм задоволення і це було їм в радість. Мені приємно було споглядати за їх завзятістю і великим бажанням відмінного кінцевого результату. В ознайомленні з архівними документами, історичними довідками, навіть в обмірах, студентам допомагали всі співробітники заповідника.

За час практики студенти здружилися, це було помітно. До цього кожен відповідав сам за себе, тут, в таких умовах почала проявлятися колективність, цілісність, порозуміння, допомога ближньому, якщо він не встигає виконувати свій об'єм роботи. Тут вірно описати ситуацію фразою «Один за всіх – і всі за одного».

Харчування в ресторані «Іква» - це дійсно знахідка для прихильників смачно, ситно і багато попоїсти. З голоду ми точно не померли б: смажене м'ясо, смажена картопля, смажене все. Традиційна кухня західної України – відрізняється своєю перенасиченістю калоріями та величезними порціями. Хлопці були задоволені, а ось дівчата були не готові до таких страв, оскільки не звикли стільки і таке їсти. Але нам пішли на зустріч, і надалі адміністратор кафе – приємна жінка Галина Олексіївна - завжди радилась щодо страв, вона намагалася урізноманітнити раціон харчування, саме дивне, що страви майже не повторювалися: були і страви з морепродуктами, десерти - млинці з бананами і морозивом, з вишнями. Навіть одного разу нам влаштували виїзд на вечерю в готельно-ресторанний комплекс «Візит» (власність керівництва ресторану «Іква»). Це була чудова і незабутня поїздка: територія вражала своєю ландшафтною архітектурою, автором якої являється сам власник, вечеря смачна, на свіжому повітрі. Ми були приємно здивовані, адже все, що оточувало, було зроблене зі смаком і любов'ю, від інтер'єрів власне готелю до доріжок.

Не обійшлося і без розваг. Дозвілля проводили весело: прогулянки по місту, цікаві екскурсії, розваги в гуртожитку і на острові поблизу замку. Стіни і перекриття гуртожитку мали погану звукоізоляцію, тому всі студентські веселоці, жарти, розваги були чутні нам з Тетяною Миколаївною і ми ставали ніби теж учасниками цих моментів.

Похід на канатну дорогу, яка проходила серед дерев острівця поблизу території замку, теж був незабутнім; я завжди хотіла спробувати свої сили і перевірити себе на витривалість. В Києві я не наважувалась, але зараз чомусь вирішила побороти свої страхи і зробила крок...вперед, тільки вперед, назад шляху немає, підштовхував приклад наших студенток Олі Сапіжак та Олени Громової. Емоції переповнювали мене, екстрим, адреналін в крові – неповторні враження. Слідом за мною Іванна Гриценко. Наступного разу до нас приєдналася Тетяна Миколаївна Ладан.

Ладан Тетяна Миколаївна: «Ольга Володимирівна Пивоваренко, на диво всім «птахам» зі сторони, пододала перешкоду «пеньки» у мотузковому парку дуже жваво...»

Рисунок Ладан Тетяни

Живність на території гуртожитку мабуть зросла в тричі, чомусь мені здається, комендант була не дуже цьому рада. Весь наш дружній колектив з Києва підготовував тваринний світ всім смачненьким, що прихвачував з собою з ресторану, тому не дивно, що стався такий резонанс. Оля Сапіжак і Олена Громова з п'ятого курсу підлікували місцеву кицю, в результаті вона стала улюбленицею місцевих кавалерів-котів, що теж зробило внесок

в примноженні тваринництва. Перед від'їздом нам пригрозили, що всіх тварин погрузять нам з собою в Київ.

Екскурсія в Тараканівський форт була незвичайною, дорога до цього вражаючого об'єкту була охоплена великим листям борщівника (отруйної рослини), студентам весь час хотілося до нього доторкнутися, хоча були попередження стосовно його дії. Форт – величезна фортеця з дуже гарним декоративним оформленням та вражаючою товщиною стін. Зі слів екскурсовода Пиєничного Юрія в середині цього форту зникло безвісти багато людей, оскільки більшість з них не дотримувалася правил техніки безпеки. Тому мене це дуже насторожило і весь час перебування в форті, блукаючи по лабіринтах приміщень і весь час наштотуючись на якісь перепони, криниці, в повітрі літало напруження.

Незабутньою була поїздка в Кременець, день видався надто жаркий, але це не стало перешкодою для нашої подорожі. Кременець – дуже гарне, мальовниче місто, з прекрасною архітектурою. Ми на одному диханні, вражені красою, промайнули Жіночий монастир, потім був Краєзнавчий музей, де зберігається дуже багато прекрасних експозицій тварин, рослин, місцевого побуту наших пращурів та багато іншого, що дійсно несе велику культурну важливість. Прекрасний Кременецький колегіум – моя мрія здійснилась і я доторкнулась до його витонченості і грації форм. Вражає своєю вишуканістю, композиційним рішенням, приковує увагу, а оточуюча територія просто манить до себе, у всьому тут спостерігався лад. Останнім пунктом тієї мандрівки була Гора Бона, яка з першої хвилини заворожила своєю природою, надзвичайною енергетикою, своєю таємничою легендою.

Свято Івана Купала теж не промайнуло повз нас. Інформація про святкування цього свята поважно висіла на воротах в Дубенський замок і ми з радістю почали готуватися. На жаль, з квітками було дуже скрутно, тому кожен бажуючий повинен був добре покрутитися, щоб знайти матеріали для вінків. Я і Тетяна Миколаївна Ладан, за порадою завідуючого господарською частиною замку – Сергія Васильовича, зробили вінки з дикого винограду, який ріс на території заповідника, Іванні Гриценко і Юлії Левицькій дозволили нарвати квітів біля гуртожитку, дівчата першого курсу зробили віночки з колосків. Ми гадали, що в нас будуть самі прості вінки з усього міста, виявилось, що навпаки, кожна дівчина підійшла з притаманною їй творчістю до плетіння, тому і була така реакція серед оточуючих. З самої першої хвилини ми відчували захоплені погляди містян. На обличчях був захват, деякі люди фотографували нас. Не дочекавшись кінця святкування, ми всією компанією пішли кидати вінки. День був дійсно насичений позитивними емоціями і, я гадаю,

Тараканівський форт
Рисунок Зеленька Віктора

Ладан Тетяна Миколаївна:
«Напівзруйновані катакомби
дійсно вражали...
арки, склепіння заворожували,
але повсякчас треба було
дивитися під ноги, щоб не
натрапити на небезпечні
колодязі...»

Тараканівський форт
Рисунок Числовської Оксани

Фотосесія біля Дубенського замку на свято Івана Купала.

З ліва направо:

*Зеленяк Віктор, Числовська Оксана, Лисенко Євгенія, Бичкова Катерина,
Конотопенко Анастасія, Жорновий Кирило*

запам'ятався кожному з нас, у всіх залишилися самі незабутні враження. Це був ще один день приємних спогадів.

Але найбільш насиченим на події днем був останній день перед від'їздом. Дуже багато питань треба було вирішити одночасно: питання щодо проведення захисту студентів, організації програми наступного дня, підготування промов, контрольний перегляд і консультація студентів, репетиція студентських захистів... здавалося, що дня не вистачить, щоб все це встигнути, тим паче, що нас попередили, що на захисті буде присутнє все місцеве керівництво, преса, телебачення. Це додавало адреналіну. Але, як показала практика, немає нічого неможливого.

Захист пройшов самим найкращим чином, всі були дуже задоволені, студенти – великі молодці, справилися зі своєю задачею на 100%. Спільна праця принесла колосальний результат, який був оцінений адміністрацією заповідника; були вручені грамоти студентам першого та п'ятого курсів, і подяки їх керівникам, тобто всім нам – професору Слепцову Олегу Семеновичу, доценту Ніканорову Сергію Олександровичу, доценту Ладан Тетяні Миколаївні та доценту Пивоваренко Ользі Володимирівні.

Це була дійсно незабутня і корисна подорож одночасно, всі її учасники здобули цінний досвід: пристосовуватися до незвичних умов, працювати в команді; колективну відповідальність. Слід відмітити, що студенти професійно зросли, подорослішали, навчилися приймати самостійні рішення. Деякі студенти навіть зараз продовжують робити замальовки, настільки їм це сподобалося. Студенти вже зараз чекають наступної можливості поїхати на практику в інше місто, щоб отримати нову порцію позитивного заряду енергії та всеохоплюючого вихру емоцій, який захоплює в свій полон пригод і не відпускає до останньої хвилини, надихаючи на нові досягнення. І це було того варте...».

Пивоваренко Ольга Володимирівна

доцент

Учасники урочистих подій щодо звіту студентів КНУБА про результати обмірної та проектної практик у палаці Любомирських Дубенського замку

З ліва направо: перший ряд – Семенюк Ліна Миколаївна, Охрим'юк Ольга Георгіївна, Ніканоров Сергій Олександрович, Дмитренко Тамара Борисівна, Кічатий Леонід Святославович; другий ряд – Смолін Петро Петрович, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Ладан Тетяна Миколаївна; третій ряд – Супрун Олег Степанович, Грищенко Іванна, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана, Лисенко Євгенія, Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина; четвертий ряд – Гаврилюк Сергій Васильович, Замковенко Богдан, Жорновий Кирило, Кобилецький Ігор, Слещов Олег Семенович, Павлик Дмитро, Зеленьак Віктор,
Шульженко Дар'я, Левицька Юлія, Опанасюк Петро Степанович

Результати і перспективи подальшої роботи

Досвід колективної роботи, який отримали студенти різних курсів під час практик в Державному історико-культурному заповіднику в м. Дубно став дійсно безцінним. Емоційні враження від спілкування з містом та його мешканцями надихнули всіх на спільну творчу роботу, результати якої увійшли у архів заповідника та можуть бути використані при відбудові Дубенського замку, його реконструкції та реставрації.

Результати виконаної роботи були високо оцінені адміністрацією заповідника та міста. Студенти та викладачі були відзначені почесними грамотами. Директор заповідника – Леонід Святославович Кічатий – зазначив, що цікаві ідеї, які були представлені студентами, при можливості будуть реалізовані. Місцева преса відзначила позитивні відгуки з боку представників управління архітектури, будівництва та земельних питань Дубенської міської ради щодо проекту фонтану на території замку, завдяки якому відвідувачі можуть краще пізнати історію місця і України загалом.

На наступні роки кафедрою Основ архітектури і архітектурного проектування разом з Дубенським історико-культурним заповідником планується продовження співпраці в рамках проведення спільної обмірної (перший курс), ознайомлювальної (другий курс) та проектної практик (п'ятий курс), які передбачають знайомство з пам'ятками архітектури, вивчення їх історії, виконання обмірів деталей та фрагментів фасадів, замальовки з натури, виконання проектів з реконструкції та дизайн-реставрації об'єктів, та написання пояснювальних записок до виконаних робіт.

Сподіваємося, що, таким чином, Ми спільно покладемо цеглинку у відбудову нашої історії і культурної спадщини.

Abstract. The article explores the features of the educational practice (measurement, project) at the Department of architecture fundamentals and architectural design of KNUCA. Here are described the processes of organization, methods of working and recreation of students and tutors, using methodical concept of feeling the sense of "city spirit ". This topic is especially relevant for improving the methods of professional education with immersed study of architectural heritage.

Problem statement: the necessity to develop and approve methods of measurement and design practices for students of architectural faculties.

Objective of the article: generalization of methods of students' collective work on departure during architectural practice inside of architectural and historical zone of national importance.

The methods of measuring practice for first-year students are described here. There are proceed measurement drawings and sketches. Students learn to explore

architectural monuments and their history upon the example of a particular monument. The methods of introductory practice for second-year students are described here. There are proceed sketching from nature and essay based on historical background. The methods of designing practice for fifth year students are described here. During this practice, students complete real design, renovation and restoration assignments related to the restoration of the historical and architectural environment. Examples of students' work in measurement and project practice are described here.

The result of this work is the making methodological foundations for further annual architectural and research activities of students during the practice in Dubno. Students will get learnt about architectural monuments, study history, make measurements of facades and interiors, draw architectural environment from nature, make projects with restoration of environment, write researching notes. It is planned that students will make term projects and diploma projects as a part of cooperation with the State historical and cultural conservation area in Dubno. This experience can be used by other architectural faculties in the country, especially the departments with immersed study of architectural heritage, reconstruction and new construction in the conditions of historical environment, restoration.

Key words: architectural design, architectural education, measuring practice, design practice, reconstruction, restoration, architectural monument, Dubno.